

KONKORDIJA
ZELMENIS

1924 - 1974

DARBAM

✳

ZINĀTNEI

GODAM

✳

TĒVZEMEI

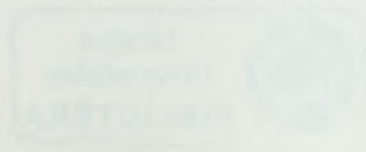
Latvijas
Universitātes
BIBLIOTĒKA

c/6835

14

Grāmata „Konkordija Zelmenis 50 gados“
iespiesta 1976. g. oktobrī 150 eksemplāros

Raven Printing, Incorporated spiestuvē,
317 S. Beechtree, Grand Haven, Mich. 49417, U.S.A.
Šis eksemplārs ir Nr. 141

PRIEKŠVĀRDI

„Konkordija Zelmenis 50 gados“ ir interns akadēmiskās organizācijas „Konkordija Zelmenis“ rakstu sakopojums, kuŗā aprakstīta organizācijas dibināšana, idejas, mērķi, darbība un daļas tās locekļu dzīve un darbs.

Vēsturisko materiālu trūkuma dēļ vairums rakstu uzskatāmi par atmiņām un tā arī nosaukti.

Grāmatas sākuma daļā ievietoti vispārēja satura goda filistru oriģināldarbi, kas aptver mūsu organizācijas ideoloģiskos pamatus. Pārējie raksti aptver atmiņas individuālā uztverē. Grāmatu sastādījusi sen. A. Tīcmaņa 1974. g. izraudzītā redakcijas kollēģija:

Edgars Upītis, *redaktors*, Ludvigs Viks, *valodas redaktors*, un Kārlis Priedītis, *sekretārs*.

Vāku, titullapu un emblēmu kritušo piemiņai zīmējis Edgars Upītis.

DARBAM ZINĀTNEI GODAM TĒVZEMEI

Draugam

Zelmeņa krāsu dziesma

Draudzīgi biedroti kopā še nākam
Skandināt Tevīm šo dziesmu, ak draugs, dziesmu, ak draugs.
Spiežam Tev roku svinīgā brīdī,
Saucam ar sajūsmu pildītām krūtīm:
Vēlam Tev visu, kas labs un kas jauks,
Esi mums sveicināts, dārgākais draugs,
Dārgākais draugs. Sveiks! Sveiks!

Nebeidzi cerēt: aiz tagadnes kalniem
Sārtojas labākas nākotnes rīts, nākotnes rīts.
Debess lai piešķir Tev saulainas dienas
Zaļot kā ozolam dzimtenes druvā.
Tālu lai atskan tēvijas lauks,
Esi mums sveicināts, dārgākais draugs,
Dārgākais draugs. Sveiks! Sveiks!

Artura Platača vārdi un meldija

Meldiju restaurējuši: E. Ramats un E. Kupcis

ZELMENIEŠI, DARBĀ VEIDOSIM NĀKOTNI!

Zelmeņa konventa atklāšanas dziesma

Nu sveiki, brāļi, kas šeit kopā esam,
Ko mīlestība vienoja!
Mēs mīļai tēvijai šīs dziesmas nesam
Un garam, kas mūs biedroja.

: Mūs visus silda jau mīlestības stars;
Kas mīlē Latviju, tam latvju gars.:

Mēs mostamies uz jaunu, jauku dzīvi,
Mūs modināja laika gars.
Brīvība mūsu karogam par zīmi
Un taisnīb's kausam pilnīgs svars.

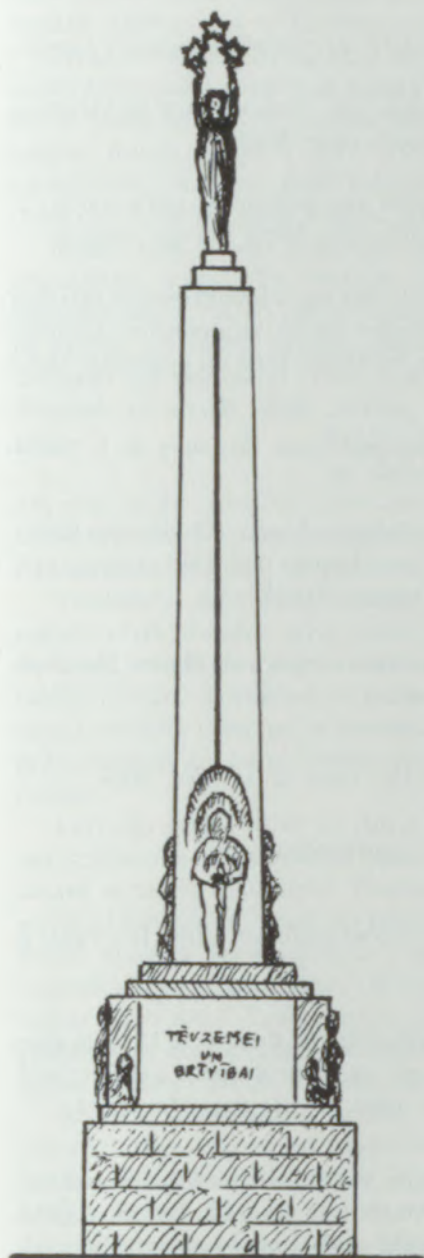
: Lai zaļo brīvība, taisnība lai spīd.
Pēc tā lai cenšamies, latvji, ikbrīd' .:

J. Pilsātnieka vārdi

Zelmeņa konventa noslēguma dziesma

Pie tēvu zemes dārgās ķeries klāt,
To turi ciet' ar visu savu sirdi!
Tev' šeitān stipras saknes droši tur',
Kā niedra būsī svešā malā tur,
Kā niedra būsī svešā malā tur,
Ko mazais vējiņš iespēj samaitāt.
Pie tēvu zemes dārgās ķeries klāt!

Ausekļa vārdi

PAR TĒVZEMES BRĪVĪBU:

Hugo Bārenis, *inž.*, bijis 15. divīzijā.
Pazudis bez vēsts.

Arturs Cūbergs, *agr.*, deportēts 1941.
g. un deportācijā miris.

Viktors Dūselis, *tauts.*, bijis 19.
divīzijā, un pēdējās ziņas saņemtas no
Liepājas frontes. Miris gūstā.

Jānis Kūgelbergs, *tauts.*, bijis virs-
leitnants 19. div. Kurzemes frontē. Miris
Latvijā.

Jānis Liepiņš, *agr.*, deportēts 1940. g.

Jānis Ozoliņš, *jurists*, Limbažu mier-
tiesnesis, nošauts Limbažos 1941. g.
jūlijā.

Arturs Platacis, *agr.*, nošauts
Jaungulbenē pēc vācu varas ienākšanas.

Jānis Rubenis, *agr.*, deportēts.

Rūja, *stud. agr.*, deportēts 1941. g.

ZELMEŅA GODA FILISTRI:

Dāvids Apinis, skolotājs un Saeimas deputāts. Apcietināts un miris Latvijā.

Jānis Apsītis, Dr. agr., L.U. lauksaimniecības fak. profesors un laukkopības katedras vadītājs. Dz. 1886. g. 16. jūnijā Vecatē, miris Rīgā.

Arkādijs Eglītis, agr., Saeimas deputāts, Talsu apr. agronoms 1923.-25. g., 2. un 3. Saeimas loc. Dz. 1898. g. 5. janvārī, Mērsragā. Miris Latvijā 1933. g.

Pāvils Kvelde, Dr. agr., L.U. lauks. fak. profesors un saimniekošanas mācības katedras vadītājs, L.U. izmēģinājumu un praktisko darbu saimniecības vadītājs. Dz. 1885. g. 27. nov. Vilzēnu pag. Miris 1963. g. 6. oktobrī Rīgā un apglabāts Meža kapos.

Pauls Kupčs, Dr. rer. nat., zinātnieks Minnesotas Univ. Dz. 1913. g. 1. martā, Rīgā.

Hugo Lācis, Dr. agr., privātdocents L.U. un Jelgavas Lauks. Akadēmijas lauks. fak. un ārk. prof. Baltijas Univ. Dz. 1891. g. 1. nov. Drustu pag. Miris 1953. g. 17. apr. Oldenburgā un apglabāts Oldenburgas kapos, Vācijā.

Kristaps Lielgalvis, agr., Smiltenes lauks. mācības iestāžu direktors. Dz. 1878. g. 8. nov. Lestenes muižā. Miris 1942. g. jūnijā.

Kārlis Pavasaris, būvinženieris Austrālijā. Dz. 1905. g. 17. dec. Rīgā.

Edgars Peniķis, mežzinis. Dz. 1906. g. 21. aprīlī Misas pag.

Jānis Peniķis, Ph. D., politisko zinātņu profesors Indianas Univ. Dz. 1933. g. 29. jūlijā.

Edmunds T. Šmits, Dr. theol. un brīvmākslinieks, *L. Konserv.* L.U. teoloģijas fak. privātdocents 43.-44. g.; Asst. prof. B.U. 46.-49. g.; profesors Luterāņu teol. seminārā, St. Paulā, Minn. kopš 1950. g. Dz. 1902. g. 11. aug. Mazsalacā.

Ludvigs T. Vīks, filozofijas un Baltu filoloģijas Maģistrs. Ģimnazijas inspektors un direktora vietn. Latvijā. Mācības spēks Toronto Univ. Kanadā. Dz. 1895. g. 15. jūnijā. Piešķirta Ziemeļamerikas Kultūras Fonda goda balva paidagoģijā.

LATVISKĀ DZĪVES ZIŅA

Temats „Latviskā dzīves ziņa” ir pārāk plašs. Tāpēc to ierobežošu, iztirzājot tikai tautas dzejas ziedu laika tautasdziesmas un valodas liecības par minēto tematu. Dzīves ziņā es ietveršu arī tautas rakstura iezīmes.

Zeme, kuŗā mēs dzīvojam, ir daudzu kultūru, daudzu valodu zeme. Daudzējās skatēs katra tauta parādījusi savas kultūras dzīves īpatības un sasniegumus. Katras tautas kultūras dzīves īpatības izveidojušās gadu simtos zemē, no kuŗas tauta nākusi. Katrai tautai ir sava tēvuzeme, kuŗā tā izveidojusi savu dzīvi, savus paradumus, tikumus, savu valodu. Politiskā, sociālā iekārta mainās, kultūras tradīcijas veidojas gadu simtos, pat tūkstošos, tās mēdz būt stabilas.

Mūsu tauta ir sena zemkopju tauta. Grūtais zemkopja darbs prasīja izturību, neatlaidību darbā. Tā veidojās latviskā **cenсонība**, viena no mūsu rakstura pamatiezīmēm. Par šo rakstura pamatīpašību liecina ne tikai tautasdziesmas, par to liecina arī mūsu valodas leksika. Cenсонība izpaužas darbā. Mūsu tautasdziesmās nav sastopams vārds „strādāt”, kas krievu valodā nozīmē „ciest”. Tautasdziesmās to aizstāj vārds „dzīvot, dzīvāt”:

Paldies saku Dieviņam,
Šis darbiņš nodzīvots.

Arī vācu vārds „arbeiten” cēlies no sengrieķu vārda „ergon”, kas nozīmē „vergot”. Latvietim darbs nav nedz ciešanas, nedz vergošana. Latvietis savā darbā dzīvo, viņš to dara apzinīgi un lietderīgi.

Vītālītātes, dzīvošanas process sevišķi izcelts latviešu valodas leksikā. Uz to norāda vārdi: dzīvība, dzīve, mūžs, līdz ar šo vārdu atvasinājumiem. Krievu, vācu un angļu valodā minētajiem trim vārdiem atbilst tikai viens vārds. Tautasdziesmu valodā dominē **aktīvās** verbu formas, kas netieši norāda uz aktivitāti, dinamismu tautas dvēseles dzīvē un uz cenсонību dzīves veidošanā. Uz aktivitāti un apzinātu gribu norāda arī mūsu valodā vajadzības un vēlējuma izteiksmes daudzveidīgās formas.

Latviešu tautas dzīve un dzīves ziņa gleznaini spoguļojas tautas dzejā, sevišķi tautasdziesmās. Tāpēc sīkākī pakavēšos pie mūsu tautasdziesmu rakstura un to sakara ar tautas reālo dzīvi. Tautasdziesmas pēc savas izcelsmes ir **kollektīvas**. Atsevišķu individu sacerētas, tās pārveidotamās pārgājušas no paaudzes uz paaudzi, arvien spilgtāk atspoguļodamas reālās dzīves un dzimtās dabas norises. Mūsu tautasdziesmas ir **objektīvas**, tās konkrētās gleznās un ainās attēlo un netieši vērtē tautas reālo dzīvi. Tautas dzeja, tāpat, **nav šķirta** no tautas reālās dzīves. Tā ir **sinkrētiska**, savā gleznainā tēlojumā cieši saistīta ar zemkopju dzīves un dzimtās dabas norisēm tautas dvēseles dzīves spoguļojumā.

Beidzot, galvenokārt, latviešu sievietes sacerētās tautasdziesmas ir **liriskas**. Tikai šī lirika atšķiras no modernās lirikas ar to, ka tā **nav sentimentāla**, bet pa lielākai daļai sievietes uztverē objektīvi tēlo un vērtē zemkopju dzīvi un tās apstākļus. Dzīves fakti un norises notēloti koncentrētā gleznainā valodā. Tautasdziesmās varam vērot tautas dzīves objektīvo īstenību visā tās dažādībā. Mūsu tautasdziesmas tieši nepauž individa izjūtas, pārdzīvojumus, noskaņas. Tās ar savu konkrēto, gleznaino tēlojumu saviļņo mūsu jūtas, ierosina mūsu domas. Tās skaidro, padziļina tautas dvēseles dzīvi. Līdz ar to tautasdziesmas ir tautas reālās dzīves skaistinātājas, vērtētājas, rosinātājas. Tautas dzejai ir **vītāla** nozīme tautas dzīvē spēka saglabāšanā un stiprināšanā. Tā neļauj grūtajos dzīves apstākļos tautai iegrimt pesimismā. Tauta grūto dzīvi nenopēla, nenolādēja, bet savā pašas veidotajā iedomu, ieceres, fantazijas pasaulē padarīja to ētiski vērtīgu un daiļu.

Tauta savā iztēlē veidoja **autonomu** dzejas pasauli, kuņā ideālizēja, padarīja krāšņus, gleznainus necilās reālās dzīves faktus un norises, bija ciešā kontaktā ar tiem. Dzīvi vēroja, tēloja un vērtēja ētiska cēluma un daiļuma perspektīvā. Tā faktiski necilā dzīve gleznainajā iedomu pasaulē kļuva cēla un skaista. Tautai pasķīrās **autonomas** garīgas attīstības iespējas turpmākās iecerēs. Tās ir pēc lauku sētas parauga tautas iztēlē veidotās **aizsaules** dzīves ainas un ieceres. Tās padarīja allaž tumšo dzīvi gaišu:

Degu skalu, degu sveci,
Tumša mana istabiņa;
Ienāk mana māmuliņa,
Tūdaļ gaiša istabiņa.

Kas padara tumšo dzīvi gaišu? Tā ir mīlestība, simpātiska iejūta katrā personificētā dabas parādībā un sadzīves norisē pēc lauku sētas parauga veidotā **aizsaules** dzīvē, kuņā viss laistās un mirdz zeltā un sudrabā.

Arājs, mans arājiņš,
Aŗ sudraba kalniņā;
Liec, Dieviņ, zelta trepes,
Lai es nesu launadziņu.

Par simpātisku iejūtu katrā dabas un sadzīves parādībā liecina daudzie karitātievi, mīlināmie vārdiņi tautasdziesmu valodā. Tikumiski vērtīgais aizsaules dzīvē kļūst daiļš, skaists. Aizsaules dzīve **nav** atraisījusies no reālās dzīves norisēm. Aizsaules dzīve ir latviešu zemkopja reālās dzīves dabīgs turpinājums un ideāls kāpinājums. Lauku sētas latvietis nebaidās nāves, jo viņš cer, ka viņa zemkopja dzīve turpināsies aizsaulē daudz krašņākā veidā.

Pie Dieviņa es nogāju,
Pie Dieviņa es paliku;
Pie Dieviņa tīra maize,
Ne grūzama, ne maļama.

Dievs, Dieviņš ir ne tikai dzimtās dabas un zemkopja reālās, bet arī aizsaules dzīves parādību kārtotājs un noteicējs. Viņš ir reālās un aizsaules dzīves **vienotājs**. Latvietis apzinās, ka šai pasaulē viņš dzīvo tikai īsu laiku:

Brīdi, laiku man dzīvot,
Nedzīvot saules mūžu.

Dzīve ir gatavošanās nākotnes dzīvei mūžībā, tāpēc tai jābūt tikumiski vērtīgai un daiļai. Visa cilvēka dzīve ir Dieva varā:

Ņem, Dieviņ, kad ņemdams,
Tūliņ gribu līdzī iet;
Vai man kādi glāžu logi
Šai saulē glabājami?

Reālā dzīvē Dieviņš ir gudra padoma devējs un visa laba veicinātājs. Viņš vienā vai otrā veidā atklājas katrā dabas norisē un sadzīves parādībā. **Dieviņš ir ideālas latviskas dzīves ziņas atklājējs un noteicējs.**

Kā veidojies Dieva priekšstats un tēls? Priekšstats par Dievu vecākā nozīmē ir **debesis**. Terminam „Dievs“ sanskritā atbilst forma „deva-h“, lietuvju valodā „dievas“, senprūšu „deivas“, latīņu „divus“, dievišķīgs. Visiem šiem vārdiem pamatā ir indoeiropiešu sakne „dei“ — spīdēt, mirdzēt. Atvasinājumi no šīs saknes — **debesis**, diena, *sanskritā* „dīna-m“. Somu valodā „taivas“ un igauņu „taevas“ nozīmē **debesis**. Senā tautasdziesmā teikts:

Nav saulīte dievā gāj'si *t.i. nav norietējusi*

Debesu priekšstats personificēts:

To zin Dievs, debess tēvs
vai Ak tu Dievs, debess tēvs.

Dažādās indoeiropiešu tautās Dieva tēls dažādi **konkretizēts**. Latviešiem debesu

un zemes tēvs kļuvis par konkretizētu **zemkopju** Dievu — mīlo, vienkāršo lauku ļaudīm tuvo Dieviņu. Viņš nemanīts, neredzams dzīvo ļaužu starpā, vēro un veido viņu dzīvi:

Klusiet jauni, klusiet veci,
Dievs ienāca istabā;
Dievs ienāca istabā,
Sēstas galda galiņā.

Dievs ir visa labā un gaišā, **baltā** pirmavots. Gaišais ir arī labs. „Gaisas“ lietuviešu valodā nozīmē blāzmu. Sengrieķu valodā vārdam balts atbilst vārds „leukos“. Etimoloģiski sengrieķu vārds „leukōs“ ir saistīts ar latviešu vārdu „lauks“. Latiņu valodā „lux“ — gaisma, stars; senprūšu valodā „laxnos“ — zvaigznes. Tā gaišais, labais ir Dieva priekšstata pamatiezīme. Dievs nav bargs soģis. Vārds „grēks“ atvasināts no slavu valodas, „pestīt“ — no libiešu valodas, vārds „elle“ no senvācu valodas.

Latviešu zemkopja dzīve tautasdziesmās vērtēta un cildināta reālā un reliģiskā **viendievības** idejas perspektīvā. Viendievības ideja **poētiski** diferencējās daudzās dabas parādībās un sadzīves norišu **personifikācijās**, piemēram, mūsu tautasdziesmās ir minētas 63 dažādas mātes. Visas šīs personifikācijas ir latviskās dzīves ziņas atklājējas un skaidrotājas.

Tautas dzejas ziedu laikā latviskajā dzīves uztverē un pasaules skatījumā valda **optimisms**. Aizsaules dzīve nenoliedz reālo dzīvi, bet ideālizē to, kāpina tās vērtību. Ne manta, bagātība noteic dzīves jēgu, bet tautas autonomajā gara dzīvē veidotās vērtības **apgaro** reālās dzīves faktus un norises. Mūsu tautas dzejas tēlojumā un vērtējumā ne manta valda par garu, bet gars valda par mantu:

Maizītē bagātība,
Ne zeltā, sudrabā.

Materiālā un garīgā pasaule ir vienotas. Visa dzīve pakļauta vērtību gradācijai. Pamatvērtība ir **dzīvība**, kas raisās reālās un garīgās dzīves perspektīvā. Tautasdziesmas neliecina par tautas gara dzīves duālismu, neliecina par polāriem dvēseles dzīves pretstatiem. Tautas dvēseles dzīve tēlota dinamiska, spraīga, viengabalaina un harmoniska. Tāda ir arī latviskā dzīves ziņa klasisko tautasdziesmu ziedu laikmetā.

Tautas dvēseles dzīves īpatības atspoguļojas valodā. Tāpēc sīkāk pakavēšos pie tās. Mūsu valoda nav norobežotu jēdzienu valoda. Tās vārdu nozīme ir daudzveidīga, daudzkrāsaina. Par to liecina tie 110.410 vārdi, kas ietverti Mülenbacha-Endzelīna Latviešu valodas vārdnīcā. Tautasdziesmu valodā lietoti apmēram 4500 pamatvārdi dažādās variācijās. Tautasdziesmu vārdu pamatā ir izteiksmīgi **gleznaini priekšstati**, kas veidoti, galvenām kārtām, no spēcīgām vizuālām jeb redzes, retāk dzirdes vai taustes sajūtām. Tautas dzejā vārdi visbiežāk lietoti pārnestā jeb metaforiskā nozīmē. Gandrīz katrs tautasdziesmu vārds vai vārdu kopa ir daudzveidīga glezna, kuņā bieži netieši ietverta latviskā dzīves ziņa. Piemēram: Saulīte tek, Sudrabota upe tek, Valodiņa tek. Tātad verbs „tecēt“ attiecīgo vārdu kopā lietots kā daudznozīmīga glezna. Pārnestā nozīmē lietotos vārdos ietverta emocionāla ievirze, mīļas, tuvas attiecības. Piemēram: kumeliņš ir mīļš, labs, skaists zirgs. Mūsu valodā ir daudz sinonimu; piemēram: gulēt, dusēt, čučēt. Katram no šiem verbiem ir sava ekspresija, sava nozīme. Verbs „dusēt“ izsaka emocionālu ievirzi; tekstā tas kļūst gleznains. Mūsu valodiskā apziņa nav tikai prāta veidojums; tajā, sevišķi tautas dzejas valodā, jūtama emocionāla ievirze — jūtas, noskaņas, gribas impulsi, vērtējumi. Tas padara mūsu valodisko apziņu dinamisku, bagātu daudzveidīgiem izteiksmes līdzekļiem. Šāda valodas ievirze radīja iespēju sacerēt mūsu gleznainās tautasdziesmas, kuņās, parasti, katrā divrindā atklājas kāda glezna vai kāda dzīves gudrība.

Nepietiek mūsu tautasdziesmu valodu izprast ar prātu, to vajaga **pārdzīvot**, jo tajā daudzveidīgi atklājas tautas dvēseles dzīve un tautas dzīves ziņa. Mūsu valodiskās izteiksmes īpatības radīja iespēju tautasdziesmās objektīvi tēlot, skaidrot un vērtēt latviskās dzīves un dabas norises, tā liekot pamatus latviskai dzīves ziņai un pasaules skatījumam.

Tautas dzejas ziedu laikā, no XIII līdz XVII gadu simtam ieskaitot, latviešu tautas gara dzīvē, kā jau norādīts, nav krasu pretrunu, nav šķelšanās. Tāpēc minētais laikmets visspilgtāk atspoguļo latviskās dzīves ziņas un rakstura īpatības, kas padara tautu garīgi stipru sūrajā dzīves cīņā. Minētajos piecos gadu simtos latviešu lauku sēta patriarchālā iekārtā un naturālā saimniecībā veidoja pati savu, no ārpasaules norobežotu dzīvi. Vācu mācītāju paustie kristiānisma aicinājumi un Vecā Stendera ziņģes maz ietekmēja tautu. Mainoties dzīves apstākļiem, mainījās arī tautas dzīves uztvere un pasaules skatījums. Viengabalainā un harmoniskā tautas iekšējā dzīve šķēlās. Iekšpasaule pamazām atraisījās no ārpasaules. XVIII un XIX gadu simtos dzīve kļuva aizvien sarežģītāka, straujāka. Tautas dzeja šo dinamisko saimnieciskās un sociālās dzīves procesu vairs nespēja aptvert. Dzeja atšķīrās no reālās dzīves. Veidojās mākslas dzeja, kas, no aistētiskā viedokļa, izmantoja tautas dzejas motīvus. Tautas atmodas laikā tie izpaudās ar **lielu jūtu spēku**; bet tā bija safantazēta, nereāla pasaule, kas atklājās dzejā. Dzīve gāja savu ceļu, tās ciešais kontakts ar dzejas pasauli bija zudis. Rezultātā mūsu daiļliterātūrā pamazām ieviesās pesimisms dzīves uztverē un vērtējumā, bet optimisms paglābās pasaules dziļākā skatījumā, piemēram Veidenbauma dzejā. Arī mūsu klasiskā literātūra izmantoja tautas dzejas motīvus no nacionālā un aistētiskā viedokļa. Dzeja vairs nebija noteicējs un vērtētājs faktors tautas reālās dzīves attīstībā. Dominēja materiālās intereses, peļņas kāre, tieksme pēc vieglākas dzīves un baudām pilsētas apstākļos. Dzīvi sāka vērtēt un pārvērtēt no egocentrisko interešu viedokļa. Mainījās dzīves vērtību mērauklas. Savtīgām interesēm bieži pakļāva nacionālās intereses, kas savu kulmināciju sasniedza brīvajā valstī.

Tautas dzejas motīvi brīvajā Latvijā parādās visās mākslas nozarēs, bet tiem ir maza nozīme faktiskās dzīves veidošanā. Nav visu tautu aptverošas, skaidras un nozīmīgas **latviskas** dzīves uztveres, nav skaidra latviskas pasaules skatījuma, kaut gan daži literāti, dzejnieki-piemēram Virza, Skalbe, Akurāters u.c. savos daiļdarbos prozā un lirikā tiecās parādīt latvisko dzīves ziņu. Tomēr tautas reālās dzīves noteicēja un veidotāja tā nebija. Tautu aizvien vairāk sāka pārņemt saimnieciskas, egocentriskas intereses. Šīs intereses kāpināja trimdas apstākļi, kad mums bija jāšāk nezināmā vidē veidot savu dzīvi no jauna. Ar savu centību, neatlaidību, izturību darbā esam nodrošinājuši savu materiālo stāvokli, bet sava garīgā mantojuma **etniskās vērtības sākam zaudēt**. Svešu kultūru un valodu ietekmē mēs sākam zaudēt piederības apziņu savai tautai, tās gadu simtu vecajai kultūrai. Svešā zemē trauksmainā vidē auguši jaunatnei grūti šīs vērtības uztvert un izprast. **Modernās dzīves apstākļos** latviešu tautas rakstura **pozitīvās vērtības** sāk ievirzīties **negatīvā** sadzīves gultnē, kur tās, svešas ideoloģijas nomāktas, **pamazām zūd**. Dzīve, salīdzinot ar grūto zemkopja darbu, ir kļuvusi viegla. Tā mūs bieži izlutina, padara glēvus. Mēs zaudējam izpratni par materiālo un garīgo vērtību samēru, pirmajā vietā izvirzot materiālas vērtības, kas padara mūsu dzīvi ērtu, tikamu un baudu bagātu. Pašreizējais technokratisks laikmets bieži padara mūs par pūļa cilvēkiem, bez savas latviskas personības apziņas. Šādos apstākļos, pielaiķojoties pūlim, ir viegli pazaudēt savu garīgo seju, viegli pazaudēt savu latviskumu. Lai tas nenotiktu, mums, dzīvojot starp svešām tautām un kultūrām, arī tagad jāpaliek latviešiem. Lai tas būtu iespējams, mums jāpatur un jāizkopj tikumiskās vērtības, kas ir tautas rakstura pamatā.

Kādas tad ir tās latviskās dzīves ziņas un rakstura pamatvērtības, kas drīz vien, ja neapzināsimies to nozīmi, mums var zust? Ilgus gadu simtus mēs esam bijuši

ziemcīšu tauta. Grūtajos dzīves apstākļos aizvien mūs ir izglābusi mūsu censonība, mūsu darba tikums, darba prieks, izturība, neatlaidība un apzinība darbā. Šīs rakstura īpašības mums ir iedzimtas un mūs aizvien izcēlušas citu tautu starpā. Tehnikas progresā radušās dzīves ērtības šīs mūsu rakstura pamatīpašības aizvien vairāk apdraud. Dzīve kļūst vieglāka, bet vai arī vērtīgāka?

Gadu simtos dzīves pieredzē veidojies latviešu goda prāta tikums, kas mūsu tautas dzejā ir augsti vērtēts. Tas ceļ cilvēka pašapziņu, viņa vērtību individuālajā un sociālajā dzīvē. Gods ir vērtīgāks pat par dzīvību:

Cērt, bāliņ, manu galvu
Ar aso zobentiņu,
Ja es savu vainadziņu
Ar godiņu nevalkāju.

Ar goda prāta tikumu saistās pienākuma apziņa pret darāmo darbu, pret savu ģimeni, vidi, kurā latvietis dzīvo, pret personificēto dabu. Latviešu zemnieks, sevišķi sieviete, simpātiski iejutās visās dabas parādībās un norisēs. Personificētā daba ir dzīva, tā cieš, ja tai dara pāri:

Zaļa zāle gauži raud
Kājiņām samināma.

Latvieti raksturo dziļas iejūtas spējas, sevišķi mīlestības pārdzīvojumā. Ģimenes locekļus saista savstarpēja iecietība un mīlestība; sevišķi tautasdziesmās izcelta mātes mīlestība. Arī brāļu un māsu mīlestība atklājas vedību un citās dziesmās. Patriarchālā iekārtā, kāda dominēja latviešu lauku sētā, svarīgs bija paklausības tikums. Tēvs bija ģimenes galva un gādnieks. Cīņā ar dabas spēkiem un ienaidniekiem, kas apdraudēja lauku sētu, bija vajadzīga drosme, kas tautasdziesmās cildināta kā varonības tikums.

Raksturīga lauku sētas ļaudīm bija **paļausšanās Dieva gādībai**:

Nāc, Dieviņ, pats palīdzi
Grūta darba padzīvot;
Tev, Dieviņ, spēks, varīte,
Tev gudrais padomiņš.

Cilvēka vērtību lauku sētas apstākļos cēla virkne individuālu tikumu: Tādi bija izturības, pacietības, rūpības, pašsavaldīšanās un citi saskanīgā lauku dzīvē nepieciešami un vērtīgi tikumi. Savstarpējās attiecībās lielģimenē izcēlās labvēlības, iecietības, sadarbības, ģimenes locekļu satiecības tikumi. Ētiska, tikumiski vērtīga dzīve bija līdz ar to daiļa.

Tādi bija minētajos gadu simtos lauku sētas īsumā raksturotā latviešu latviskā dzīves ziņa un pasaules skatījums. Šī pozitīvā gara dzīves ievirze kaldināja latviešu tautas raksturu, padarīja mūsu senčus iekšēji un ārēji stiprus un izturīgus dažādu vēsturisku pārmaiņu laikos.

Daudzas no izvirzītajām tautas dvēseles dzīves, dzīves ziņas un pozitīvajām rakstura īpašībām var noderēt arī mūsu pašreizējā cīņā svešumā ne tikai par savu individuālo eksistenci, bet arī — cīņai par savas tautas etniskās eksistences un kultūras saglabāšanu un attīstību svešā vidē. Neļausimies pesimismam mūsu tautas nākotnes iecerēs, kopsim un stiprināsim savu latvisko pašapziņu un nacionālo lepnumu latviskā dzīves ziņas un tautas pozitīvo rakstura īpašību ietvaros un gaismā!

Ja gribi latvis būt, — dzīvo latvju garā!

DZĪVES PRIEKŠ

Draugi, nesajauciet prieku ar baudu, kaut arī tie bieži ir kopā. Bauda ir tikai jutekļos, prieks — dvēselē. Kad bauda pāriet, pāri paliek rūgtums un tukšums. Kad prieks pagājis, tad vēl kas jauks paliek pāri ko atcerēties. Tomēr arī prieks var būt īsts vai neīsts. To vēlāk pateiks sirdsapziņa. Ja tā apliecinās, tad zināsim, ka prieks bijis īsts. Ja tā noliegs, tad zināsim, tas bijis neīsts.

Nemsim kādus tagadnes piemērus. Kādu ēdnicu apmeklējot, mēs ar draugu šad tad satiekam cienījama izskata kungu ar neparasti labām manierēm. Draugs stāsta, ka šis kungs esot miljonārs. Turklāt viņam Mineapolē esot labi atalgota vieta. Viņam esot viss, ko sirds var vēlēties: grezns nams, pāris auto, moderna motorlaiva. Veselības kopšanai viņš ik nedēļas ejot uz dārgu masāžu un tērējoties vēl par citādu izpriecu. Mēs viņu saucam par „babilonieti“, un viņš arī paskatā atgādina senās Bābeles priesteri. Taču šis „babilonietis“ nav laimīgs. Viņš gan smaida, bet iekšēji ir drūms, tumšs. Draugi, kas viņu tuvāk pazīst, saka, ka viņam trūkstot dzīves prieka. Baudu diezgan, prieka nekāda!

Pagājušo vasaru kāds godīgs latviešu zēns, kas brauc uz Kanadas kuģiem par speciālistu dziļuma mērīšanā, man stāstīja savu skumjo pieredzi. Uz šī kuģa ik vasaru nonākot arī dažas meitenes: rakstvedes, ēdienu gatavotājas, apkopējas. Visām vienāds liktenis! Kāds izveicīgs neatbildīgs kuģa jaunietis tās paved, vai nu solīdams vai nesolīdams precēt. Meitene ir piekrāpta, kļūst tikumīgi valīga un nu iet no rokas rokā. Gada laikā daiļā jaunava kļuvusi nedaiļa, izskatās novārgusi, noklīdusi, nepievilcīga. Žēl skatīties! Bet kā ir ar puisi? Viņš turpina savu iesākto paņēmienu. Vai viņš ir laimīgs? Noteikti nē. Kaut kas draud: gan viņa sirdsapziņa pamodīsies. Vai viņš ir priecīgs? Gan viņš cenšas tāds izlikties, kauču drūmais pārdomu mākonis mācas virsū. Ja gribi zināt, vai prieks ir īsts vai neīsts, labs vai ļauns, klausies savā sirdsbalsī; tur būs kāds vērtētājs, augsts tiesnesis. Dažreiz tas sodīs, citreiz klusēs vai uzslavēs un apsolis vēl jaunu prieku.

Palūkosimies bērnos, kad tie žigli skrien, lēkā un smeļ. Mums patīk noskatīties, līdzī smiet, varbūt pat palēkāt. *To nu gan mēs, prātīgi pieaugušie, vairs nedarām.*

Stipri līdzīgs, bet daudz nozīmīgāks ir darba prieks. Atceros krusttēvu uz laukiem, kas agrā rīta stundā soļoja arklam vai ecešām pakā. Ļaunas mēles teica, ka viņš raušot mantu, bet tas nebija vis taisnība. Krusttēvam patika straujas kustības, tur viņš jutās istā vietā. Man nāk prātā draugs, kas Rīgā bija departamenta direktors. Viņš mēdza teikt, ka nekas neesot tik jauki, kā būt uz pļavas ar izkapti rokā. Līdzīgu darba prieku Dievs devis daudziem latviešiem. Šiem laimīgajiem darbs neatsķīras no dejas. Dažiem tas pats ir ar mācīšanos un studēšanu. Psihologi darinājuši vārdkoku „ekstatiska studēšana“, kad cilvēks aizrāvēs domu pasaulē un pārdzīvo tur jaukus brīžus. Ir iespējams netikamo piespiesto mācīšanos pārvērst par jauku, aizrautīgu. Tam vajadzīgi trīs noteikumi: viens — atrast vielas jēgu, izjust lietu sakarību; otrs — vingrināt gribu; trešais — gūt cerību, ka spēsi darbu veikt.

Latvieša iedzimtā dabā ir sava gudrība: strādāt netikamu, bet godīgu darbu tik ilgi, kamēr tas sāk iepatīkt un beidzot pat aizrauj. Kāds mans draugs Latvijā beidzis divas fakultātes nodaļas, bijis jurists un tautsaimnieks. Tagad Kanadā izmācījies par metinātāju. Viņš dara savu jauno darbu ar patīku un lieliskām sekmēm. Viņš pratis arī citādi saglabāt un attīstīt latvieša tikumu.

Amerikāņu psihologs Ezra Stotlends savā darbā „Psychology of Hope“ ir

sakopojis daudzus zinātniskus pētījumus šinī nozarē. Šie daudzie un ilgie pētījumi ir pierādījuši, ka cerība padara darbu jaukāku un daudz sekmīgāku. Cerība ir stiprākās zāles gara slimnieku ārstēšanā. Pēc minētā zinātnieka paša novērojumiem neviena psihoterapiska metode nedod tik labus panākumus kā „cerības metode”. Katram cilvēkam ir divēji schēmati: cerība un bezcerība. Ārstu un audzinātāju uzdevums ir izcelt cerības schēmatu un nobīdīt pie malas bezcerību. Stotlends gan vispār ieteic cerības iedvešanā nepārspilēt. Kādā vietā viņš atzīst, ka cerība iezīmē nākotni, kas vēl nav reāla, kāpēc arī tās cerības, ko citi novērtējuši par nereālām, tomēr bieži vien piepildījušās. Tāpēc arī tās nebūtu atmetamas. Ja mēs ņemtu palīgā paši savus novērojumus, tad atradīsim, ka šim priekša pilnam apgalvojumam ir daudz taisnības. Tik daudz notikumu mūsu dzīvē pierāda, ka tieši pārdošas, it kā neprātīgas cerības piepildās un nes vēl vairāk svētības nekā gausās, prātīgās. Apustulis Pāvils stāsta par savu iemiļoto varoni sentēvu Ābrahāmu, ka tas esot cerējis preti katrai cerībai. *Rom. 4:18*. Pārāk neticama bijusi doma, ka viņam sirmā vecumā vēl tiktu dāvāts dēls, bet Dievs to tomēr dāvājis Ābrahāma ticības dēļ.

Vai pārdošas cerības katrreiz piepildās? Nē, katrreiz nē. Tas tomēr nedrīkst laupīt prieku atkal pārdoši cerēt, jo tā dzīve kļūst skaistāka. Augstais kristīgais tikums ir cerēt, cerēt par spīti tam, ka esi vairākkārt vilies.

Cēlus paraugus apbrīnojamai nesalaužamai cerībai rāda novērojumi ticīgo latviešu vidū; *pie neticīgajiem vai mazticīgajiem šīs cerības daudz ātrāk sabrūk, vismaz mani novērojumi ir tādi*. Sievišķi godināt gribētos ticīgās latviešu sievietes, no kuņģam mēs, vīrieši, varētu daudz mācīties. Minēšu vienu piemēru. Kāda jauna latviešu māte, pārcietusi lielu nelaimes gadījumu, pārdzīvojusi vairākas smagas muguras operācijas, tomēr paliek nesatricināma optimiste, allaž smaidīga, izveicīga valodā. Viņa apsaimnieko lauku mājas, ziemā ir grūti audzināmo bērnu skolotāja vidusskolā, līdztekus gatavojas doctores gradam psiholoģijā un audzina trīs apbrīnojami rātņus un čaklus bērnus. Viņai ir stipra ticība un pašāvība uz Dievu, un viņa prot Dievu lūgt. Varētu minēt vēl daudzas viņai līdzīgas sievas un mātes. Mēs, latvieši, diemžēl, pārlietu sekojam ārzemju paraugam greznībā un ārišķībā bet, savējos skatīdamies, esam stipri tuvredzīgi. Man, paldies Dievam, netrūkst krietnu latviešu paraugu, par ko stāstīt amerikāņiem, vai nu lekcijās vai sprediķos.

Svešniecības bagātajās zemēs mēs divainā kārtā sastopam daudz vairāk drūma nomākta gara, daudz dziļāku bezcerību gurdumu nekā Latvijā. It īpaši to sastopam labi pārtikušās aprindās. Arī mūsu latviešu jauniešiem draud tieši tāds pat liktenis. Mūsu naidnieks šeit nav vis trūcība, bet taisni labi dzīves apstākļi, kas veicina materiālismu, kāpina mūsu prasības, rada neapmierinātību, slimīgu tukšuma noskaņu. Ja mēs nemācīsim mūsu jauniešiem ticēt un cerēt, tie ieslīgs drūmā ēnu valstībā, un dvēsele aizies bojā.

Savus labos darbus, savu morālo atbalstu mēs sniedzam savu draugu kopai — konkordijai Zelmēnī, līdzās citiem draugiem. Mēs jūtamies stiprāki, spējam vairāk cerēt, ja esam draugu vidū. Centīsimies kļūt par dvēseļu dārzniekiem: izkopt viens otrā labās cerības. Tas ir gaužam cēls uzdevums, kas var nest svētīgus auglus.

Beidzot, kas mums ir visvairāk nepieciešams? — Latviešu tautai ir jāatdzimst garā un patiesībā, *Jāņa ev. 3:3*, proti mums jātop daudz dziļākiem ticībā, no kuņas izaugs mūsu dzīves cerības. Piecdesmitos gados pie mums viesojās ievērojamais angļu psihiatrs Frenks Leiks-Frank Lake. Viņš ir arī dziļš kristīgs domātājs. Vairāk reizu viņš ir izdziedinājis gara slimniekus, ko neviens ārsts nebija varējis panākt. Viņa metode ir viena: vest cietēju pie Pestītāja, panākt viņa atdzimšanu, drošināt sākt dzīvi no jauna. Ievērojamais profesors iejūsmināja studentus, palīdzēja samulsušajiem, neprasot nekādu atlīdzību. Varam apbrīnot viņa pārcilvēcīgās darba spējas: viņš lasīja lekcijas 6 stundas dienā, pieņēma pacientus, turpināja lasīt

jaunas grāmatas, gulēja ļoti maz, tomēr vienmēr bija priecīgs un sirsnīgs. Vārdu sakot, izturējās tā, it kā pats būtu garā atdzimis.

Latvieša dabā, tāpat kā citās tautās, ir divas pretējas nostājas: viena — visu tiesāt, visur saskatīt ļauno, neredzēt nekā laba, justies sarūgtinātam, būt nenovīdīgam, pat naidīgam; otrs viedoklis: visas lietas par labu griezt, mēģināt attaisnot, izprast, priecāties līdz priecīgajiem, cerēt, vairot cerību citiem. Šāda nostāja ir īsti latviska tai nozīmē, ka Dievs Visvarenais gribējis to iedvest latvieša sirdī. Dzīsimies pēc šādas cerīgas nostājas, kas sagādā prieku. Tas panākams tikai istā dievticībā.

Kārlis Priedītis

AKADĒMISKĀS BIEDRĪBAS ZELMENIS DIBINĀTĀJI

18. novembrī 1974. gadā pagāja puse gadsimta, kopš nodibināja akadēmisko biedrību ZELMENIS pie Latvijas universitātes Rīgā. Dibinātāji, jaunības spara un ideju apgaroti studenti, vēlējās rast jaunus ceļus un jaunu pieeju jaundibinātās Latvijas valsts uzbūves un izveidošanas darbam. Tā veikšanai viņi par labāko ceļu atzina apvienošanos jaunā organizācijā. Tās nolūks bija — nesaistīt sev rokas ar agrākos laikos un vidē veidotajām un dažā ziņā savu laikmetu pārdzīvojušām akadēmisko organizāciju tradīcijām. Tagad, pēc pagājušo 50 gadu darbības un novērojumiem, jākonstatē, ka daudzējādā ziņā šīs dibinātāju idejas piepildījušās.

Mūsu organizācijas sākuma gadi sakrīta ar mūsu zemes uzbūves un veidošanas laikmetu, kas dabīgi sauca pēc visa nacionālā un latviskā. ZELMEŅA devīze:

Zelmeņa dibinātāji. Priekšā: A. Užāns. Pirmā rindā no kreisās: M. Rēvalds, J. Tirzītis, A. Kupče, J. Briedis, J. Odiņš, J. Strazds, M. Zeltiņš, J. Ozols, K. Priedītis, J. Zobs. Otrā rindā no kr.: J. Bērziņš, J. Kaurāts, J. Ziediņš, Parris, V. Mednis, J. Barloti un J. Jauntirāns.

Zelmenieši, darbā veidosim nākotni! — bija tā saite, kas mūs vienoja un lika pamatus darbībai mūsu organizācijā. Tā vienoja arī tos, kas sevi uzskatīja par „lieliem individuālistiem“.

Nav arī nejausība, ka ZELMEŅA dibinātāji bija Lauksaimniecības fakultātes studenti, jo kaŗa gadi bija atstājuši dziļākās postījumu pēdas tieši lauksaimniecībā, kas bija pamats Latvijas tautsaimniecībai. Šai laikā dibinājās vai savu darbību radikāli pārveidoja daudzas pie Latvijas universitātes reģistrētas akadēmiskās organizācijas, kas vienā vai otrā veidā centās izteikt savu īpatību un aktivitāti latviskā garā. Tādas bija akadēm. biedrības: Austrums, Atauga, Ziemeļis, studenšu biedrība Ziemeļniece, Fraternitas Rusticana, Vienotnes un citas. Ar šo organizāciju grupu sākuma gados ļoti tuvu sadarbojās jaundibinātā akadēmiskā biedrība ZELMENIS. Organizācijas krāsas: ZILS un ZELTS — pauda R. Blaumaņa dzejoļa ideju: „Mans zelts ir mana tauta, mans gods ir viņas gods“.

ZELMEŅA dibinātāji *alfabēta kārtībā*

1) Barloti Jānis

Pirmais un vairākkārtējs organizācijas seniors; visu Latvijas pastāvēšanas laiku bijis valsts meteoroloģiskā biroja vadītājs. Agronoms. Pirms studijām — beidzis Priekuļu lauks. vidusskolu. Miris Latvijā.

2) Bērziņš Jānis

Agronoms; ilggadējs Z.M. Lauksaimniecības pārvaldes darbinieks: Sēkļu kontrolē, vēlāk Labības birojā un Labības centrālē — *Eksporta nodaļas vadītājs*. Dzīvo ASV.

3) Briedis Jūlijs

Agronoms. Pēc studiju beigšanas visu laiku darbojies lauksaimniecības skolās par skolotāju. Miris Latvijā.

4) Jauntirāns Jānis

Vairākkārtējs organizācijas prezidija loceklis; stud. agronoms; beidzis Priekuļu lauks. vidusskolu. Darbojies par instruktoru Jaunpiebalgas lauksaimniecības pārraudzības biedrībā un vēlāk — Latvijas Lauksaimniecības Kameras biedrību nodaļā. Miris ASV.

5) Kaurāts Jānis

Latvijas brīvvalsts laikā darbojies Zemkopības min. Zemju vērtēšanas daļā par taksatoru. Stud. agronoms. Pirms studijām — beidzis Priekuļu lauks. vidusskolu. Miris Latvijā.

6) Kupčs Arturs

Agronoms. Latvijas Lauksaimniecības Centrālbiedrības un vēlāk — Latvijas Lauksaimniecības Kameras lopkopības nodaļas vadītājs. Sabiedrīks darbinieks un speciālists lopkopībā. Miris Latvijā.

7) Mednis Voldemārs

Agronoms; savā laikā Latvijas Lauks. Kameras Valmieras novada vecākais agronoms. Tagad dzīvo Anglijā.

8) Odiņš Jānis

Agronoms. Pēc studiju beigšanas visu laiku darbojies lauksaimniecības skolās par skolotāju. Miris Latvijā.

9) Ozols Jānis

Vairākkārtējs organizācijas seniors un prezidija loceklis. Pirms studijām beidzis Priekuļu lauks. vidusskolu. Latvijas brīvvalsts laikā darbojies *visu laiku* Zemkopības ministrijas Zemju vērtēšanas daļā. Miris Latvijā.

10) Parris Augusts

Latvijas brīvvalsts laikā darbojies Zemkopības min. Zemju vērtēšanas daļā par taksatoru. Stud. agronoms. Miris Latvijā.

11) Priedītis Kārlis

Agronoms. Vairākkārtīgs organizācijas prezidija loceklis. Siguldas un apkārtnes lauksaimniecības pārraudzības biedrības agronoms; vēlāk — Cēsu rajona agronoms un Cēsu apriņķa zemkopības inspektors. Dzīvo Kanadā.

12) Rēvalds Miervaldis

Agronoms. Pēc studiju beigšanas — rajona agronoms Dundagā; vēlāk — pārzinis un skolotājs Umurgas lauksaimniecības skolā. Trimdā — skolotājs bēgļu nometnēs Vācijā. Latviešu vidusskolas Beverīna līdzdibinātājs ASV; biškopis ASV *Quakertown'ā*, kur arī miris.

13) Strazds Jānis

Agronoms. Darbojies Valsts Stendes selekcijas stacijā par augu selekcionāru un sēklkopības speciālistu. Miris Latvijā.

14) Tīrzītis Jānis

Agronoms. Darbojies lauksaimniecības skolās par skolotāju. Par varonību Latvijas brīvības cīņās apbalvots ar Lāčplēša kaŗa ordeni. Miris Latvijā.

15) Užāns Alberts

Agronoms. Pirms studijām beidzis Priekuļu lauksaimn. vidusskolu. Strādājis Meteoroloģiskā birojā. Vairākkārt ievēlēts organizācijas prezidijā. Emigrējis uz Kanadu, kur arī miris.

16) Zeltiņš Mārtiņš

Agronoms. Intensīvu studiju laikā kādu laiku darbojies Zemkopības min. Zemes ierīc. departm. par taksatoru. Pēc studijām — visu laiku — lauks. skolās par skolotāju.

17) Ziediņš Jānis

Inženieris-mežkopis. Pirms studijām beidzis Priekuļu lauks. vidusskolu. Izpildījis dažādus amatus Latvijas Mežu departamentā. Tagad dzīvo ASV.

18) Zobs Jānis

Agronoms. *Benjāmiņa brālēns*. Darbojies par skolotāju lauksaimniecības skolās. Miris Latvijā jau 30-tajos gados. Zelmnieši piedalījās viņa kapa pieminekļa iesvētīšanā Kosas kapsētā 31. maijā 1936. gadā.

Maija svētki Kosas Ķūķēgās 1936. g.

Gadiem ejot, ZELMEŅA saimei pievienojās aizvien lielāks skaits jauno studentu, kam jaunās organizācijas idejas un sadzīves veids likās simpatiski; organizācija nepārtraukti auga, un tās darbība paplašinājās.

Mūs interesēja arī līdzdarbība Latvijas universitātes studējošo pašdarbības organā — Studentu padomē, kur ZELMENIS sūtīja savus pārstāvjus: J. Barloti, J. Jauntirānu, J. Ozolu, K. Priedīti, A. Užānu un citus.

1927./28. g. prezidijs.

Priekšā no kreisās: Vicesen. J. Ozols, seniors J. Jauntirāns, sekretārs J. Ozoliņš.
Aizmugurē prezidija locekļi: K. Priedītis, V. Zeibots un A. Bokmelders.

ZELMEŅA saimei pieaugot, bija vajadzība rast draugus un sadarbību ar citām studējošo organizācijām. Bez jau raksta sākumā minētajām, konkordijas ar savu nodibināšanos 1927.-1928. g. ienesa jaunas, spēcīgas idejas un latviskas tradīcijas tā laika akadēmiskā dzīvē. ZELMENIS kopš savas nodibināšanas bija par šīm idejām un tradīcijām cīnījies; tādēļ ZELMENIS pievienojās konkordijām, ar nosaukumu KONKORDIJA ZELMENIS. Pieņēma četras krāsas: ZAĻŠ — BALTS

Zelmeniešu saime 1927./28. g. Vidū sēd sen. J. Jauntirāns.

— ZILS — ZELTS, ar krāsu devīzi: „DARBAM, ZINĀTNEI, GODAM, TĒVZEMEI“, paturot arī savu sākotnējo svinīgo solījumu: ZELMENIEŠI, DARBĀ VEIDOSIM NĀKOTNI!

Tas ienesa jaunas rosmes un jaunu dalībnieku pieplūdumu organizācijā 1928.-1934. gados un arī vēlāk.

Mūsu organizācijas dalībnieku starpā bija arī domstarpības, bet tās draudzībā pārvarēja un aizvien atrada kopēju vienprātības ceļu.

Šī vienprātības un kopējā ceļa meklēšana draugu starpā arī bija galvenais iemesls rosīgas darbības attīstīšanai Latvijas brīvvalsts laikā, kā arī vēlāk trimdas apstākļos. Droši varam cerēt, ka tas tā turpināsies arī nākotnē!

P i e z ī m e: Šis atceres raksts uzrakstīts brīvi pēc atmiņas; autora rīcībā nebija nekādu „autentisku“ rakstveida materiālu; tāpēc lūdzu atvainot nepilnības faktu atzīmēšanā u.c.

Jānis Jauntīrāns (+)

ATSKATOTIES

Ne bez pamata Latviju sauc par krustceļu zemi. Notikumi pagājušos gadusimtos pilnībā to apliecina. Šo skaisto zemi iekārojuši daudzi. Iekārotāji ir nākuši no visām debess pusēm — ar zobenu, viltu un meliem. Šī zeme ir bagāti, pārbagāti slacīta ar asinīm un asarām. Maz, aplam maz mums ir bijis saulainu un prieka dienu, jo valdītāji un tiesātāji bija iekārotāji, vai nu no austrumiem, vai rietumiem.

Katra varmācība reiz beidzas, un tā pēc ilgiem nebrīvības gadiem, gadu simtiem izbeidzās arī mūsu tēvzemē. Kad vēl nebija beigušas kūpēt pirmā pasaules kara drupas, tad latvju viskaistākais sapnis kļuva par īstenību: 1918. gada 18. novembrī Latvija kļuva suverena valsts un apvienoja gandrīz visus latviešu apdzīvotos apgabalus.

Jaunās valsts mantojums bija visai smags: posts visās malās; desmitiem tūkstošu nodedzinātu māju, zeme izrakāta ar tranšējām un klāta ar dzeloņdrātīm; visur atmatas un aizauguši tūrumi un, galvenais, pāri par 600,000 latviešu izklīdināti lielās Krievijas plašumos.

Pēc jaunās valsts proklamēšanas vēl lieku reizi nāca jauns un negaidīts pārbaudījums: iebrucēji atkal no austrumiem un rietumiem prasīja jaunus upuņus un ciešanas. Šī brutālā izrīcība deva jaunus spēkus un vienoja latvjus varonīgās cīņās, kaut arī brīvība bija jāizpērk ar vairāk nekā 3000 upuņiem.

Vēl kara troksnim dimdot pie valsts robežām, sākās intensīvs jaunradošs darbs, kas bija jāsāk no pašiem pamatiem. Šis darbs strauji, ar lielu aizrautību, gadu no gada, gāja plašumā un dziļumā visos virzienos, jo ikviens zināja savu vietu, kur darbs darāms.

Visnozīmīgākais jaunās valdības darbs bija — likums par Latvijas Augstskolas — Universitātes dibināšanu. Arī Universitātes darbs bija jāsāk no pašiem pamatiem, jo agrākais Rīgas Politehniskais Institūts bija vecās cara valsts, Krievijas, iestādījums, un arī uz turieni evakuēts.

Jauni, spēcīgi vēji sāka plūst arī studentu dzīvē. Vecākās studentu akadēmiskās vienības centās savas satversmes piemērot jaunajam laikmetam, bet radās arī jauna tipa akadēmiskas organizācijas, jo daļa studējošās jaunatnes nebija apmierināta ar sveštautību paražu ietekmi akadēmiskās jaunatnes dzīvē.

Pēc ilgākām pārrunām un rūpīgām studijām bijušie Priekuļu lauksaimniecības vidusskolas audzēkņi un citi studenti 1924. gada 18. novembrī nodibināja

studentu biedrību „Zelmenis“. Pirmajā dibināšanas sanāksmē piedalījās 18 studenti, galvenokārt no lauksaimniecības fakultātes, kāpēc arī organizācijas izvēlētais vārds ir ļoti zīmīgs. Ļoti īpati bija arī organizācijas mērķi un statūti. Pieņēma devīzi: Zelmenieši, darbā veidosim nākotni! Ar to bija izteikts — visiem līdzekļiem veicināt studijas, velti netērēt vecāku un valsts līdzekļus, palīdzēt viens otram studiju darbā un ar rakstītiem un nerakstītiem likumiem audzināt sevi un draugus pašdisciplīnai, pienākumam un darbam.

Kad 1927. gadā nodibinājās konkordijas, kas ienesa studējošo dzīvē jaunu strāvojumu un latvisku garu, zelmenieši pievienojās konkordijām, jo to satversme un latviskais gars bija tuvs „Zelmeņa“ dibinātāju mērķiem un organizācijas statūtiem.

Allaž tiem, kas izvēlas jaunas idejas un jaunus ceļus, gadās, gaitas sākot, lielākas vai mazākas grūtības, sarežģījumi, un tiem nākas sastapties ar aizspriedumiem. Diemžēl, konkordijas nebija izņēmums, jo jaunais, latviskais akadēmiskās sadzīves veids nebija pa prātam dažām vecākām akadēmiskām organizācijām, kas dažkārt noveda pat pie tīri neakadēmiskiem sarežģījumiem un dotā vārda laušanas no Universitātes padomes puses. Ar pacietību, rūpīgu darbu un ticību savām taisnīgajām prasībām beidzot izdevās panākt konkordiju legalizāciju un satversmes apstiprināšanu L. U. padomē. Sākās rosīgs Zelmeņa izveidošanas darbs. Sākumā tomēr viss tā neveicās, kā bija paredzēts. Šis darbs prasīja daudz laika un rūpīga darba, jo, bez sadzīves noteikumu un statūtu izstrādāšanas, bija jāpanāk visa saskaņošana ar pārējām konkordijām, jo konkordiju senioratā vēl ietilpa: konkordija Latviensis, konkordija Valdemārija, konkordija Imantija, konkordija Zinteniece un konkordija Veronija.

Konkordijas Zelmenis saime savā draudzībā izveidoja vienotu garu, un organizācija auga augumā uz pamatiem, kas noteikti konkordiju satversmē.

Ātrā studiju beigšana radīja nepieciešamību dibināt Zelmeņa Filistru biedrību un dāmu komiteju. Ar to bija ievadīta sadarbība arī pēc studiju beigšanas un materiālais atbalsts, kas studiju un sākuma gados bija viens no galvenajiem aktīvas darbības izveidošanas traucējumiem. Nu mums bija visas iespējas izveidot Zelmeni par vienu no ievērojamākām studentu organizācijām. Mēs droši stāvējām uz Latvijas zemes un ticējām dižā Kronvalda vārdiem: „Tautas un tēvuzemes mīlestība ir augstākie tikumi“. Bet atkal austrumu un rietumu naidnieki ar lielu pārspēku iebruka mūsu zemē. Tas izkopto ģimenes, sabiedrisko organizāciju un valsts dzīvi pārvērta par drupu kaudzi, bet pašus stiprākos vīrus, sievas un pat bērnus iznīcināja vai aizveda vergu nometnēs tālās Krievijas tundrās.

Paldies Dievam, ka Zelmenis bija laidis dziļas saknes Latvijas zemē un zelmeniešu sirdīs tās neiznīka.

Lielākais pārbaudījums sākās, kad, svešas varas spiestiem, bija jāatstāj Latvijas zeme un jāizkļūst pa svešiem pasaules lielceļiem. Miļš paldies tiem Zelmeņa filistriem, kas iesāka izklidināto zelmeniešu apzināšanu un organizācijas atjaunošanas darbu. Tagad laiks ir pienācis, kad zelmeniešu dēliem jāstājas tēvu vietā un jāturpina Zelmeņa izveidošanas un augšanas darbs.

Tāpat aicinu visas Zelmeņa dāmas nākt talkā, jo, darbu darot pulkā, tas labāk sokās. Tad kopējiem spēkiem celsim Zelmeni atkal dižumā un rosmē.

Nobeidzot šo atskatu, citēšu R. Skujiņas vārdus: „Vienmēr tā zeme līdzī nāks, kuņai bij liepziedu smarža, kad maizes kumosam nebija vēl asaru garša“.

J ū s u

Jānis Jauntirāns no Jaunpiebalgas.
Svešā zemē — Kalifornijā.

KONKORDIJAS ZELMENIS IDEJISKIE PAMATI

Iepriekšējā un citos šī izdevuma rakstos minēti apstākļi, kas izraisīja jauna tipa latviešu studentu organizāciju dibināšanu. Reizē ar studentu biedrības Zelmenis pievienošanās konkordijām 1927. g. rudenī tā pieņēma arī konkordiju idejiskos pamatus, kas bija vienādi visām konkordiju apvienības Konkordiju Seniorāta organizācijām.

Nosaukums ņemts no latīņu vārda „concordia“, kas nozīmē vienprātību, saskaņu, draudzību. Šai vārdā izteiktā ideoloģija pavadījusi zelmeniešus ne tikai no dibināšanas dienas līdz šim laikam, bet arī saistījusi visus konkordiešus draudzīgā saimē. Konkordijas ir latviešu studentu un akadēmiski izglītoto slēgtas mūža organizācijas ar latvisku interno dzīvi un tradīcijām. Tās ir asinsradniecības saitēm saistītas ar latviešu tautu un kalpo tautas nākotnei un sarga tautas brīvības ideālus.

Konkordiju satversmes pamatā ir 10 tezes un antitezes, kas pieņemtas 1928. g. 5. maijā, un tajās izteiktie principi nav grozāmi. Konkordiju devīze ir: „Concordiā res parvae crescunt“ un „Ja gribi latvis būt, dzīvo latvju garā“.

Savus biedrus konkordijas audzina latviskā garā par disciplinētām, harmoniskām, krietna rakstura personībām, kam nesavtīgi jāstrādā savas tautas un tās kultūras celšanas darbā un jāiekļaujas tautas kopībā. Audzināšanā konkordijas atzīst tikai humānus audzināšanas paņēmienus, kas neaizkaņ cilvēka cieņu. Goda aizvairošanas gadījumi, domstarpības un pārpratumi organizācijas locekļu starpā kārtojami pēc taisnības principiem vidutējā un šķirējā goda tiesā. Noraidāmi goda aizstāvēšanas līdzekļi ar fizisku spēku *atsķirībā no cita tipa studentu organizācijām*.

Alkoholisku dzērienu lietāšana organizācijas telpās pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos *svētkos*, un organizācijas locekļiem ieteic sadzīvē alkohola lietāšanu neveicināt. Šis apstāklis nostāda konkordijas īpatnējā stāvoklī, kas atšķiras no citām studējošo organizācijām, kas pilnīgi atteicas no alkohola lietāšanas vai arī atļauj alkohola lietāšanu organizācijas mītnē.

Konkordijas ir nacionālas studentu organizācijas, kas stāv ārpus visiem politiskiem nogrupējumiem. Konkordietim nav atļauts internā sanāsmē paust kādas politiskas partijas programmu. Ārpus organizācijas tās locekļi var brīvi darboties politiskā laukā pēc savas pārliecības, izņemot komunistu partiju.

Konkordiju paustās latviskās vēsmas nebija vis viegli iedzīvināmas, un tās atdūrās uz Latvijas Universitātes Padomes un Studentu Padomes pretestību. Par šiem cīņu un kaŗa gājiem rakstīts konkordijas Valdemārijas 35. gadu atceres grāmatā 1927-1962.

Zelmenis savas krāsas atklāja 5. gadu svētkos 1929. g. 17. novembrī.

Pēc konkordiju atzīšanas un tiesiskas apstiprināšanas iestājās mierīga darba gadi, kad Zelmenis nodevās iekšējās dzīves izveidošanai. Draudzībā un sadarbībā ar citām konkordijām izveidojās laikraksts „Studentu Dzīve“, K.S. koris un citi pasākumi. Konkordijas bija atradušas lielu atsaucību studentu saimē, un Zelmenī arī iestājās daudz jaunu biedru. Šo posmu var uzskatīt par Zelmeņa ziedu laiku. Zelmeniešu un vispār konkordiešu ietekme bija manāma valsts kultūras un saimnieciskā dzīvē. Visas konkordijas piedalījās Brīvības pieminekļa atklāšanas svinībās 1935. g. 18. novembrī, un Zelmeņa prezidijs nesa savu karogu tērpies tautas tērpēs.

Zelmenieši 5. gadu svētkos un krāsu atklāšanā 1929. g. Otrā rindā sēd no kreisās: M. Rēvalds (fil. dib.), K. Elksnis (Vald.), A. Kupče (fil. dib.), A. Užāns (vicesen.), V. Bušs (sen.), H. Veldre (sekr.), J. Bērziņš (fil. dib.), Zirdziņš? (Imant.), E. Žubeckis (fil.), J. Āboliņš (Ver.).

K.Z. prezidijs Brīvības pieminekļa atklāšanā. Vidū: sen. J. Rubenis, pa labi: J. Kūgelbergs, pa kr.: J. Rāčenis. Starp viņiem — zintenieces.

Laimīgie laiki Latvijas valsts un Zelmeņa dzīvē neturpinājās ilgi. Bija jāpiedzīvo valsts brīvības noriets, un zelmenieši līdz ar tautu izklīda pa visu pasauli. Tomēr viņi ir atkal sasaukušies, un Zelmenis varēja 1974. gadā atzīmēt 50 gadu pastāvēšanas svētkus.

Edgars Upītis

K. Z. 50 G. JUBILEJAS NORISE 1974. G.

Jubilejas svinības ievadīja darba konvents 31. augustā plkst. 8.00 vakarā latviešu namā Mineapolē, Savienotās Valstīs. Piedalījās 20 zelmenieši un pārrunāja nākamās dienas 1. septembra svinīgā konventa norisi. 1. septembrī plkst. 11.00 no rīta zelmenieši pulcējās Mineapolē un Sv. Pāvila latviešu ev. lut. draudzes dievkalpojumā, lai izlūgtos Visvarenā svētību Zelmenim nākotnē. Dievkalpojumu vadīja māc. M. Ozoliņš un K. Z. goda fil. Dr. Edm. Šmits. Pēc dievkalpojuma zelmenieši apmeklēja mūžībā aizgājušo zelmeniešu K. Egēvica un K. Liepiņa kapu kopīgas, nolika ziedus un noturēja svētbrīdi. Slimnīcā ar ziediem sveica nel. K. Egēvica dzīvesbiedri Lizeti un novēlēja viņai drīzu izveseļošanu.

Uz svinīgo konventu 1. septembrī plkst. 4.00 p.p. Mineapoles latviešu nama lielajā zālē pulcējās zelmenieši un viesi, kas savstarpēji iepazīnās. Svinīgo konventu plkst. 5.15 atklāja K. Z. Mineapoles kopas seniors J. Vāpe, klātesošiem nodziedot „Nu sveiki, brāļi“. Tad pie galda vietas ieņēma prezidijs: seniors A. Ticmanis, viceseniors P. Rozenbergs, sekretārs A. Zakovics un audzinātājs A. Vitiņš. Svinīgo konventu ievadīja goda fil. Dr. Edm. Šmits. Sen. A. Ticmanis pieminēja mūžībā aizgājušos zelmeniešus, un klātesošie godināja viņu piemiņu ar klusuma brīdi. Sekoja sen. A. Ticmaņa uzruna, kurā viņš vēsturiskā secībā pakavējās pie Zelmeņa 50 gadiem, sākot ar dibināšanu, pievienošanas konkordijām, minot mērķus, idejas un zelmeniešu darba mīlestību, kas viņus izveidojusi par redzamiem sabiedrības darbiniekiem.

Zelmenieši 50 gadu svētkos 1974. g. 1. rindā prezidijs, no kreisās: Vicesen. P. Rozenbergs, seniors A. Ticmanis, sekt. A. Zakovics. 2. rindā: A. Vitiņš, A. Gaillis, A. J. Vāpe, fil. dib. J. Bērziņš, J. Andersons, E. Saulgozis, V. Ravovskis, A. Keirāns, J. Bikša, M.D., Goda fil. Dr. P. Kupčs, E. Ozols, Goda fil. Dr. Edm. Šmits. 3. rindā pa labi: H. Liepiņš, J. Ansklāviņš, V. Ziemāns. 4. rindā: T. I. Šmits, K. Matisons, V. Rozenbergs, fil. dib. M. Rēvalds, A. Švalbe, J. Valdovskis, E. Jakobsons, K. Ozols.

Seniors pieminēja arī, ka lielākā daļa no Zelmeņa 50 gadiem noritējusi ārpus dzimtenes. Viņš uzsvēra zelmeniešu lielo dzimtenes mīlestību un aicināja klātesošos vienoties tautas lūgšanā „Dievs, svētī Latviju“, ko uz klavierēm pavadīja goda fil. Dr. Edm. Šmits. Sekoja fil. Dr. T. I. Šmita akadēmiskā runa, kuŗas īsu savilkumu sniedzam aiz šī raksta.

Zelmenieši ar dāmām un viesiem 50 g. jubilejā.

Zelmeniešus 50 gadu jubilejā sveica konkordijas Zinteniece seniore Rasma Reveliņa. Valdemārijas goda fil. J. Kalmīte nolāsīja K.V. un Konkordiju Seniorāta prezidējošā seniora L. Neimaņa apsveikumu:

„Konkordijas Valdemārijas konvents sirsnīgi sveicina vecāko konkordiju locekli Zelmeni piecdesmit gadu jubilejā. Lai nākošos gados konkordiju ideja vada

mūs visus atpaka] uz atbrīvotu Latviju, kur Zelmeņa krāsas pirmo reizi redzēja atklātībā. Mēs augam un veidojamies. Mūsu lielākā cerība ir nākotne.“

No Toronto-Hamiltonas C. Z. kopas sveicienus nesa seniore L. Reimane. Mineapoles un Sv. Pāvila latv. ev. lut. draudzes un korporācijas Ventonia vārdā sveica māc. M. Ozoliņš.

Rakstveida sveicienus bija piesūtījuši:

Latvijas goda konsuls Kanadā Dr. E. Upenieks: „Cienījamais senior Ticmaņa kungs! Apsveicu Jūs konkordijas Zelmenis lielās jubilejas svētkos, novēlot jums visiem palikt nomodā vienmēr par tiem ideāliem, kuņus esat ierakstījuši sava karoga devīzē, kaņot šūpuli Zelmenim pirms piecdesmit gadiem dzimtenē. Kaut laiki un apstākļi šais gados ir ļoti mainījušies, taču ideāli par mūsu tautas brīvību ir tie paši, bet cīņa par tiem ir vēl daudz grūtāka. Jūs pulcējušies kopā no daudzām vietām un zemēm, stiprinot draudzības saites savu krāsu draugu starpā, atcerieties, ka šis vienības garam ir jāsniedzas tālu pāri jūsu konkordijas Zelmenis robežām uz katru latvieti, katru draugu, kuņam rūp mūsu tautas lielais posts. Kļūstiet stipri gara cīņas bruņinieki, jo cīņa par brīvības ideāliem būs ilga un grūta, un uzvara ir jāpanāk, jo tur ir mūsu tautas brīvība, mūsu tautas dzīvība. Deō et Patriae.“

C. Z. goda filistre A. Mārtinsone un V. Mārtinsons no Toronto: „Sirsnīgi sveicinam K. Z. vadību un zelmeniešus. Vēlam vēl daudz gadus pulcināt un vienot jaunos latviešus.“

Hugo Upītis, mācīts mežkapis no Londonas, Kanadā: „Jūs šodien svinat savas nacionālās organizācijas 50 gadu pastāvēšanas svētkus. Šinī sakarībā vēlu konkordijai Zelmenis zelt un zaļot arī turpmākos gados! Novēlu vislabākās sekmes visos latviešu nacionālos centienos! Aicinu jūs visus turēties ciešā vienotībā ap mūsu smagi cietušās tautas simbolu: sarkan-balt-sarkano karogu! Omulība un īsts sadraudzības gars lai valda šis lielās dienas vakarā!“

Goda fil. Kārlis Pavasaris no Austrālijas: „Sveicinu ar savu ģimeni konkordijas Zelmenis 50 gadu pastāvēšanas svētkos tās senioru, prezidiju un visu Zelmeņa saimi.“

Goda fil. Edgars Peniķis: „Simtu gadu lai Zelmenis ze] un strādā par godu rītdienas Latvijai.“

Goda fil. Dr. Jānis Peniķis: „Cienījamais senior un draugi zelmenieši! Kaut gan darba apstākļi mani kavē būt kopā ar jums, domās šodien dalos ar citiem zelmeniešiem. Piecdesmit gadu jubilejā mēs varam ar godbijību pieminēt tos vīrus, kuņi izauga reizē ar konkordiju Zelmeni un ar brīvo Latvijas valsti. Viņū darbs jau ir ieguldīts latviešu tautas likteņos. Bet vēl svarīgāk šajā dienā mums pārbaudīt pašiem sevi, lai mēs atgādinātu paši sev un viens otram, ka arī ārpus Latvijas zemes mūsu domas un darbs var palīdzēt veidot latviešu tautas nākotni.“

Krāsnesis Jānis Rozenbergs, Keplera Universitātes doktorands Lincā, Austrijā: „Sveicinu Tevi un konkordijas Zelmenis saimi mūsu organizācijas 50 gadu jubilejas dienā! Novēlu Zelmenim zelt un plaukt un sasniegt arī simto dzimšanas dienu! Novēlu Zelmenim kopt latviskas paražas un mūsu organizācijai un tautai audzināt latviskā garā mūsu akadēmisko jaunatni, jo kas mīlē Latviju, tam latvju gars. Zelmenieši, darbā veidosim nākotni!“

Draudzīgus sveicienus K. Z. senioram un visiem zelmeniešiem bija sūtījuši filistri, kas bija aizkavēti piedalīties svinībās: E. Ābele, J. A. Ansklāviņš, N.

Kārklīšs, V. Mednis, dibinātājs K. Priedītis, J. Stipnieks un E. Upītis, ; krāsneši: T.L.A. Blosmanis un A. Zaķis.

Seniors A. Ticmanis sirsnīgi pateicās visiem apsveicējiem par labiem vēlējumiem un draudzības apliecinājumiem.

Svinīgā konventā piedalījās 26 zelmenieši, to starpā dibinātāji J. Bērziņš un M. Rēvalds, zelmeniešu dāmas un viesi, kopā 52 personas.

Svinīgo konventu slēdza ar dziesmu: „Pie tēvu zemes dārgās“. Sekoja azaidsvakariņas, kad C.Z. goda filistre Biruta Senkēviča-Ziemane lasīja savus dzejoļus, kas bija radušies šai vakarā. Zelmeņa 50 gadu jubileja noslēdzās ar polonēzi un balli.

Dr. Tāļivaldis I. Šmits

ZINĀTNE UN KRISTĪGĀ TICĪBA ŠODIEN

Akadēmiskās runas konspekts Zelmeņa 50 gadu jubilejā.

Vispirms mana priekšnesuma teze:

T.s. konflikts starp zinātņi un ticību nav konflikts starp faktiem, bet starp šo faktu interpretācijām. Visādas nepārdomātas a priori idejas tiek nevajadzīgi iekļautas ir zinātnieku atradumos, ir Bībelē. Īstenībā, kristīgai ticībai nav jābaidās no zinātniskas pārbaudes. Lai saskaņotu zinātņi ar kristīgo ticību, nevajaga ignorēt ne zinātniskos datus, nedz kādu Bībeles mācību. Citas reliģijas gan nevar šādu pārbaudi izturēt, bet tas nav mans temats.

(I) Racionālistu dogma — kuŗu nevietā dēvē par „zinātnes filozofiju“ — ir novecojusies, jo „zinātņi“, uz kuŗas to varēja kaut kā balstīt, apgāza relatīvitātes teorija un Kvantuma mehanika; tā ir pagājušā gadsimta „zinātņe“. Arī loģikas teorijā, pēc K. Gēdela, *Goedel*, teorēmas, agrākais racionālistu dogmatisms novecojis, nemaz nerunājot par „komplimentāritātes“ jēdzienu kvantummechanikā.

(II) Modernās informācijas teorijas, kā arī parapsiholoģijas atradumi, ir apgāzuši vecos aizspriedumus pret Dieva atklāsmi un pārdabisko.

(III) Visa patiesībā ir Dieva patiesība, kaut gan dumpīgie cilvēki grib to izlietot, lai pretotos Dievam. Tomēr, ja mēs protam atšķirt faktus no „pusceptām“ interpretācijām, kristīgai ticībai nav jābaidās no zinātnes, nedz arī jākaunas par kaut ko, kas teikts Bībelē. Var piebilst, ka tikai egocentriķi domā, ka viņiem nesaprotamais ir automatiski nepareizs. „Jo manas domas nav jūsu domas, un jūsu ceļi nav mani ceļi, saka tas Kungs.“ *Esaja 55:8*.

Pēc šī kopsavilkuma apskatīsim vispirms mazliet plašāk racionālistu filozofijas kļūdas, pēc tam zinātnes pozitīvo atbalstu kristīgai ticībai.

I Racionālistu kļūdas.

1) Induktīvā loģika, kas ir visas zinātnes baze, nesniedz absolūtus slēdzienus, bet tikai vairāk vai mazāk pamatotus secinājumus. Tā tad zinātniekam pašam vajadzīga ticība, lai darbotos zinātnē. Sk. *Michael Polanyi grāmatu par zinātnes filozofiju „Personal Knowledge“*. Deduktīvā loģika kādu, piemēram, lieto ģeometrisku teorēmu pierādīšanai nevar darboties bez hipotezem, kas savukārt dibinātas ticībā. Un šo hipotežu pārbaudīšanai atkal vajadzīga induktīvā loģika. Kurts Gēdels

pierādījis, ka ar abstraktām matēmatiskām sistēmām tik vienkārši nevar pierādīt, ka sistēma nenovedīs pretrunās, jo nevar taču uzskaitīt visas neskaitāmi daudzās formālu manipulāciju iespējas; tāpēc jālieto matēmatiska indukcija, kas arī nav garantēti pareiza.

2) Grūtības ar Dieva eksistences pierādīšanu no loģikas teorijas viedokļa ir tās pašas, kas ar citu racionālu būtņu esmes pierādīšanu. Mēs, saprotams, nešaubāties par pēdējo, bet vēlamies būt konsekventi un atzīt arī pirmo. *Sīkaka diskusija atrodama, piem., Alwyn Planting „God and Other Minds” vai vieglāk saprotamā tekstā Norman Geisler „Philosophy of Religion”.*

3) Ja mēs arī necitētu neērto jautājumu: no kurienes nākusi loģika, *ko bez Dieva radīšanas jēdziena nevar izskaidrot*, tad tomēr nav tiesa, ka matēmatika dod absolūtus rezultātus Gēdela teorēmas pamatošanai. Saprotams, pierādit atziņas tīrā matēmatikā ir caurmērā vieglāk nekā dabas zinātnēs; sabiedriskās zinātnēs tas ir jau grūtāk un teoloģijā pavisam grūti, jo teoloģiskie jautājumi ir fundamentāli, kāpēc datu daudzums apmulsina domātāju.

4) Ticība, kā jau minēts, ir vajadzīga ir zinātnē, ir teoloģijā. Sv. Augustīns to formulējis šādi: „Mums ir jātic, lai mēs varētu saprast.” Piemēram, varam minēt pētniekus, kas nav pabeiguši zinātniskos doktora tezes darbus, jo nebija varējuši sajēgt, ka zinātnes „objektivitāte” nenozīmē, ka viss ir skaidrs un ka alternatīvas teorijas ir nepieļaujamas. Tāpēc viņi negribēja nekam ticēt. *Polanyi's, cita starpā, ļoti labi apraksta, ka šāds vienpusīgs domāšanas veids sagrauj zinātnes progresu un zinātni vispār. Parasti visas atziņas top „skaidras” tikai post factum.*

5) Tā kā racionālisms novedis ir zinātni, ir teoloģiju purvā, ir laiks kļūt kritiskiem un pārbaudīt tās idejas, kas mūs bija maldinājušas. Ir pienācis laiks jautāt, kuņas no šīm izvirzītām idejām ir nepareizas?

Atbilde skan: „Gandrīz visas!”

II Ticības rekonstrukcija.

1) Informācijas teorija māca, ka informācija nerodas spontāni. Un struktūra nevar automatiski rasties *evolūēt bez sākumā iekļautas informācijas vai no ārpuses klātnākušas informācijas entropija, resp., negatīva informācija, pēc Norberta Vīnera.* Ar materijas radīšanu, pēc kvantummechanikas, tiek radīts arī laiks, *kas citādi patstāvīgi neeksistē; matērija nav mūžīga, bet var tikt pārvērsta enerģijā vai arī otrādi: enerģija — matērijā.* Tā mēs varam izskaidrot, ko nozīmē Dieva radīšana ex nihilo. Laiks plūst, atkarībā no koordinētas sistēmas: jo tuvāk gaismas ātrumam kāds ceļo, jo lēnāk plūst laiks, kāmēr beidzot laiks apstājas gaismas ātrumā, saskaņā ar relatīvitātes teoriju. Tāpēc visi iebildumi pret radīšanas dienām pirmajā Mozus grāmatā ir nevietā. *Sk. A. E. Wilder Smith „The Creation of Life” vai „Man's Origin”, „Man's Destiny” u.c.*

2) Informācijas teorija māca arī, ka pat bez brīnumiem teorētiski var pārsūtīt informāciju no raidītāja uz uztvērēju bez kļūdām, ja to raida pietiekami lēni *t.i. zem kanāla kapacitātes* un ja tā „kodēta” pareizā veidā. Ja inženieris spēj gandrīz to panākt, *vienu kļūdu miljonu „bitos” var viegli izdarīt parastos trokšņainos kanālos*, kāpēc tad Dievs nevarētu savu informāciju atklāt izredzētām personām! Savādi, ka daudzi cilvēki, kas netic Dieva inspirācijai, tomēr tic telepatijai, tic, ka cilvēki var pārraidīt savas domas viens otram. Parapsiholoģija rāda, ka telepatiskas spējas dažos indivīdos darbojas nevienādi *„hit and miss”, kā amerikāņi saka; kāpēc tad Dievs nevarētu raidīt savas domas speciāli izraudzītām personām? Sk. A. E. Wilder Smith „The Drug Users” u.c.*

3) Arhαιoloģijas atradumi apgāzuši daudzas vācu negatīvo kritiķu idejas. William's Albright's aplēsis, ka bibeliskā arhαιoloģija kļuvusi „pilngadīga“ tikai ap 1914. gadu, kad šīs kritiķu teōrijas jau sen bija iesūnojušas. Arī viņu tīri „literārās“ teōrijas nederēja sekulārās literātūras analizēs un tāpēc tika atmetas. Vēsturnieki ir pārsteigti par patvaļīgo veidu, kādā „formu kritiķi“ rīkojas ar vēsturiskiem datiem Bibelē. Ja vēstures grāmatas rakstītu ar tādu a priori pieeju, tad seno laiku vēsture būtu īsts juceklis. Citiem vārdiem sakot, t.s. „vēsturiski-zinātniskā kritika nav ne vēsturiska, nedz zinātniska, bet, galvenokārt, fantastiska spekulācija, ko nebūtu ņēmuši pārāk nopietni, ja vien Bultmans un līdzīgi domātāji nebūtu monopolizējuši slavenās teoloģijas skolas reliģiskā sajukuma laikā. Sk. Roland K. Harrison „Introduction to the Old Testament“ un John Warwick Montgomery „The Suicide of Christian Theology“.

4) Apjukumam, kas valda moderno teologu aprindās, daži no kuņiem pat domā, ka Dievs ir miris, sajaukdami savu liberālās ticības nāvi ar jēdzienu par universa Radītāja nāvi, pretstatā ir citi domātāji, kuņu dzīve tikusi atjaunota tāpēc, ka viņi ticēja Bībeles mācībai un sekoja Kungam Jēzum Kristum. Šodien mēs redzam daudz jauniešu, kas, atmetuši narkotisko vielu lietošanu vai atbrīvojušies no politiskā fanātisma, tagad tic, kamēr profesionālie sekulārie psihologi šais problemās maz ko var līdzēt. Vēl lielāki brīnumi ir dokumentāri apliecināti kā jauno, tā veco ticīgo aprindās, kuņu ticība tikusi atjaunota. Nemaz neattālinoties no zinātnes ietvara, varam konstatēt, ka cilvēkam, kas pašāvīgi tic Dievam, ir dzīvē kaut kas, kā trūkst citiem, kuņi apjukuši un apstulbuši mētājas apkārt, un kas tiem gaužam noderētu. Izvēle ir mūsu pašu rokās — vai sekot pasaulīgiem maldu ceļiem, vai sekot Jēzum Kristum.

Biruta Senkēviča-Ziemane

DARBĀ VEIDOSIM NĀKOTNI!

Veltījums Zelmeņa 50 gados

*Cik cilvēks liels, tas darbā redzams,
Ko dzīvodams viņš radījis;
Tā mūžs nav aizmirstībā sedzams,
Kas darba celtni veidojis.*

*Lai doma ar' kā diena balta
Un liela tā kā saule spoža,
Tik tad tā patstāvīga, droša,
Kad cietā darbā viņa kalta.*

*Lai sīks šķiet katras dienas gājums
Un mazs ar' daža darba lauks,
Bet cits ir visa mūža krājums,
Ja cilvēks bijis darba draugs.*

ATMIŅAS PAR KONKORDIJU ZELMENIS LATVIJĀ

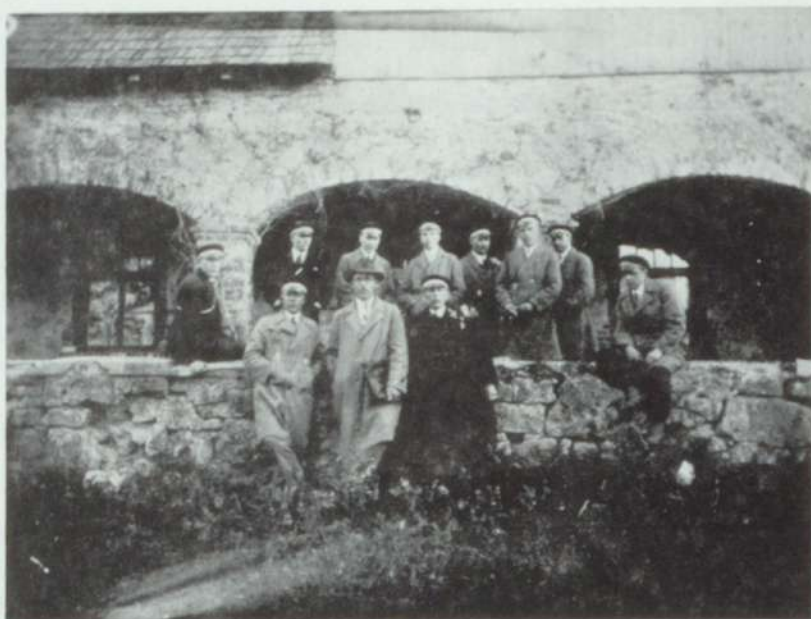
Laika tecējums nestāv uz vietas. Tā tas 1974. g. 18. novembrī ievirzīja arī konkordiju Zelmeni piecdesmit gadnieku rindā. Cilvēka mūža pirmie piecdesmit gadi ir visskaistākais posms dzīvē. Organizācijas gadu mijā tam ir vēl daudz lielāka nozīme, jo tā saistījusi draudzībā jaunus censoņus un brīvības cīņās nobriedušus jaunekļus. Atjaunojot mūsu organizāciju trimdā, nav jābaidās mest skatu atpakaļ un vērtēt idejas, kuņas bijušas nozīmīgas dibināšanas laikā, kā arī augšanas un darbības gados.

Organizācijas nosaukums Zelmenis ir īpatnējs un raksturo statūtos paredzētos mērķus. Pieņemtā devīze „Zelmenieši, darbā veidosim nākotni!“ izteikta vienkāršiem vārdiem, kas deva daudz iespēju iekšējās dzīves veidošanā. No studijām brīvā laikā zelmenieši pulcējās savā mītnē divus vakarus nedēļā. Zelmenis mitinājās irētās telpās. Sākuma gados mītne bija Melngalvju namā, Rāts laukumā, Rīgā. Tad neilgu laiku Valdemāra ielā, pretim Nacionālajam teātrim, t.s. „pagrabiņā“, kas bija ļoti izdevīga vieta lauksaimniecības fakultātes studentiem pa ceļam uz lauksaimniecības ēku Kronvalda bulvārī. Pēdējais Zelmeņa mitekļis bija Stabu ielā Nr. 5 netālu no Brīvības ielas, savrupējā namiņā. Tajā bija divas mazākas telpas, virtuvīte un liela sanāksmju telpa. Lielāko telpu parasti izlietāja arī sporta nodarbībām, un tajā bija novietoti novusa un tenisa galdi. Visiem Zelmeņa mitekļiem raksturīgi bija latviskie sienu greznojumi, darināti pēc Valdemārijas goda fil. mākslinieka J. Madernieka zīmējumiem. Tajos dominēja Zelmeņa krāsas. Dāmu komiteja bija parūpējusies par piemērotu prezidija galda segu un latviska stila logu aizkariem. Pieminami arī skaistie logu dekorējumi un apgaismojumi valsts un Zelmeņa gada svētku vakaros.

Zelmeņa dāmu komiteja dzimtenē. Priekšā no kreisās: G. fil. Dr. P. Kveldes, G. fil. A. Eglīša (mantzīne), J. Bērziņa (priekšnieces vietn.), A. Kupčes (priekšniece), J. Frīdenberga (sekretāre), O. Siliņa (kasiere) kundzes. Aizmugurē no kreisās: J. Andersona, T. Krastiņa, J. Doriņa, E. Celma, J. Stīpnieka, K. Priedīša, M. Rēvalda, A. Vītiņa kundzes.

Lai atrastu un iepazītu draugus un vingrinātos sabiedriskā audzināšanā, bija dažādas nodarbības. Kandidātu-junioru pienākums bija iepazīšanās ar organizācijas statūtiem un iekšējās dzīves noteikumiem, piemērotiem dažādiem sadzīves gadījumiem. Visiem bija obligāta referātu vakaru apmeklēšana, piedalīšanās debatēs runas un izteiksmes veidošanai. Bija jāmācās latviešu tautasdziesmas, jāprot tās novadīt; katram bija iecienīta dziesma, kuŗu retos gadījumos varēja atkārtot kāds cits draugs. Organizēja šaha un sporta sacīkšu turnīrus un rīta grupu vingrošanu. To sākumā bija pagrūti apmeklēt, jo paradums ilgāk pagulēt bija grūti pārvarams. Neiztrūka patīkamo dejas kursu vakaru ar dāmām. Zelmenieši bija izveidojuši jauku tradīciju — pirms mācību gada noslēguma izbraukt uz dzimtenes vēsturiskām vietām vai kādu drauga dzīves vietu. Šos izbraukumus dēvēja par „maija svētkiem“, un tie parasti bija apvienoti ar krāsu konventu, iepazīšanos ar dzimtenes krāšņo dabu, kopēju mielastu, dziesmām un jautrību.

Daļa maija svētku dalībnieku Koknesē 1930. g.

Zelmeniešu skaitam pieaugot, radās vajadzība atrast domu biedrus un ideju draugus citās studentu organizācijās. Tas deva iespēju iepazīties ar citiem studējošiem, to uzskatiem un domu gaitu, kas bija nepieciešami sabiedriskam un zinātniskam darbam nākotnē. Pirmā draudzīgā sadarbība risinājās ar studentu biedrībām Ataugu, Austrumu un Ziemeļi. Tomēr idejiskā ziņā to attiecības nebija pārāk tuvas. Kad 1927. g. nodibinājās konkordijas Latviensis, Valdemārija un Imantija, kuŗu pamatteze bija „Ja gribi latvis būt, dzīvo latvju garā!“, zelmenieši atrada tuvus ideju draugus, ar kuŗiem varēja iet kopēju latvisku tradīciju veidošanas ceļu, lai sasniegtu sprastus mērķus. Studentu biedrība Zelmenis pievienojās konkordijām kā ceturtā un pieņēma četras krāsas: zaļu-baltu-ziluzelta. Tās izteica krāsu devīze: „Darbam-Zinātnei-Godam-Tēvzemei“. Krāsas apzīmēja arī četrus Latvijas apgabalus: Vidzemi, Kurzemi, Latgali un Zemgali. Sekmīgam ideoloģiskam darbam sekoja akadēmisku tradīciju veidošana latviskā garā. Vienkāršais sadzīves veids un paražas piesaistīja jaunajai organizācijai arvien vairāk sekotāju. Drīz Konkordiju Seniorātam K.S. pievienojās atturības biedrību studenti, kas dibināja konkordiju Veronija. Vēlāk no studenšu biedrības Ziemeļniece atdalījās kāda grupa un nodibināja konkordiju Zinteniece. Konkor-

Zelmenieši 6 gadu svētkos Rīgā, 1930. g. Vidū sēd no kreisās: B. Zobs, K. Kreicmanis, J. Ozoliņš fil. dib. A. Kupče, vicesen. K. Liepiņš, Goda fil. P. Kvelde, sen. A. Ridūzis, Goda fil. A. Eglītis, sekr. J. Vītoliņš, fil. dib. J. Bērziņš, fil. dib. J. Barloti, R. Mauče un fil. dib. J. Kaurāts.

diju latviskais gars guva vispārēju ievēriību, un dalībnieku skaits nepārtraukti auga.

Kad rudens semestrī notika Latvijas Universitātes, *L.U.*, Studentu Padomes vēlēšanas, konkordijas uzstādīja savu kandidātu sarakstu un bija ļoti aktīvas vēlēšanās. Tā bija pirmā sekmīgā konkordiju ideju demonstrācija, jo par mūsu sarakstu nodeva vairāk nekā 400 balsu, kas bija viena ceturtdaļa no korporāciju balsu skaita. Studentu Padomē ievēlēja trīs konkordiju pārstāvjus: Kārli Ezeriņu *Latviensis*, Kārli Elksni *Valdemārija* un Kārli Egēvicu *Imantija*. Turpmākās vēlēšanās Studentu Padomē ievēlēja zelmeniešus Jāni Ozolu un vēlāk Arnoldu Tīcmani. K.Z. pārstāvji Felts un pēc tam Vītiņš darbojās studentu dienu rīcības komitejā. *L.U.* prorektora sasauktās pārstāvju apspriedēs no K.Z. piedalījās J. Barloti, A. Bokmelderis, J. Jauntirāns, J. Kaurāts, J. Ozols, J. Ozoliņš, K. Priedītis, A. Užāns u.c.

Lai labāk un pilnīgāk varētu izteikt savus uzskatus un aizstāvēties pret nepamatotiem pārmetumiem, K.Z. izdeva savu studentu avīzi „Studentu Dzīve”. No zelmeniešiem par atbildīgiem redaktoriem avīzē darbojās J. Ozols, J. Ozoliņš, J. Rubenis, A. Užāns u.c. Katru gadu par atbildīgo redaktoru izraudzīja prezidējošās konkordijas senioru.

Īsā rakstā nav iespējams pilnīgi atstāstīt visus notikumus, lēmumus, veiksmes, neveiksmes, cīņas, zaudējumus un panākumus konkordiju attīstības gaitā. Tas vairāk iederas konkordiju vēsturē, un tas būtu garš un diezgan „neakadēmisks” stāsts.

Konkordijas ievēda *L.U.* studējošo dzīvē ko jaunu un latviskas studentu tradīcijas, kas ietekmēja arī konkordiju pretinieku negrozāmos sadzīves veidus.

K.Z. izveidojās par vienu no nozīmīgākām akadēmiskām organizācijām. K.Z. bija pārstāvēti visi Latvijas apgabali un arī novadi. Pēc ievāktām ziņām, Latvijas laikā Zelmenis saistījis 182 studējošos, kas nav pilnīgi pārbaudīti. Pēc sarakstes, fotografijām un atmiņas atceros 132 zelmeniešu uzvārdus un profesijas: 67 agronomus, 17 inženierus, 15 tautsaimniekus, 11 inženierus-mežkopjus, 7 veterinārārsus, 3 ķīmiķus, 3 juristus, 2 teologus, 2 architektus, 2 dabzinātniekus, 1 zobārstu, 1 zoologu un 1 mākslinieku. Nav drošu ziņu, cik locekļu oficiāli pievienojās K.Z. saimei Latvijā līdz laikam, kad nolēma uz laiku pārtraukt organizācijas darbību. Latvijas laikā kā seniori darbojās: J. Barloti, J. Jauntirāns, J. Ozols, V. Zeibots, V. Bušs, J. Ozoliņš, A. Užāns, B. Banka, A. Rīdūzis, A. Tīcmanis, E. Upītis, J. Rubenis, A. Vītiņš, T. Krastiņš, H. Bārens. Kad komunisti likvidēja studentu organizācijas, pēdējais seniors bija J. Šteins. Visus prezidiju locekļus man nav iespējams nosaukt. Cik atceros, prezidiju locekļi bija: J. Bērziņš, E. Jākobsons, N. Kārklīņš, J. Kaurāts, A. Ķeirāns, K. Liepiņš, K. Matisons, K. Priedītis, M. Rēvalds, A. Venters, J. Ziediņš, B. Zobs u.c. Prezidiju ievēlēja rudens semestrī vienam gadam. Sākuma gados K.Z. bija pārsvarā vidzemnieki, bet diēnie Zemgales dēli arvien vairāk pievienojās Zelmenim, un pēdējos gados viņi bija līdzīgā skaitā ar vidzemniekiem. Trimdā pēc E. Upīša ziņām bija apzināti 35 zelmenieši, un no jauna pievienojušies 36. Pa skuju ceļu aizgājuši 30 zelmenieši, taču to skaits var būt lielāks, jo par 50 zelmeniešiem trūkst noteiktu ziņu. Drošu prātu varu teikt, ka K.Z. trimdā var izveidoties par vienu no nozīmīgām latviešu akadēmiķu slēgtām organizācijām, ja vien to gribēsīm un centīsīmes sasniegt.

Concordia res parvae crescunt

ATMIŅAS PAR KONKORDIJU IMANTIJU UN TĀS PIEVIENOŠANOS ZELMENIM

Konkordija Imantija nodibināta, kā trešā pēc kārtas konkordija, 1927. g. martā. Pēc apmēram 11 gadu darbības Imantija pievienojās konkordijai Zelmenis. Tā kā Imantijas darbība nekad nav dokumentēta kādā kopējā izdevumā, tad pēc atmiņas mēģināšu to darīt šajā rakstā.

Pirmā konkordija „Latvijas Universitātes studentu biedrība Concordia Latviensis“ nodibinājās 1926. g. 25. novembrī. Pēc nepilniem trijiem mēnešiem, 1927. g. 11. februārī tai sekoja konkordija Valdemārija, un nākošā mēnēsi 1927. g. martā dibinājās konkordija Imantija.

Lielā steiga dibināt tik īsā laikā trīs vienādas organizācijas, izskaidrojama ar diviem apstākļiem: pirmkārt — jaunās Latvijas valsts un tās universitātes augšanas procesā bija radusies vajadzība pēc jauna studentu organizāciju tipa, otrkārt — bija nodibināts „Konkordiju seniorāts“, kuŗa interesēs bija, lai tas varētu reprezentēt vairākas konkordijas.

Sīkāku informāciju par konkordiju dibināšanu un to sākuma gadiem ir sniedzis valdemārietis Aleksandrs Cimdiņš grāmatā „Konkordija Valdemārija 35 gados“.

Imantijas dibinātāji pēc atmiņas bija: stud. iur. Kārlis Egēvičs, stud. iur. Žanis Zakenfelds, stud. iur. Arturs Auziņš, stud. iur. Valdemārs Dannenberg, stud. theol. Teodors Zirdziņš, stud. theol. Edgars Jundzis un citi. Imantijas krāsas: zaļš gaiši, oranžs, violets, zelts. Devīze „Dzīvo, zel, ziedi konkordija Imantija“. Imantiešu sastāvā bija juristi, tautsaimnieki, inženieri un teologi. Daļa imantiešu nāca no Kurzemes Ž. *Vecmanis, J. Grundmanis, E. Priekulis, K. Kļaviņš.*

Samērā daudz Imantija piesaistīja goda biedrus *filistrus*, kas gan vai visi darbojās literātūras vai mākslas laukos.

Goda filistri: Viktors Eglītis, rakstnieks, Voldemārs Dambergs, rakstnieks, Ernests Brastiņš, rakstnieks un gleznotājs, Jūlijs Sproģis, vijolnieks, mākslas kritiķis, Jēkabs Bīne, gleznotājs, Valdemārs Reiznieks, filozofs, virsnieks, Evalds Dzirne, farmaceits, Jānis Sprincis, Atis Ķēniņš, rakstnieks, bij. Iekšlietu ministrs.

Goda filistru ietekmē sevišķi roši izveidojās sanāksmju vakaŗi ar literāriem vai mākslas tematiem. Sanāksmes tika rīkotas arī kopējas ar kādu no citām konkordijām — Valdemāriju, Zelmeni vai Zintenieci. Laba sadarbība izveidojās arī Konkordiju seniorātā.

Telpas Imantija īrēja Blaumaņa ielā, starp Brīvības un Tērbatas ielām, 2 stāvu koka namā.

Visu konkordiju „ziedu laiki“ bija ap 30-to gadu sākumu 1930.-1933. g., kad tās guva straujus panākumus biedru pieaugumā, darbā studentu padomē, kā arī dažādos nacionālos pasākumos, piemēram, akcijā ar nelatvisko ielu nosaukumu, *krievu un vācu valodā*, noņemšanu no Rīgas ielām.

Konkordiju panākumi šajā laikā izskaidrojami galvenā kārtā ar to stingro nacionālo nostāju, kā iekšējā dzīvē, tā ārpus tās. Atceros, ka kāds komiltonis *kor-porelis* kādā sarunā, uzzinājis, ka esmu konkordietis, man teica: „Tad jau tu arī esi viens no tiem ultranacionālistiem“.

Nozīmīgs faktors konkordiju darbā bija arī labi rediģētais, Konkordiju seniorāta izdots laikraksts *ik 2 nedēļas* „Studentu Dzīve“.

Paradoksālā kārtā konkordiju stāvoklis strauji mainījās 1934. g., pēc prezidenta Kārļa Ulmaņa izdarītā apvērsuma 15. maijā. Ulmaņa jaunā valdība pamatoja savu darbību ar rīcību valsts un nacionālās interesēs un visu nacionālo problēmu kārtošanai radīja attiecīgas iestādes. Tā atkrita konkordiešu loma un aktivitāte nacionālo jautājumu sfairā. Nebija vairs iemesla, ar ko ieinteresēt jaunus biedrus. Tā kā nedaudzo darbības gadu pēc konkordijām nebija pieauguma arī no filistru dēliem un paši konkordieši visi gandrīz filistrējās, tad aktīvo biedru skaits strauji samazinājās, un arvien grūtāk kļuva sadabūt dalībniekus reprezentācijas gājienos,

Imantiešu izbraukums uz Koknesi trīsdesmito gadu sākumā. No kreisās 1. rindā: Grundmanis Jānis, Dīderichsens Georgs, Danenbergs Voldemārs, goda fil. Dīderichsens (mag. pharm.), ar kundzi, Šperls Jānis, Liepiņš Eriks, Riekstiņš Ernests. 2. rindā: Priekulis Eduards, Apinis Artūrs, Mucenieks Kārlis, Veinbergs Valdis, Kreicbergs Alfrēds, Ošs Eduards, Upītis Čārlis. 3. rindā: Brauzs Kārlis, Vecmanis Žanis, ? , Dreimanis Jānis, Tate Arnolds, Lapsiņš Haralds.

piemēram, Brīvības pieminekļa iesvētīšanā, gājienos uz Brāļu kapiem u.t.t. Tāpat grūtības radās ar maksājumu kārtošanu. Vai nu sagadišanās pēc, vai vismaz daļēji „vienpusīgās” goda filistru grupas dēļ, *tiem nebija tieša iespaids uz jaunajiem studentiem*, Imantijas stāvoklis bija visgrūtākais. Ap 1974. gadu tās biedru skaits bija apmēram 55, bet mazāk nekā 10 no tiem bija studenti, un vēl mazāk bija aktīvi Imantijā.

Pārējo konkordiju situācija bija labāka, un Imantijai neatlika nekas cits kā pieslieties kādai no tām. Neatceros, vai Imantija pirms apvienošanās jau atstāja telpas Blaumaņa ielā un pārgāja Zelmeņa telpās, Stabu ielā 5. Iespējams, ka tā bija, un tas tad arī ievadīja Imantijas pievienošanos Zelmenim.

Formāli abi, tas ir Zelmeņa un Imantijas konventi, nolēma apvienoties, paturot Zelmeņa krāsas, statūtus u.t.t. Tas tika darīts, lai automatiski visi imantieši tiktu ieskaitīti Zelmenī. Imantijas prezidijs paziņoja visiem biedriem šo lēmumu ar piezīmi: „Ja kāds no imantiešiem nevēlas pakļauties šim lēmumam, tam zināmā, noteiktā laikā jāpaziņo prezidijam, ka viņš no Imantijas, respektīvi Zelmeņa, izstājas.” Ja pareizi atceros, tad Imantijas tā laika seniors bija Jānis Karlsons. Es biju kasieris vai sekretārs. Vēl prezidijā, laikam, bija Hermanis Meijers un Valfrīds Celms.

Apvienošanos gadu neatceros. Tam vajadzētu būt bijušam 1938. vai 1939. gadam.

Par oficiālu izstāšanos paziņoja tikai nedaudzi imantieši. Kādi 10 vai 15 kļuva Zelmenī vairāk vai mazāk aktīvi. Pārējo nostāja nebija skaidra. Varēja pieņemt, ka Zelmenī iestājušies ap 25 imantiešu. Tūlīt jau arī sekoja „baigais gads” ar komunistu okupāciju 1940-1941 un visu latviešu akadēmisko organizāciju slēgšanu.

Trimdā pēc Otrā pasaules kara pirmā zelmeniešu sanāksme notika ap 1948. gadu Špakenbergas nometnē pie Gestachtas pilsētiņas, Vācijā. Tur no bijušiem imantiešiem piedalījās es.

Amerikas Sav. Valstīs ap 1951. g. viens no Imantijas dibinātājiem fil. Kārlis Egēvičs uzsāka akciju Imantijas atjaunošanai, bet, negūstot plašāku atbalstu, tas pievienojās Zelmenim, kuŗā sastāvēja līdz miršanas laikam 1968. g. decembrim.

Pašreiz, Zelmeņa 50. g. pastāvēšanas svētku laikā, tajā sastāv 4 bijušie imantieši: K. Bražus, R. Jākobsons, H. Liepiņš un Ž. Vecmanis.

Edgars Upītis

KONKORDIJAS ZELMENIS DARBĪBA TRIMDĀ

Bēgļu gaitās zelmenieši bija izklīduši pa visu pasauli. Pirmo un vienīgo sanāksmi Vācijā noorganizēja fil. Rūdolfs Mauče 1947. g. Špakenbergas nometnē Hamburgas tuvumā, kuŗas komandants viņš toreiz bija.

Baltijas Universitātē Pinebergā atjaunoja darbību jau pastāvošās akadēmiskās organizācijas un dibinājās arī jaunas, bet no aktīviem zelmeniešiem tur atradās tikai Bruno Banka, un Zelmeņa darbība netika atjaunota.

Par K.Z. darbības atjaunošanas laiku var uzskatīt piecdesmito gadu sākumu, kad Toronto no Zviedrijas bija ieradušies fil.-dib. K. Priedīti un A. Uzāns un vēlāk tiem piebiedrojās V. Ziemanišs un E. Žubeckis. Kanadā Londonā bija apmeties fil. E. Upītis, kas personīgas sarakstes ceļā bija apzinājis daļu zelmeniešu un 1953. g. jūnijā izsūtīja pirmo apkārtrakstu. Tajā bija izsludinātas arī prezidija vēlēšanas. Par pirmo Zelmeņa trimdas senioru ievēlēja E. Upīti, par vicesenioriem Ed. Jākobsonu un K. Priedīti.

Par galveno uzdevumu prezidijs uzskatīja zelmeniešu apzināšanu, ko sekmīgi veica ar apkārtrakstiem. Tas tad bija izklīdēto zelmeniešu vienotājs. Jau otrā apkārtrakstā bija iespējams ievietot apzināto zelmeniešu adrešu sarakstu. Pēc atmiņas un K. Priedīša saglabātiem uzņēmumiem sastādīja pilnīgu zelmeniešu sarakstu, kas izziņots K.Z. 4. un 5. apkārtrakstos 1954.-55. gados.

A. Uzāna mājā Toronto 1954. g. rudenī notika pirmā konkordiešu sanāksme. 1955. g. uzņemts pirmais goda filistrs K. Pavasaris Austrālijā. Darbība veidojās vairākos virzienos — palīdzības fonda nodibināšanā, slimo zelmeniešu atbalstā, ārējo nozīmju izgatavošanā pēc fil. B. Zoba saglabātā parauga. Ārējās nozīmes ar K. Egēvica gādību izgatavoja Vācijā. Rosme izpaudās arī biografisku ziņu sakārtošanā par apzinātiem zelmeniešiem, ceļojoša albuma sastādīšanā un vēl citos pasākumos.

Pirmā trimdas prezidija darbs beidzās ar zelmeniešu sanāksmi 1956. g. fil. K. Matisona farmā. Nākošajiem trim gadiem par senioru ievēlēja K. Priedīti un par prezidija locekļiem — Ed. Jākobsonu un V. Ziemani. Šai laikā sākās statūtu un iekšējās dzīves noteikumu atjaunošana, konkordiju pamatnoteikumu un kopu darbības noteikumu izstrādāšana, žurnāla Akadēmiskā Dzīve izveidošana, stipendiju fonda dibināšana. Organizācijai pievienojās jauni biedri. 1958. g. mūžībā aiz-

saukts rosīgs organizācijas loceklis fil. R. Mauče. Lielākie sarīkojumi — zelmeniešu sanāksmes 1958. g. Šeboiganā, Viskonsinā, un 1959. g. Mineapolē, Minesotā.

Zelmeniešu sanāksme Šeboigan'ā, Viskonsinā 1958. g.

1960.-63. gados par senioru ievēlēja ideju bagāto un darbīgo Robertu Jākobsonu, par vicesenioru un audzinātāju — K. Liepiņu, kuŗu 1961. g. augustā nomainīja B. Zobs; par sekretāru — V. Ravovski. Šo posmu Zelmeņa dzīvē var raksturot par īsti rosīgu. Biedru skaits turpināja pieaugt; nodibinājās Zelmeņa kopas Čikāgā, Toronto un grupa Vinipegā, kas vēlāk paplašinājās par kopu. Šai laikā izsūtīts visvairāk apkārtrakstu, 13, kas sniedza plašu pārskatu par K.Z. prezidija darbību un zelmeniešu dzīvi. Lielākie sarīkojumi: 1960. g. 2. jūlijā Zelmeņa konvents fil. A. Zoba mājā Indianapolē un vakarā — konkordiešu pirmā sanāksme-balle „Marott“ viesnīcas marmora zālē. Šis bija vienreizējs pārdzīvojums konkordiešu trimdas dzīvē, mūsu plašākais un skaistākais salidojums.

Vakars sākās ar konkordiešu svinīgo konventu, kuŗā nolasīja deklarāciju par konkordiju satversmes atjaunošanu. Nolasīja arī satversmes pirmos paragrafus. Atjaunoto satversmi parakstīja šādi konkordieši: K.Z. seniors Roberts V. Jākobsons, K.V. seniors Edvards Avots un Zintenieces seniore Irma Viksniņa.

Vakars turpinājās ar kopēju mielastu, dziesmām un akadēmisku balli. Piedalījās konkordieši ar ģimenes locekļiem un lūgtiem viesiem. Tālu ceļu no Kalifornijas bija mērojis viens no konkordiju ideologiem — valdemārietis A. Cimdīņš, kas bija tikpat darbīgs un nenogurstošs kā jaunības dienās. Klāt bija arī konkordiju kuŗa diriģents valdemārietis E. Ramats, prof. Dr. J. Siliņš un citi seni draugi. Silti un patīkami bija vērot arī mūsu ideoloģijas turpinātājus — jauno paaudzi, sevišķi vienoto, disciplinēto un vienveidīgi tērpto Zintenieces saimi ar enerģisko seniori I. Viksniņa kundzi priekšgalā. Tā šis sarīkojums paliks visu dalībnieku neizdzēšamā atmiņā. Par tā raito izdošanos bija rūpējušies administrātors K. V. seniors Ed. Avots, C.Z. seniore I. Viksniņa un K.Z. fil. B. Zobs.

Septiņu gadu posmu 1963.-67. un 1970-73., kad par Zelmeņa senioru bija Alfrēds Vītiņš, var uzskatīt par aktīvāko un raženāko laiku Zelmeņa trimdas darbībā.

Zelmeņa augšanai, tradīciju izveidošanai, darbības noteikumu atjaunošanai un

Zelmeņa labākai nākotnei Vītiņš ziedojs sirds degsmi, labākās domas, enerģiju un pašreizējā darbu.

Lielie attālumi nav kavējuši viņu piedalīties Zelmeņa sarīkojumos Klīvlāndē, Mineapolē, Toronto un citās vietās. Vītiņa darbu atbalstījuši un veicinājuši ievēlētie prezidija locekļi, kas darbību uzsāka 1963. g. 1. septembrī Klīvlāndē, kad viņiem prezidēšanu nodeva iepriekšējais prezidijs.

Prezidijs konstruējās šādā sastāvā: seniors A. Vītiņš, viceseniors K. Zobs, ar 1969. g., H. Liepiņš, sekretārs V. Ravovskis, kasieris P. Rozenbergs, audzinātājs E. Ozols. Šis prezidijs darbojās līdz 1967. g. 25. februārim. Nav iespējams nosaukt visus prezidija veiktos darbus, bet par nopietnību, ar kādu jaunais prezidijs darbu bija sācis, liecina pilna konventa darba gaitas un lēmumu 11 punkti, kā arī jaunā prezidija darbības programmas 14 punkti. Nozīmīgākie no tiem:

- 1) Revīzijas komisijai un goda tiesai uzdot izstrādāt darbības noteikumus.
- 2) Konkordijas Zelmenis 40 gadu pastāvēšanas svētkus rīkot 1964. g. Toronto.
- 3) Sakarā ar 40 g. jubileju sarakstīt Zelmeņa vēsturi.
- 4) Likt izgatavot Zelmeņa karogu un galda standartipus.
- 5) Atjaunot Zelmeņa vāpenu.
- 6) Visiem zelmeniešiem likt iegādāties ārējās nozīmes.
- 7) Atjaunot Zelmeņa dāmu komiteju.

Konvents pieņēma visus prezidija darbības programmas punktus un uzdeva prezidijam tos īstenot, vajadzības gadījumā izdarot rakstveida nobalsošanu, kam būtu pilna konventa lēmuma spēks.

Otrreiz A. Vītiņš seniora pienākumus uzņēms 1970. g. 21. februārī Toronto līdz ar vicesenioru A. Gaili, sekretāru A. Zakovicu, kasieri P. Rozenbergu, audzinātāju A. Vītiņu. Šis prezidijs darbojās līdz 1973. g. septembrim. Daudz darba paveikts šos septiņos gados; tomēr vairāki projekti palikuši nepabeigti, un pie tiem fil. A. Vītiņš turpina strādāt. Subjektīvā vērtējumā es vēlētos atzīmēt dažus galvenos sen. A. Vītiņa un prezidija nopelnus Zelmeņa dzīves celšanā.

Liela nozīme regulāri izdotiem apkārtrakstiem, jo ar tiem prezidijs uztur sakarus ar izklaidus dzīvojošiem zelmeniešiem. Tie sniedz pārskatu par prezidija darbību, zelmeniešu dzīvi un darbu, citu konkordiju darbību, sanāksmēm, iekšējās dzīves noteikumiem un ideoloģiju. Turklāt apkārtraksti dod materiālu Zelmeņa vēstures sarakstīšanai. Tie jau noderējuši Zelmeņa 50 gadu jubilejas grāmatas sakārtošanai. Apkārtrakstu pagatavošanai Vītiņš mūsu organizācijai iegādāja rakstāmmašīnu un pavairojamo ierīci. Diemžēl, nepiepildījās Alfrēda 1964. g. cerība apkārtrakstus izdot regulāri katru mēnesi, taču tie iznāca 3-4 reizes gadā.

Nākošais Alfrēda lielais veikums ir iekšējās dzīves noteikumu, ceremoniāla un pārveidoto statūtu izstrādāšana. Viņš gribēja zelmeniešu sadzīvei dot pilnīgāku iekšēju saturu. Šo ieceri viņš veicis ar lielu sirdsdedzi, cēlām domām un aizrautību, reizēm pat piemirstot demokratiskos principus, piem., kā tas notika ar iekšējās dzīves latvisko nosaukumu grozīšanu. Iekšējās dzīves noteikumi izsūtīti kopu senioriem, un tos lieto sanāksmēs un svinīgos gadījumos. Apspriešanās bijuši divi statūtu projekti — Vītiņa un Tīcmaņa, bet galīgais projekts vēl nav apstiprināts.

Sevišķas spējas Alfrēdam piemīt jaunu biedru piesaistīšanā, kāpēc arī šai posmā novērojama Zelmeņa augšana. Uzņemti jauni goda filistri un grupa brašu jauniešu, sevišķi Mineapoles un Toronto kopās sakarā ar fil. Ravovska, Vītiņa un Tīcmaņa rosmi.

No plašākiem sarīkojumiem minami: konkordiešu sanāksme Toronto dziesmu svētkos 1965. g. 30. maijā; zelmeniešu sanāksme Alfrēda dzīves vietā Mor-denā, Man., 1966. g. no 29.-31. jūlijam un svinīgais konvents ar zelmeniešu brokastīm dziesmu svētkos Klīvlāndē 1973. g. 2. septembrī.

Bez tam A. Vītiņš 1956. g. nodibinājis un vadījis Zelmeņa stipendiju fondu, kā arī veicis daudz un dažādus sabiedriskus pienākumus, pārstāvot Zelmeni. Prezidijs 1958. g. apstiprinājis stipendiju fonda valdi sek. sastāvā: A. Vītiņš — priekšsēdis, J. Andersons un R. V. Jākobsons — valdes locekļi. Izsludināti fonda pagaidu noteikumi un līdz šim piešķirtas stipendijas 8 zelmeniešiem.

Tāpat kā visi iepriekšējie prezidiji, sen. A. Vītiņš aicinājis zelmeniešus iesūtīt ziņas, atmiņas un citus materiālus, kas noderētu Zelmeņa vēstures uzrakstīšanai. Viņš apkārtrakstos aicinājis uzrakstīt Zelmeņa vēsturi sakarā ar mūsu organizācijas 40 un 45 g. dibināšanas atceri; taču šie aicinājumi palikuši nesekmīgi zelmeniešu atsaucības trūkuma pēc.

Nav piepildījušies arī viņa 1973. g. atvadu raksta mude: „Kaņavīrs cīnās līdz pēdējai iespējai, tā tad nekas nevar būt par šķērslī aktīvam darbam, ja ir griba un pienākuma apziņa.“

Ar organizācijas 50 gadiem noslēdzas arī vecāko zelmeniešu mūžs. Vecums un vārgums vairs neatļauj darīt to, ko gars vēlas, bet miesas grausts nespēj padarīt. Šī patiesība bija sajūtama Zelmeņa 50 gadu jubilejas grāmatu sastādot.

Ja ikviens zelmenietis būtu veicis kaut niecīgu daļu no tā darba savas organizācijas labā, ko paveicis A. Vītiņš, tad Zelmenis varētu skatīties nākotnē ar palāvību.

Laikā no 1967.-70. g. Zelmeņa vadību uzņēmās jaunāks zelmenietis — Edmunds Ozols. Par vicesenioru darbojās V. Ravovskis, par sekretāru — T.I. Šmits, par kasieri — A. Gailis un par audzinātāju — A. Ticmanis. Šo Zelmeņa darbības sprīdi var uzskatīt par rosīgu, jo tajā bija manāms jaunības spars. Turpinājās Zelmeņa augšana ar jaunu goda filistru un junioru piesaistīšanu organizācijai. Iekšējā dzīvē turpinājās lietišķa rosība prezidija un kopu darbībā, rūpējoties par izstrādāto statūtu un iekšējās dzīves noteikumu īstenošanu un citiem centieniem. Lielākie sarīkojumi notika 1968. g. 1. septembrī — konkordiešu brokastis Klīvlāndē, kur ieradās 58 dalībnieki un Zelmeņa 45. gadu jubileja Mineapolē 1969. g. Prezidija iecerētā apkārtrakstu izdošana ik pa 2-3 mēnešiem gan nepiepildījās, tomēr tos izdeva ik pa pusgadu.

Sākot ar 1973. g. 25. augustu, Zelmeni vadīja jaunievēlētais prezidijs sekojošā sastāvā: seniors A. Ticmanis, vicesen. un kasieris P. Rozenbergs, sekretārs A. Zakovics. Par audzinātāju un apkārtrakstu izdevēju pieaicināja A. Vītiņu.

Darbība noris laikmetā, kad veco zelmeniešu spēki apstājas un trūkst atvītotāju, kam nodot mūsu garīgo mantojumu. Sen. A. Ticmanis pielicis daudz pūļu un līdzekļu, lai strādātu Zelmeņa labā. Savā darbībā viņš organizācijas intereses izvirzījis pāri personīgajām. Viņa savdabīgo rakstura īpašību pēc darbība noritējusi vairāk personīga kontakta ceļā, mazāk rakstūta vārda veidā. Viņš mērojis tūkstošiem jūdžu gaŗu ceļu, lai seniors varētu būt klāt dažādos organizācijas dzīves notikumos, rosinot Zelmeņa un Zintenieces darbību un gādājot jaunus biedrus.

Lielākais sarīkojums šai laikā bija Zelmeņa 50 g. jubileja 1974. g. 31. augustā un 1. septembrī Mineapolē. Sakarā ar to tad arī top jubilejas grāmata, kuŗas izdošanu seniors ierosinājis un sekmējis.

Par seniora nopelnu jāatzīst arī jaunu locekļu iesaistīšana organizācijā, resp. Zelmeņa augšana. Fil. A. Ticmanis Mineapolē kopai dāvinājis Zelmeņa atjaunoto karogu, ko goda fil. Dr. Edm. Šmits 1966. g. Mineapolē iesvētīja.

Nobeidzot atskatu par Zelmeņa darbību trimdā, jāsaka, ka darbs bijis grūts svešzemju apstākļos un zelmeniešu izkļiedētības pēc. Darbības sekmes palaikam bijušas atkarīgas no senioru izdomas un uzpurēšanās dotības. Organizācija visur materiāli un morāli atbalstījusi latviešu pasākumus — centrālās latviešu organizācijas ALA un LNAK, Minsteres, Garezera un citas skolas, kā arī sabiedriskas organizācijas.

Individuāli zelmnieši, sevišķi goda filistri, ieņem redzamu vietu dažādās nozarēs — zinātnē, mākslā, skolu druvā, sabiedriskā un politiskā laukā.

Zelmenis sadarbībā ar Valdemāriju un Zintenieci nodibinājis apgādu Akadēmiskā Dzīve un izdod šāda nosaukuma akadēmisku žurnālu, kas pelnīti ir konkordiešu lepnums. Zelmenietis Aivars Zaķis darbojas žurnāla redakcijas kolēģijā un ir chronikas daļas vadītājs. Otrs konkordiju guvums — dziesmu krājuma izdošana ar notīm.

K.Z. Mineapolē kopas karoga iesvētīšana. Pa kreisi: Goda fil. Dr. E. Šmits. Pie karoga vidū E. Ozols, pa kreisi (aizsegts) A. Zaķis, pa labi A. Vītols.

Iekšējā dzīvē, sadarbībā ar Valdemāriju un Zintenieci, atjaunota konkordiju satversme un strādāts pie statūtu un iekšējās dzīves noteikumu atjaunošanas. Zelmenis audzis, piesaistot goda filistrus un studējošo jaunatni. Fil. P. Rozenbergs uzskatāms par priekšzīmi zelmniešiem, jo visi trīs viņa dēli — Jānis, Viesturs un Ansis — iestājušies Zelmenī. Diemžēl, no zelmniešu jaunās audzes līdz šim vēl nav radušies pēcnācēji Zelmeņa vadītājiem amatiem.

Edmunds Ozols

KONKORDIJAS ZELMENIS 45 GADU SVĒTKI

Konkordijas Zelmenis 45 gadu jubileju atzīmēja ar svinīgu konventu 1969. g. 29. novembrī Mineapolē. Tā kā šis bija pirmais plašākais Zelmeņa sarīkojums trimdā, tas prasīja samērā daudz pūļu no rīcības komitejas un sevišķi no Mineapolē kopas, kuļai nācās veikt visus tehniskos priekšdarbus.

Jau iepriekšējās dienas pēcpusdienā viesnīcā, kurā bija paredzētas svinības, atskanēja jautras sarunas latviešu valodā, tur ierodoties zelmeniešu ģimenēm no tuvienes un tālienes un satiekoties ar draugiem. Svētku konventu ievadīja svinīga Latvijas valsts un konkordijas Zelmenis karogu ienešana svētku zālē, kurā jau bija sapulcējušies kuplā skaitā Zelmeņa saime un viesi. Īsu svētrunu teica goda fil. prof. Dr. E. Šmits, pieminot arī pa skuju ceļu aizgājušos zelmeniešus un to ģimenes locekļus. Aizlūgumam sekoja seniora Edmunda Ozola plašāka uzruna. Seniors sevišķi uzsvēra vienotību un draudzību, kam jāvalda Zelmeņa saimē, neraugoties uz atsevišķu zelmeniešu lielo gadu starpību. Kā Latvijā, tā trimdā uzaugušos zelmeniešus vieno savas organizācijas krāsas un devīze.

Zelmeņa 45 gadu svētki Mineapolē 1969. g. Priekšā sēd no kreisās: E. Ozola kdze, Goda fil. Dr. Edm. Šmits, kopas sen. J. Vāpe, K.Z. kas. A. Gailis, sen. E. Ozols, vicesen. V. Ravovskis, Goda fil. Dr. P. Kupčs, A. Vītiņa kdze, Dr. E. Šmita kdze.

Pēc tam akadēmisko runu par tematu „Tumsonība“ teica goda fil. prof. Dr. rer. nat. P. Kupčs.

Zelmeņa saimē nesenu uzņemtajai krāsneša T. Šmita kundzei Annai K. Z. krāsu lentu uzlika Silvija Ozola.

No Mineapoles akadēmiskās kopas sveica tās vecākais F. Dravnieks un no konkordijas Zinteniece Toronto grupas Daina Āpše. Rakstveida sveicienus bija sūtījuši konkordijas Zinteniece seniore I. Siliņa, konkordijas Valdemārija seniors L. Neimanis, daudzi zelmenieši, valdemārieši un zintenieces, kas paši svinībās nebija varējuši ierasties. Svinības beidzās ar saviesīgu vakaru.

K.Z. 45 gadu svētku rīcības komitejā darbojās priekšsēdis V. Ravovskis, locekļi A. Gailis, J. Vāpe, A. Vītiņš un Edm. Ozols.

K. Z. ČIKĀGAS KOPA

Par kopas darbības sākumu var uzskatīt 1951. gadu, kad no Iliņojas dienvidiem uz dzīvi Čikāgā pārcēlās K. Z. fil. Hugo Liepiņš. Drīz vien noskaidrojās, ka rietumos no Čikāgas dzīvo vēl divi K. Z. filistri, agronomi Kārlis Matisons un Ādolfs Venteris. Šie trīs zelmenieši tad arī izveido K. Z. Čikāgas „grupu“, kuŗas lielākais pasākums bija noorganizēt pirmo, plašāku zelmeniešu sanāksmi Amerikas Savienotās Valstīs. Šī sanāksme notika 1956. g. 2. septembrī Kārļa darba vietā — R. Bovenā (R. Bowen) farmā, pie Ņuvarkas pilsētiņas, Iliņojā, ap 60 jūdžu rietumos no Čikāgas. Sanāksmē piedalījās 14 zelmenieši, bet kopā ar ģimenes locekļiem — ap 30 dalībnieku, jo vairāki zelmenieši bija ieradušies pilnā ģimenes sastāvā un mērojuši tālu ceļu. Sanāksmē darbs sākās ar konventu, kuŗā pirmais trimdas seniors E. Upītis nodeva prezidēšanu jaunievēlētajam sen. K. Priedītīm. No Valdemārijas saimes sanāksmi un jaunievēlēto senioru sveica K. V. sen. Ed. Avots, kas sanāksmē bija ieradies ar kundzi un dēlu. Rakstiskos sveicienus no draugiem, kas sanāksmē nevarējuši ierasties, nolasīja K. Priedītis.

Sekoja fil. M. Rēvalda akadēmiskā runa par bišu orientēšanās spējām, un sanāksme noslēdzās ar kopīgu mielastu. Par mielastu bija rūpējies mājas tēvs Kārlis Matisons ar kundzi un viņu abām daiļajām meitām. H. Liepiņš un A. Venteris ar kundzi bija gādājuši par sanāksmes noorganizēšanu un izziņošanu. Pateicoties rīkotāju gādībai un sirsnībai, sanāksmes dalībnieki jutās it kā uz stūrīša dzimtenes zemes un draudzīgās pārrunās un dziesmās, pie bagātīgi klātajiem galdiem, kavējās līdz rīta ausmai. Draugi šķīrās sajūsmā un apņēmībā par līdzīgas sanāksmes rīkošanu katru gadu. Šīs sanāksmes labā izdošanās un personīgā kontakta atjaunošana zelmeniešu starpā deva ierosmi un ticību Zelmeņa tālākai augšanai, sevišķi šinī kontinentā.

K.Z. 1956. g. sanāksmes dalībnieki Bovenā farmā, Iliņojā. Otrā rindā vidū: fil. K. Matisons ar kundzi.

Pašas zelmeniešu grupas augšanu Čikāgā ir kavējuši vairāki iemesli. Galvenais no tiem — mazais biedru skaits un to lielā izklaide. Tālāk varētu pieminēt, ka Čikāgā samērā stipra ir Konkordijas Valdemārijas kopa un sevišķi spēcīga un

aktīva ir Čikāgas korporāciju kopa. Pēdējās tad arī piesaista gandrīz visus Čikāgas jaunos studentus.

Pēc 1960. gada K. Z. prezidijs Čikāgas grupai piedala vairākus A.S.V. vidienā dzīvojošus zelmniešus, un 1964. gadā to pārdēvē par K. Z. Čikāgas kopu. Par tās senioru norīko fil. H. Liepiņu.

Kopas sastāvs gadu gājumā mainījies un pašreiz tās biedri ir:

Goda fil. mežkopis Edgars Peniķis,	dzīv. Šorevudā, Visk.
Goda Fil. prof., Dr. Jānis Peniķis,	dzīv. Saut Bendā, Ind.
Fil. inž. el. Hugo Liepiņš,	dzīv. Adisonā, Ill.
Fil. agron. Kārlis Matisons,	dzīv. Ņuvārkā, Ill.
Fil. agron. Adolfs Venteris,	dzīv. Džolietā, Ill.
Krāsn. Dr. med. Jānis Bikša,	dzīv. Elģinā, Ill.

Kā redzams no iepriekšējā saraksta, tad neviens no K.Z. Čikāgas kopas locekļiem nedzīvo tieši Čikāgā, un divi biedri pat dzīvo citās pavalstīs. Šis biedru lielās izklaides dēļ kopas darbība vāja un izpaužas galvenā kārtā tikai kopējos pasākumos Čikāgas konkordiju kopā. Pēdējās darbs ir samērā plašs, un tā sekmīgi pārstāv konkordiešus Čikāgas latviešu sabiedrībā. Kopa regulāri sūta pārstāvjus Čikāgas latviešu organizāciju apvienībā un Kr. Barona latviešu skolas padomē. Valdemārietis Ilmars Bergmanis pašreiz ir Čikāgas latviešu organizāciju apvienības prezidija priekšsēdis un „Čikāgas Ziņu“ atbildīgais redaktors.

Ik gadus kopa piedalās „Draudzīgā aicinājuma“ dienas sarīkojumos, apspiesto tautu parādē, Latvijas Universitātes gada svētku rīcības komitejā un citos līdzīgos pasākumos.

Čikāgas konkordiju kopas dalībnieku auto apspiesto tautu parādē 1975. g. jūnijā, Čikāgā. No kreisās: kopas prezidija loc. A. Ziemeļis (K.V.), H. Liepiņš (K.Z.) un M. Erkmane (C.Z.).

Konkordijas Zelmeņa kopējam darbam K.Z. Čikāgas kopa atkārtoti ir devusi vēlēšanu komisiju centrālā prezidija un citu amata personu vēlēšanām.

Atsevišķie kopas biedri daudz darbojas dažādos latviskos pasākumos. Sevišķi šinī sakarībā pieminami abi goda filistri: Edgars Peniķis aktīvi darbojas dažādās Milvoku latviešu nacionālās organizācijās un Prof. Dr. Jānis Peniķis ir bieži aicināts lektors latviešu sanāksmēs un skolotājs Garezerā.

K.Z. MINEAPOLES KOPA

Šogad pāiet desmit gadi kopš seši jauni puīši deva savu krāsu solījumu. Tas notika 1966. gada 14. maija pēcpusdienā. Šie jaunekļi bija Tālivaldis Šmits, Aivars Zakovics, Andris Gailis, Jānis Vāpe, Arnolds Vītols un šī raksta autors. Visi seši jaunekļi ar lielu sajūsmu, dedzību un spēku ķērās pie kopas iedzīvināšanas darba. Vecie organizācijas locekļi atbalstīja un deva padomu kopas veidošanai. Dzīve ritēja itin labi, un daudz kas tika paveikts gan oficiālos konventos, gan arī citās izdarībās. Kad pienāca laiks svinēt 42. gada svētkus, ar sajūsmu un patiku varējām atskatīties uz paveikto un vērot kopas augšanu.

Jaunie krāsneši un krusttēvi krāsu konventā Mineapolē 1966. g. Pie prezidija galda no kreisās: K.Z. kasieris P. Rozenbergs, sen. A. Vitiņš, kopas sen. V. Ravovskis.

Sešus mēnešus pēc pašu iestāšanās, 1966. g. 19. novembrī, prof. Dr. Edmunds Šmits tika uzņemts par goda filistru. Gada svētku konventā pasniedza krāsas goda filistram un viņa kundzei. Tāpat arī juniora krāsas pasniedza Agnāram Švalbem, kas vēlāk, krāsas saņēmis, kārtīgi darbojās kopas prezidijā.

Nākošais 1967. gads aizritēja tādā pašā rosībā un aizrautībā. Agnārs Švalbe ieguva krāsas un par junioru tika uzņemts Jānis Rozenbergs. Kopa ieguva vēl vienu goda filistru prof. Jāni Peniķi. Bez kopas ieguvumiem bija arī personīgie ieguvumi, par kuņiem visa Zelmeņa saime varēja priecāties. Tālivaldis Šmits ieguva savu doktora gradu un saistījās darbā par mācības spēku Minesotas universitātē. Arnolds Vītols ieguva maģistra gradu un turpināja studijas doktora gradam. Pēdējais grada ieguvējs bija Agnārs Švalbe, kas ieguva pirmo zinātnisko gradu.

Zelmeniešus lielā skaitā pulcināja 1967. g. vasarā divu krāsas brāļu jaunas dzīves nodibināšana. Pirmais precējās Andris Gailis, bet pāris mēnešus vēlāk arī Tālivaldis Šmits.

Kopas darbība turpināja būt aktīva arī nākošā gadā, lai gan drusku mazāka bija aizrautība un dedzība. Konventi notika regulāri; bijām spējusi piesaistīt vēl

vienu goda filistru Dr. Paulu Kupču. Šis gads tomēr ir jāatzīst par pēdējo sekmīgo darba gadu. Iesākās arī kopas locekļu aizceļošana. Pirmais no kopas locekļiem, kas

Mineapoles kopas sanāksme 1968. g. Vidū: kopas sen. T. I. Šmits.

aizbrauca, bija Dr. T. I. Smits. Tad sekoja A. Gailis, prof. J. Peniķis un Dr. A. Vītols, kas aizceļoja 1973. g. pavasarī pēc grada iegūšanas. Pēdējais kopas loceklis, kas aizceļoja, bija fil. Roberts Jākobsons.

Turpmākos gados kopas darbība turpināja viļņot. Vienu gadu tā bija drusku lielāka un rosīgāka, bet nākošā gadā atkal drusku lēnāka un mierīgāka. Tomēr šais gados bija daži notikumi, kas būtu jāmin. Vispirms jaunu draugu uzņemšana. Zelmeņa saimē uzņēma Arni Valdovski un Viesturu Rozenbergu. 1976. g. sākumā pēdējais no fil. Pēteru Rozenberga dēliem, Ansis, tika uzņemts par junioru. Šeit arī būtu jāatzīmē, ka filistri Jānis Andersons un Pēteris Rozenbergs ar savām ģimenēm vairākas reizes izkārtoja un rūpējās par kopas locekļu uzņemšanu savās

K.Z. Mineapoles kopa 1969. g. rudenī. Pie prezid. galda no kr.: Kopas sen. A. J. Vāpe, sekr. A. Švalbe. Stāv no kr.: V. Ravovskis, G. fil. Dr. P. Kupčs, A. Gailis, R. V. Jākobsons, J. Ansklāviņš, K.Z. sen. A. Vītiņš, A. Zakovics. Iztrūkst fotogrāfs — A. Zaķis un ārpus Mineapoles dzīvojošie locekļi.

dzīves vietās. Šie bija jauki izbraukumi un deva mums pilsētniekiem drusku iespēju brīvi padzīvot. Abi filistri ir daudz pūļu pielikuši šais desmit gados, lai kopas dzīve būtu vērtīgāka, gan piedaloties personīgi kopas darbībā un mērojot tālo ceļu, gan ar vēstulēm mudinājuši kopas pilsētas grupu.

Tomēr jāatzīst, ka kopas darbība ir gājusi uz leju pēdējos piecos gados. Tas varbūt ir tāpēc, ka laba daļa no kopas ir aizceļojuši uz citām vietām sakarā ar darbu, bet pa daļai tas ir sakarā ar to, ka mūsu organizācijai vēl šodien nav iekšēju dzīves noteikumu, kas radīja dažādus sarežģījumus. Arī dzīves un ģimenes prasības lielā mērā ierobežo laiku, kas atlicis sabiedriskam darbam un savai organizācijai. Šodien ir jāsaprot, ka viena no stiprākām kopām sākumā tagad ir viena no vājākām. Esam palikuši tikai seši te uz vietas, un mūsu draugi dzīvo Thunder Bay, skaitā pieci.

Ar dziļām sērām jāpiemin tie krāsu brāļi, kas slēguši acis uz mūžu un arī tās zelmeniešu dāmas, kuņas vairs nav mūsu vidū. Pirmā no mums šķīrās fil. J. Andersona kundze. 1968. g. acis slēdza fil. K. Egevicis. Fil. Kārlis Liepiņš mira 1973. gada vasarā, un fil. K. Egevicis kundze aizgāja aizsaules ceļos 1975. gadā. Visus šos aizgājējus mēs paturam mīlā piemiņā. Noslēgumā gribētu minēt, ka kopas locekļi ir pielikuši savu roku organizācijas dzīves veidošanā. Vairākkārtīgi prezidijā vai kādā citā organizācijas amatā ir darbojušies prof. Dr. Edmunds Šmits, Jānis Andersons, Pēteris Rozenbergs, Aivars Zakovics, Andris Gailis un Voldemārs Ravovskis.

Edmunds Ozols

K.Z. TORONTO KOPA

Jau labs gadu skaits bija aiztecējis, kopš zelmeniešiem bija jāatstāj dzimtene un kopš atkal dzima doma par konkordijas Zelmenis darbības atjaunošanu. Toronto un tās apkārtnē dzīvojošie fil.-dib. K. Priedītis un fil. E. Upītis jau piecdesmitos gados mēģināja apzināt brīvībā izkļuvošos organizācijas locekļus. Viņi bija pirmie konkordijas Zelmenis seniori trimdā. Plaša sarakstīšanās, dažkārt nepiemērotais maizes darbs un ģimeņu apgāde traucēja rosīgāku darbību.

Pienāca 1960. g. 18 septembris, kad oficiāli nodibināja K.Z. Toronto kopu. Pirmais kopas konvents notika fil. A. Tīcmaņa dzīvoklī. Tajā bez mājastēva vēl piedalījās fil.-dib. K. Priedītis, un A. Užāns, kā arī fil. E. Upītis. Konventa vienprātīgi nolēma mēģināt attīstīt lielāku darbību organizācijas dzīvē. Par kopas senioru ievēlēja fil. A. Tīcmani un par sekretāru fil. E. Upīti. Tajā pašā gadā kopa ar svinīgu konventu 26. novembrī — toreiz bez dāmu piedalīšanās — atzīmēja K.Z. gada svētkus. Kā viesis konventā piedalījās bij. Imantijas fil. J. Grīslis.

Sākumā kopas konventi parasti notika fil. A. Tīcmaņa dzīvoklī, vēlāk fil. V. Ziemānis piedāvāja konventa telpu savā mājā 56 Morgan avenijā. Tur arī notika kopas pirmais viesu vakars 1961. g. 29. aprīlī. Viesu vakarā arch. U. Gustavs referēja par celtniecību kā mākslu. Kā viesi vēl piedalījās J. Andrejsons un Edm. Ozols. Tā pašā gada 3. septembrī, 3. Dziesmu svētku laikā, kopa sarīkoja plašāku konventu-vakariņas ar viesu piedalīšanos. Bez kopas locekļiem tajā piedalījās K.Z. seniors R. Jākobsons, zelmenieši no citurienes — M. Rēvalds, E. Saulgozis, A. Vītiņš, H. Liepiņš un valdemārieši Z. Kārklis un E. Avots, bij. imantietis J. Grīslis un zelmeniešu ģimeņu piederīgie. Šajā konventā par K.Z. junioru uzņēma Edmundu Ozolu no Toronto. 1962. gadā junioru Edm. Ozolu paaugstināja par

krāsnesi, un kopa ieguva pastāvīgas konventa telpas viņa mājā 18 Shaver avenijā. Konventa telpas sienu greznojumam arch. U. Gustavs izgatavoja vāpeni, un fil. A. Tīcmanis dāvināja K.Z. krāsu karogu.

Kopa uzsāka aktīvāku darbību, sāka rīkot gada svētku konventus ar dāmu piedalīšanos un mēģināja piesaistīt jaunus biedrus. Kopa sāka rīkot arī tradicionālos maija svētkus, uzņēma sakarus ar katoļu studentu biedrību Dzintars,

Maija svētki E. Ozola mājā Toronto. Priekšā: Edm. Ozols ar meitiņu, stāv no kr.: K. Bražus, A. Tīcmanis, E. Ozola kdze, K. Priedītis, Bražus kdze, K. Ozola kdze ar meitiņu, Priediša kdze, Vika kdze, V. Ziemānis, Goda fil. L. Vīks, K. Ozols.

šejienes zinteniecēm un akadēmiskām vienībām. Vairākos kopas gada svētku konventus piedalījās arī Dzintara un Zintenieces pārstāvji. 1965. g. Toronto kopa uzņēma par junioru Kārlī Ozolu no Hamiltonas. Toronto Dziesmu svētku laikā 1965. g. kopa sarīkoja zelmeniešu un citu konkordiešu sanāksmes ar mielastu.

Toronto kopas zelmenieši ar viesiem dziesmu svētku sanāksmē 1965. g. 1. rindā no kr.: Kopas sen. A. Tīcmanis, K.Z. sen. A. Vītiņš, audzin. E. Ozols. 2. rindā: V. Ziemānis, Čikāgas kopas sen. H. Liepiņš, K. Priedītis, E. Upītis.

1965. g. mainījās kopas prezidijs. Par kopas senioru ievēlēja fil.-dib.-K. Priedīti, sekretāru fil. V. Ziemāni un kasieri krāsnesi Edm. Ozolu. Kopas dziesmoņa pienākumus uzņēmas fil. E. Upītis. Junioru K. Ozolu paaugstināja par krāsnesi

1966. g. 19. martā. 1967. g. par kopas sekretāru ievēlēja fil. E. Žubecki fil. V. Ziemeņa vietā. Šajā gadā fil.-dib. A. Užāna aiziešana pa skuju ceļu bija smags zaudējums kopai. Nelaiķa izvadišanā piedalījās Toronto kopa pilnā sastāvā.

1969. g. par kopas sekretāru ievēlēja krāsnesi K. Ozolu, nomainot fil. E. Žubecki. Nākošajā 1970. g. par kopas senioru ievēlēja krāsnesi Edm. Ozolu, kas nepārtraukti vada kopu līdz šim laikam; par sekretāru ievēlēja krāsnesi K. Ozolu un kasieri — fil.-dib. K. Priedīti. Pēc tam kopā nav pārmaiņu līdz 1972. gadam. Tad Toronto kopa piedzīvoja strauju biedru pieaugumu, par ko, galvenokārt, bija gādājis fil. A. Tīcmanis. Kopā uzņēma bij. Imantijas fil. Kārli Bražu no Hamiltonas un par junioriem — torontiešus Juri Biku, Gunāru Tīcmani, Arnoldu Manguliņu un Juri Manguliņu.

Atzīmējot K.Z. 48. gada svētkus, 12. novembrī kopa sarīkoja plašāku svinīgu konventu un vakariņas Toronto Latviešu namā. Akadēmisko runu latviešu valodā

K.Z. gada svētku dalībnieki Toronto kopā 1972. g.

teica viesis prof. Dr. Trevors Fennell's no Austrālijas. Starp viesiem bija arī Latvijas goda konsuls Toronto Dr. E. Upenieks. Tā paša gada rudenī kopa ierosināja uzņemt par goda filistru pazīstamo skolu darbinieku mag. philos. et phil. balt. Ludvigu Vīku, kas kopā sāka aktīvi līdzdarboties nākošajā pavasarī.

1973. g. 30. jūnijā notika kopas krāsu konvents, kurā K.Z. krāsas saņēma goda fil. L. Vīks un juniori A. Manguliņš, G. Tīcmanis un J. Bika. Sekoja divi regulāra darba gadi, kuŗos jaunie zelmieši iejutās organizācijas dzīvē. 1975. g. darbību ievadīja plašāks literārs vakars, kurā par referentu piedalījās viesis Konkordijas Valdemārija juniors gleznotājs un rakstnieks Tāļivaldis Ūķīkauka.

Noslēdzot šo īso pārskatu par Toronto kopas darbību, jāpiezīmē, ka kopa darbojas vidē, kurā ir aktīvas arī ļoti daudzas citas akadēmiskas organizācijas ar citādām tradīcijām. Tāpēc mūsu kopai ir ļoti grūti attīstīt kādu plašāku darbību. Kopa tomēr ir cēlusī K.Z. labo slavu. To respektē citas organizācijas. Vairāki Toronto kopas locekļi pilda vai ir pildījuši vadītāja amatu citās sabiedriskās organizācijās. No Toronto kopas locekļu skaita nākuši arī 4 Konkordijas Zelmieši seniori: E. Upītis, K. Priedītis, Edm. Ozols un A. Tīcmanis. Kopa sniedz arī kārtēju finansiālu atbalstu Toronto latviešu sestdienas skolai un latviešu ģimnazijai.

K.Z. VINIPEGAS KOPA

Vinipegas kopas sākums meklējams 1960. g. 22. jūlijā, kad Vinipegas pilsētā, Manitobas provincē, Kanadā nodibinājās Zelmeņa grupa. Tās seniors-kasieris bija fil. A. Vītiņš, vicesen.-audzinātājs fil. Ed. Jākobsons, sekretārs jun. T. L. Blosmanis.

Dalībnieku skaitam pieaugot, K.Z. sen. R. V. Jākobsons ar prezidija lēmumu 1962. g. novembrī grupu pārdēvēja par kopu ar iepriekš minēto vadību. Bez minētiem zelmeniešiem Vinipegas kopā par junioriem uzņemti: Arnis Andersons,

Vinipegas kopas krāsu konvents Mordenas sanāksmē 1966. g. Priekšā no kreisās: K.Z. kasieris P. Rozenbergs, viceseniors H. Liepiņš, K.Z. un Vinipegas kopas seniors A. Vītiņš, audzinātājs E. Ozols, sekretārs V. Ravovskis. Aizmugurē: A. Zaķis, A. Ticmanis, A. Vītols, T. Blosmanis, E. Jākobsons, E. Upītis, T. Šmits, J. Andersons, I. Jākobsons, A. Gailis, A. Zakovics.

Jānis A. Ansklāviņš, Jānis A. Beķeris, Mārtiņš Dzidrums un Ivārs Jākobsons, *fil. Ed. Jākobsona dēls*. Darba un dzīves vietas maiņas pēc vairāki kopas dalībnieki aizceļojuši un palikuši pasīvi. Kopas zelmenieši ar sen. A. Vītiņu piedalījušies visos

Mordenas sanāksmes zelmenieši ar dāmām 1966. g.

lielākos Zelmeņa sarīkojumos un pēdējos gados kopa piedalījies centrālā prezidija vēlēšanu komisijas darbā.

Lielākais kopas sarīkojums bija 1966. g. zelmeniešu sanāksme Mordenā, kurā piedalījās 8 filistri un 8 krāsneši ar kundzēm, ģimenes locekļiem un lūgtiem viesiem. Pēdējā laikā par tradīciju izveidojusies kopas rīkotā Jaungada sagaidīšana ar lūgtiem viesiem. Kopas zelmenieši ir aktīvi sabiedriski darbinieki. Sen. A. Vitiņš kopš 1960. g., *atskaitot 2 g.*, ir Vinipegas Akadēmiskās kopas priekšnieks, bijis VLB valdes sekretārs un vairākkārtējs revīzijas kom. loc. VLB un draudzē, vadījis 1973. g. Folklorāmu un kopš 1969. g. ir LNAK pārstāvis Manitobas provincē.

Kopas sen. A. Vitiņš iepazīstina sanāksmes dalībniekus ar Mordenas izmēģinājumu staciju.

Fil. J. Ansklāviņš 12 gadus vadījis Vinipegas Sv. Krusta draudzi. Krās. T. Blosmanis 5 g. bijis Vinipegas Latv. b-bas priekšnieks un vairākkārt valdes un rev. kom. loceklis un citos amatos draudzē un Baltiešu Federācijā.

Ādolfs Venters

ZELMENIEŠI LATVIJAS LAUKSAIMNIECĪBAS KAMERAS DARBĀ

Studentu biedrības Zelmenis dibināšanas ierosinātāji un lielākā daļa dibinātāju 1924. gadā bija lauksaimniecības fakultātes studenti, kas savā laikā beiguši Priekuļu lauksaimniecības skolu 3. g. vai, vēlāk, lauksaimniecības vidusskolu. Kad 1927. g. biedrība pārgāja pie konkordijām, Zelmeni iestājās arī citās fakultātēs studējošie: veterinārmedicīnas, tautsaimniecības, jurisprudences, inženierzinātņu u.c. studenti. Tomēr lauksaimniecības studenti visā darbošanās laikā bija vairākumā.

Jau studiju laikā daži zelmenieši saistījās agronomiskās palīdzības darbā Latvijas Lauksaimniecības Centrālbiedrībā vai citās līdzīgās biedrībās. Tāpat, pēc studiju beigšanas, ieguvuši agronoma gradu, daudzi zelmenieši sāka strādāt dažādās agronomiskās palīdzības nozarēs. Ar 1935. gadu — Latvijas Lauksaimniecības Kameras dibināšanu — agronomiskās palīdzības darbs tika centralizēts vienā organizācijā, kurā tad nu kopā sanāca dažādās biedrībās nodarbinātie zelmenieši.

Valstī sākās liels lauksaimniecības celšanas darbs un uzplaukums, kas saistīts ar daudzu zelmeniešu vārdiem, sākot ar L.L.K. ģenerālsekretāru K. Saliņu, vairākiem nodaļu un nozaļu vadītājiem, daudzajiem novadu vecākiem, rajonu agronomiem un citiem darbiniekiem L.L.K. Šķiet, ka zelmenieši attaisnojuši darbos savu devīzi: „Zelmenieši, darbā veidosim nākotni.“

Sniegšu isu pārskatu par zelmeniešiem, kas strādāja Latvijas Lauksaimniecības Kamerā.

1. Agr. **Akimovs Grigorijs** strādāja lopkopības nodaļā pie vaislas bulļu staciju ierīkošanas. Spriežot pēc rakstiem Lauksaimniecības Enciklopēdijā *izdotā Rīgā 1966. g.*, Akimovs līdzīgā darbā atradies arī pēc 1945. gada.

2. Agr. **Bērziņš Jānis** strādāja lopkopības nodaļā par lopkopības inspektoru. Viņa pienākumos ietilpa lopu izlase, uzņemsana ciltsgrāmatās u.t.t.

3. Agr. **Briedis Jānis** strādāja Lauksaimniecības Kameras uzturētā Kaucmindes mājturības skolā par pārzini, vēlāk par pārzini Kameras uzturētā lopkopības pārraugu skolā Priekuļos. Tur arī mira 1939. gadā.

4. Agr. **Bušs Voldemārs** bija lauksaimniecības biedrību nodaļas vadītājs. Jau kā students piedalījās ar jūsmīgiem rakstiem lauksaimniecības žurnālos, rakstīdams par zemkopja darba svarīgumu. Cita starpā, atceros kādu ievadrakstu „Zemes Spēkā“ ar parakstu stud. agr. Vold. Bušs. Spalva viņam klausīja labi; viņš prata nevienu labi un ātri rakstīt, bet arī sacīt sajūsmas pilnas runas lauksaimniecības biedrību atklāšanas gadījumos vai citos sarīkojumos. Miris Zviedrijā, Upsalā 1959. gadā.

5. Stud. agr. **Deguts Ludvigs** bija lopkopības instruktors Liepājas rajonā. Pēc 1945. g. strādāja lopkopības nodaļā Rīgā. Miris 1971. gadā.

6. Agr. **Dorilis Jūlijs**. Sākumā rajona agronoms Rēzeknē; pēc Kameras nodibināšanas pārnāca par Valmieras novada vecāko agronomu. No Valmieras pārcelts tādā pat darbā uz Jelgavu. Vēlāk bija Zemkopības nodaļas vadītāja palīgs līdz Kameras likvidēšanai 1940. gadā. Pēc tam bija saimniecības vadītājs Līgatnes papīra fabrikā. 1944. gadā nokļuva Vācijā, no kurienes emigrēja uz Austrāliju. Miris 1972. gadā.

7. Agr. **Ducmanis Pēteris**. Sākumā bija rajona agronoms Alsungā, pēc tam Abrenes novada vecākais agronoms. Palika Latvijā, kur miris ap 1971. gadu.

8. Stud. agr. **Jauntirāns Jānis**. Sākumā strādāja par laukkopības pārraudzības instruktoru Jaunpiebalgā; vēlāk — par Kokneses rajona agronomu; pēc tam pārnāca uz Jelgavu, Lauksaimniecības Kameras biedrību nodaļā. Šeit daudz darīja biedrību organizēšanā laukos. 1944. gadā devās emigrācijas gaitās. No Vācijas nokļuva Savienotās Valstīs, kur savas dzīves gaitas beidza Kalifornijā 1973. gadā.

9. Agr. **Kalniņš Roberts**. Strādāja par rajona agronomu. Draugu pulkā Zelmenī tika saukts par Ringoldu.

10. Agr. **Kreicmanis Kārlis**. Sākumā bija apriņķa agronoms Talsos; vēlāk turpat Talsu novada vecākais agronoms. Palika Latvijā.

11. Agr. **Kupčs Arturs**. Vadīja Lauksaimniecības Kameras lopkopības nodaļu. Savas sabiedriskā darba gaitas jau kā fakultātes students sāka Lauksaimniecības Centrālbiedrībā par lopkopības pārraugu laukos; pēc tam par lopkopības instruktoru turpat. Pēc agronoma grada iegūšanas bija lopkopības inspektors; veica sugas lopu izlasi un uzņemsanu ciltsgrāmatās. Šajā darbā viņam nācās daudz

ceļot, tā viņš plaši iepazinās ar lauksaimniecības stāvokli. Kad nodibinājās Lauksaimniecības Kamera, nu tai radās nodaļas vadītājs ar plašu pieredzi lopkopībā. 1944. gadā A. Kupčs palika Latvijā, kur 1955. gadā beidzās viņa dzīves gaitas.

12. Agr. Lācis Pēteris. Strādāja par rajona agronomu Daugavpils apriņķī, Indrā.

13. Stud. agr. Lauva Ernests. Strādāja lauksaimniecības biedrību nodaļā. Tagad dzīvo ASV.

14. Agr. Liepiņš Kārlis. Bija Zivkopības un Zvejniecības nodaļas vadītājs. Organizēja zivju diķu ierikošanu un deva norādījumus to saimnieciskā izmantošanā. Miris Mineapolē 1973. gadā.

15. Agr. Mednis Voldemārs. Sākumā Valmieras apriņķa agronomis. Pēc Kameras nodibināšanas bija Jelgavas novada vecākais agronomis; pēc tam no 1936. g. tādā pat darbā Valmieras novadā. Emigrācijas gaitas vada Anglijā, kur, līdz izešanai pensijā, strādāja ķīmijas laboratorijā.

16. Agr. Priedītis Kārlis. Lauksaimniecības Kameras laikā bija rajona agronomis Siguldā, pēc tam Cēsīs, kur bija arī zemkopības inspektors. Svešniecības gaitas vada Toronto, Kanadā.

17. Agr. Rīdūzis Arturs. Bija sevišķu uzdevumu agronomis Lauksaimniecības Kamerā. 1937. g. tika komandēts uz gadu uz Čehoslovākiju, lai iepazītos ar turienes lauksaimniecību un lai nodibinātu draudzīgas saites starp latviešu un čehu lauksaimniekiem. Pirms sava brauciena Rīdūzis iemācījās čehu valodu. Apmaiņas kārtībā Čehoslovākijas agronomi atsūtīja uz Latviju savu pārstāvi, kas savukārt bija iemācījies lasīt un runāt latviski. 1944. g. rudenī bēgļu gaitās uz Vācijas sagadījāmies kopā ar A. Rīdūzi. Vēlāk dzirdējām, ka pēc kara beigām viņš nonācis Čehoslovākijā, no kurienes atgriezies dzimtenē. Pēc ziņām no Latvijas viņš vadot Lauksaimniecības pētniecības institūtu Skrīvešos.

18. Agr. Saliņš Kārlis. Kopš Kameras dibināšanas dienas 1935. gadā līdz 1940. gada pavasarim bija tās ģenerālsēkretārs. Bija Kameras dažādo nodaļu darbības organizētājs, vadītājs un darba saskaņotājs. Saliņam bija plaša pieredze visās lauksaimniecības nozarēs.

Savas darbības gaitas Saliņš sāka par lopkopības pārraugu 1911. g. 1912. g. viņš bija lopkopības instruktors Smiltenes rajonā. Šai laikā Saliņš darbā iepazinās ar agr. Kārli Ulmani, kas, atgriezies no Savienotām Valstīm, strādāja Valmierā par agronomu Baltijas Lauksaimnieku biedrībā. Vairākkārt viņš kopā ar K. Ulmani ieradās Mežiša saimniecībā Trikātos „Kaupos”. Saimniecība bija plaša un priekšzīmīga. Jau pirms kara saimniecībā bija kultivētas pļavas un tīrsugas piena lopi. Kādreiz man Kaupu māju saimnieks stāstīja, ka Saliņam un Ulmanim pārnakšņošanai bija ierādīta istaba mājas augšā, kur viena gulta bijusi ar parasto salmu maisu, otra ar spalvu matraci, t.s. „pēli”. Vakaros, gulēt ejot, abi sacenkušies, kuŗš pirmais tiks gultā ar salmu maisu, lai otram novēlētu mīksto pēli. Ulmaņa un Saliņa starpā izveidojās tuva draudzība. Saliņš cienīja Ulmaņa darba spējas, enerģiju un šo cieņu paturēja līdz mūža galam. Kad ģimenē piedzima dēls, Saliņš aicināja par krusttēvu Ulmani, kas aicinājumu arī pieņēma. Ulmanis cienīja Saliņa godīgumu. Kad pirmā pasaules kara laikā valdības uzdevumā Ulmanis uzpirka bēgļu lopus, tad naudas kases turētājs un izmaksātājs bija Saliņš. Kameras darbā satiksmē ar darbiniekiem Saliņš izlikās vārdos ass un tā iemantoja vienu otru ienaidnieku. Bet patiesība bija tā, ka aiz asiem vārdiem Saliņš slēpa savu mīksto sirdi. Saliņš acis uz mūžu slēdza Savienotās Valstīs Vašingtonā, D.C., 1969. gadā.

Kārlim Saliņam sirsnīgus atvadvārdus veltījis Dr. agr. E. Žubeckis:

„19. februārī Vašingtonā miris un tur kremēts agronomis Kārlis Saliņš. Ar K. Saliņu kā Lauksaimniecības Kameras ģenerālsēkretāru iesākās un noslēdzās

vienreizējs posms Latvijas lauksaimniecības attīstības vēsturē. Lauksaimniecības kamera tika nodibināta, lai tiešā sakarā ar laukiem veicinātu lauksaimniecības attīstību un uzlabotu lauku dzīves apstākļus. Šinī virzienā tad arī nāca strauja pārmaiņa lauku dzīvē. Otrs pasaules kaņš pārvilka šim darbam svītru un K. Saliņu, tāpat ka daudzus citus Kameras darbiniekus, noveda trimdā. Savienoto Valstu galvas pilsētā K. Saliņu piemeklēja jauna slimība, kuņai progresējot, viņš tika arvien vairāk piesaistīts gultai, līdz aizvēra acis uz mūžu. Viņam uzticīgi visu laiku ir blakus stāvējusi un viņu kopusi dzīves biedre, bij. Rīgas pilsētas galvas Andersona meita, arī agronome. Pēc savas dabas īsts lauku dēls būdams, K. Saliņš nevairījās ne no kāda darba, pieejot katram pienākumam ar īstu zemnieka sīkstumu un izturību. Dažreiz K. Saliņa asie, bet merķtiecīgie vārdi ir likuši trūkties ne tikai viņa padotajiem, bet arī vienam otram svešiniekam. Neskatoties uz to, viņš bija pratis iemantot citu cilvēku respektu un daudz draugu. Būdams pilnīgs alkohola nelietotājs, viņš nav uzspiedis savu gribu citiem. Cīnoties par saviem noteiktiem uzskatiem, kuņiem vienmēr pamatā bijusi mīlestība uz zemi un dzimteni, viņš ir aizgājis mūžībā svešā zemē."

19. Stud. oec. **Strauts Arvīds**, *agrāk Skraucis*. Strādāja par darbvedi Kameras administratīvā nodaļā.

20. Agr. **Tirzītis Jānis**. Sākumā strādāja par skolotāju lauksaimniecības skolā. Kamerai nodibinoties, tās pirmos 4 gadus viņš bija dārzkopības nodaļas vadītājs. Pēc tam pārgāja uz Rīgu par Lauksaimniecības Tautas Augstskolas vadītāju. J. Tirzītis bija atbrīvošanas cīņu Lāčplēša kaņa ordeņa kavalieris. Miris dzimtenē 1959. gadā.

21. Agr. **Upītis Edgars**. Lauksaimniecības Kameras laikā strādāja savā dzimtajā pusē Gaujienas un apkārtnes pagastos par rajona agronomu. Trimdas gaitas vada Londonā, Kanadā.

22. Agr. **Veldre Haralds**, *agrāk Zvirbulis*. Vadija lopkopības nodaļā putnkopības nozari. Darbu putnkopībā Veldre sāka kā putnkopības instruktors Lauksaimniecības Centrālbiedrībā. Veldre bija dzimis rīdzinieks un ar putnkopību praktiski bija sācis nodarboties jau studiju gados un tā ieguvis labu pieredzi šai laukā, jo fakultātē putnkopības kursā sniegtās zināšanas bija minimālas. Zināšanu papildināšanai viņš izlietoja putnkopības publikācijas svešās valodās, jo pilnīgi prata vācu valodu un varēja lasīt rakstus arī angļu valodā. Bez priekšlasījumiem un rakstiem lauksaimniecības žurnālos Veldre sarakstīja arī grāmatu „Dējējvistu ēdināšana”. 1939. g. uz Veldres ierosinājumu Kamera iegādājās Dānijā lielāku inkubatoru un apgādāja lauksaimniekus ar tirsugas vienu dienu veciem cāļiem. Šos cāļus, iesaiņotus īpašās papes kastēs, no Jelgavas izsūtīja pa dzelzceļu, autobusos, arī pa pastu. Šis bija jaunievedums Latvijā, un pasākums ļoti labi sekmējās. Sekojošā vācu okupācijas laikā tādus inkubatorus, vēl lielākas kapacitātes, iegādājās vairāki putnkopji. 1944. g. rudenī Veldre nonāca Vācijā, bet 1945. g., pārķerts no krieviem, aizbraucis atpakaļ uz Latviju un, pēc aplinkus ziņām, strādājis cāļu perināšanā Tiraines saimniecībā, miris 1971. gadā.

23. Agr. **Venters Ādolfs**. Sākumā vairākus gadus strādāja par skolotāju lauksaimniecības skolā. Uz Lauksaimniecības Kameru pārnāca 1938. g. un vadija lopkopības nodaļā cūkkopības nozari līdz Kameras likvidācijai 1940. g. Darbā ietilpa vaislas kuiļu staciju ierīkošana, izlases darbs cūkkopībā, cūku uzņemšana ciltsgrāmatā. Nozarei vajadzēja arī sekot cūkkopības ražojumu tirgus prasībām iekšzemē un ārzemēs. Ar rakstiem lauksaimniecības žurnālos, priekšlasījumos lopkopības darbinieku un lauksaimnieku sanāksmēs Venters sistēmatiski deva norādījumus cūkkopības veidošanā Latvijā. 1949. g. ieceļoja Sav. Valstīs un pirmos četrus gadus nostrādāja par strādnieku farmā. No 1953. g. līdz pensijai 1971. g. strādāja ķīmijas laboratorijās par ķīmiķi-analitiķi. Pēdējā vietā Valsts Argonnas ķīmijas laboratorijā nostrādāja gandrīz 13 gadu.

24. Agr. Zeibots Vilis. Vadīja Latvijas Lauksaimniecības Kamerā zemkopības nodaļā linkopības nozari. Linkopība bija ļoti svarīga, jo Latgales lauksaimniekiem tā deva lielākos ienākumus. Arī dažos citos Latvijas apvidos ar liniem apsēja lielākas platības. No liniem iegūto šķiedru pārdeva uz ārzemēm pie Finanču ministrijas pastāvošais linu monopols, sagādājams ārzemju valūtu ievērojamos daudzumos. Par linkopības jautājumiem — linu audzēšanu, sējumu kopšanu, cīņu ar nezālēm, linu izstrādāšanu — linkopības nozarē deva rakstus laikrakstiem, lauksaimniecības žurnāliem, noturēja priekšlasījumus sanāksmēs un radiofonā. 1944. g. V. Zeibots palika Latvijā un, pēc netiešām ziņām, strādā Priekuļos.

Latvijas Lauksaimniecības kameras darbinieku sanāksme 3. martā 1937. g. Agronomi-zelmenieši: 1. rindā no labās otrais — L.L.K. ģenerālsekrētārs Kārlis Salinš, labā malā 1. — Jūlijs Dorilis, 5. — Jānis Jauntūris; labā pusē ejai 5. rindā otrais no kr. — Pēteris Lācis; 10. rindā otrais no kr. — Kārlis Kreicmanis; kreisā pusē ejai trešā rindā trešais no kr.: Vilis Zeibots; 5. rindā otrais no kr. — Edgars Upišis.

Beigās jāraksta dažas rindas vispārīgi par dzīvi Zemgales mētroplē Jelgavā. L. L. Kameras telpas Viestura piemiņas pilī bija visādi ērtas un plašas, labākas

nevarēja vēlēties, bet darbiniekiem-vieniniekiem atrast labu mēbelētu istabu bija samērā grūti. Ar dzīvokļiem bija labāk. Vairāki Kameronas darbinieki irēja istabas kādā vecā mājā Uzvaras ielā. Šo māju jelgavnieki sauca par spoku māju. Tā bija diezgan liela divstāvu celtnē, izbūvēta visa kā viens dzīvoklis un ilgāku laiku bija stāvējusi neapdzīvota. Stāstīja, ka šo māju bija cēlis tas pats arhitekts Rastrelli, kas cēlis arī Jelgavas un Rundāles pilis 18. g. s. Vēlāk šo māju bija nopircis notārs Rūsa savai ģimenei. Kad Kamera pārcēlās uz Jelgavu, tad īpašniece atremontēja vairākas istabas gan augšas, gan apakšstāvā. Kādi septiņi Kameronas darbinieki, to starpā 5 zelmēnieši: Akimovs, Lauva, Strauts, Veldre un Venters, bija iekārtojušies šai mājā. Tā kā visi, atskaitot Akimovu, bijām bez sievām, tad satikšana bija laba. Vakaros kādreiz uzspēlējām pa „zolītes“ partijai. „Spābošanu“ mājā netaisījām. Mājas aizmugurē bija liels ar košuma krūmiem un dažām ābelēm apstādīts dārzs, kur mēs uzkavējamies vasaras jaukās dienās no darba brīvajā laikā.

Pēteris Rozenbergs

SAULAINĀS DIENAS

Cik saldi toreiz smaržoja liepas Daugavas malā, un cik saulainas, prieka pilnas bija dienas! Dienas darbs nevarēja pārvarēt fiziskos spēkus, jo pēc peldes Daugavā biju atkal atpūties un spēka pilns. Bija pagājuši septiņi īsi gadi pēc vidusskolas beigšanas un tagad man vajadzēja daudz uzņēmības, lai atkārtotu reiz iemācīto un varētu izturēt augstskolā uzņemšanas eksāmenus. Paldies Dievam, apņemšanās man bija laba, lai gan bieži prātu no lasītā vilka projām saldā lakstīgalas pogošana un vienmuļīgā griezes dziesma. Domas tad bieži aizklīda sapņojumā, līdz beidzot iekritu isā vasaras nakts miegā, lai agri no rīta dotos būvēt pirmo Latvijas elektrisko spēkstaciju — Ņegumu.

Jau gadus iepriekš mana māsiņa, zinteniece Elza Rudenāja, mēģināja mani pārliecināt turpināt izglītību. Tamdēļ, lai neļautu vēl kādam gadam pazust dzīves jūrā, nolēmu šinī rudenī spert izšķirošus soļus. Māsiņa pavasarī bija sameklējusi man skolotājus: latviešu valodā zintenieci Spodru Apsi un matemātikā valdemārieti Jāni Zaubi. Tā nu pāris reizes nedēļā es mēroju ceļu no Ņeguma uz Rīgu un atpakaļ. Mani skolotāji bija ļoti simpātiski un spārnoja manas domas lielākiem dzīves mērķiem. Šos mērķus īstenot es galīgi nolēmu Emilijas Benjāmiņas labdarīgiem mērķiem rīkotā bazārā, kur satikos ar studējošo jaunatni. Šis augusta mēnesī rīkotais bazārs man palicis atmiņā kā maiga maija nakts. Te es smēlos daudz garīga spēka, jo fizisko man bija diezgan, lai ietu iecerētā virzienā. Tur bija mana brīnišķā skolotāja Spodra, tik tiešām sava vārda cienīga, jūsmīgās māšas Austrā un Maija Caunes, māšas Zvirgzdiņas un citas. Iepazinos arī ar zelmēniešiem — Jāni Rubeni, Ernestu Zeltiņu, Jāni Šteinu, kā arī valdemāriešiem, manu skolotāju un citiem, kas palīdzēja bazāra sarīkošanā un vadīšanā.

Tā tas arī notika. 1937. g. septembrī es kļuju Latvijas augstskolas lauksaimniecības fakultātes mežkopības nodaļas students. Biju nolēmis iestāties mežkopību studējošo biedrībā, Šalkonē, bet viņiem tad vēl nebija paredzēti viesu vakari, un atkal Elza aizveda mani Konkordijā Zelmēni, Stabu ielā 5. Drīz pēc tam, kopā ar Ludvigu Degutu, mēs tikām uzņemti Zelmēni par junioriem. Sākās intensīvs audzināšanas laiks ar priecīgiem starpgadījumiem: Sarīkojumiem, mītņu viesībām un izbraukumiem. Kas visus tos tagad var atcerēties, bet to bija daudz, un tie paņēma

jaunieša sirdi un prātu. Nekad pienākumi konventā vai izprieca netraucēja studijas, drīzāk gan papildināja, jo, atgriezies mājā, varēju strādāt ar lielāku enerģiju.

Visspilgtākais notikums studenta dzīvē bija Augstskolas svinīgais gājiens uz Brāļu kapiem. Kādreiz novembrī bija auksts laiks, kamdēļ, ejot un stāvot Brāļu kapos, dabūja labi pasalt, bet tas neatbaidīja pildīt svēto pienākumu pret tiem, kas bija atdevuši dzīvības par mums.

Zelmeņa 12 gadu svētki mitekļi Rīgā, Stabu ielā 5, 1936. g. Otrā rindā no kreisās sēd: fil. A. Antons, imant. H. Liepiņš, zinteniēce Spodra Apsce, vicesen. Bruno Banka, dāmu kom. pr-cc Kupčes kdze, sen. Alfrēds Vītups, fil. Artūrs Kupčce, sekre. Jānis Rubenis, Valdemārijas Goda fil. māksl. Jūlijs Madernieks, K.Z. Goda fil. Dr. Pāvils Kvelde.

Lielākais sarīkojums bija Zelmeņa gada svētki kādā Rīgas lielākā zālē. Parasti pulcējās ap 300 cilvēku, un tur nu mums bija jāparāda sarīkojuma labais izkārtojums, lai dziesmās, dejās un rotaļās precīgi pavadītu laiku. Kā vienmēr, šī nakts bija par īsu, lai realizētu visu iecerēto. Vislabāk tomēr jutāties savos mītnu

vakaros, vai nu pašu kaimiņkonkordiešu mītnēs. Šie vakari bija pilni jaunības prieka un liksmības, un tur mēs tuvāki iepazīnāmies un sadraudzējāmies. Šī draudzība pastāvēja visus studiju gadus un arī vēl tagad, lai gan daudzi no draugiem ir palikuši dzimtenē vai atdusās kapu kalniņā. Te mazs piemērs, kā šī draudzība dzīvē realizējās. Ne jau lūgti, bet paši ar savu ierosmi mēs ar Ernestu Zeltiņu un šalkonieti Sergeju Sofronovu ieradāmies zintenieču mītnē un sagarinājām vajadzīgā gaŗumā apkurei vajadzīgo malku. Zintenieces par to bija ļoti priecīgas un pateicīgas un pacienāja mūs ar pankūkām un svaigu zemeņu ievārijumu. Pēc tam pavadījām īsu laiku spēlēs, dziesmās un dejā, lai atkal dotos katrs pie sava studiju darba. Drīz arī šai izpriecai pienāca beigas, jo 1939. g. mēs ar Sergeju aizbraucām uz Jelgavu, bet mīļais draugs Ernests šinī vasarā saslima un nomira.

Zīmīgākie mītnu svētku vakari bija 11. un 18. novembris, Ziemsvētki, Draudzīgā aicinājuma, Kalpaka piemiņa un 15. maijs. Zintenieces parasti sarīkoja Ziemsvētku ieskaņu svētbriģi, kuŗu vadīja arķibīskāps T. Grīnbergs, kamēr pārējos svētkus svinējām pārmaiņus pa konkordijām. Bez jau minētiem vakariem bija arī citāda rakstura sarīkojumi — referātu, dziesmu un deju vakari. Ar referātiem un dzejām pie mums bieži viesojās rakstnieki un dzejnieki: Viktors Eglītis, Hilda Vika, Biruta Senķēviča, Anna Dagda, *zinteniece Olga Taube*, filozofs Voldemārs Reiznieks, prof. Pāvils Kvelde, Dr. Hugo Lācis u.c.

Laiques dienas steidzās ātri. Iesākās Otrs pasaules karš, un mēs reti kad satikāmies. Jelgavā nejausi satiku Nikolaju Zemturi un reizē iebraucām frontē, kur atkal šķiramies, bet ar Jāni Kūgelbergu frontē sarunājos pa telefonu. Frontei atkāpjoties, augusta mēnesī satiku agronomu Jāni Tīrzīti tieši viņa mājās, Liezēres Dzidrās, jo tur bija novietojusies mana baterija. Pārrunājām daudz lietu, bet nevarēju Jāni pārliecināt pievienoties bēgļiem. Tur palika viņš un daudz citu, kas ticēja brīnumam un mīlēja savu zemi.

Dievs dod, ka arī jaunā Zelmeņa saime mīlētu mūsu tēvu zemi tikpat karsti un pēc gadiem pārnestu tur Zelmeņa un Latvijas valsts karogus!

Alfrēds Vitiņš

KĀPĒC ES IZVĒLĒJOS STUDENTU BIEDRĪBU ZELMENIS

Latvijas valsts sākuma gados jauniešiem bija daudz grūtāka izšķiršanās, ko darīt pēc vidusskolas beigšanas. Jaunā valsts prasīja ne tikai fiziska, bet arī garīga darba veicējus. Daudz bija ko pārdomāt, klausoties vecāku, skolotāju un draugu padomus. Manu izšķiršanos daļēji ievīrēja trīs bijušie Priekuļu lauksaimniecības skolas audzēkņi Jānis Barloti, Miervaldis Rēvalds un Lāčplēša kaŗa ordeņa kavalieris Jānis Tīrzītis. Šie brīvības cīņu dalībnieki savās runās apsveica mūs, 1925. gada absolventus, ar vārdiem, kas ikvienam jaunam censonim gāja pie sirds. Viņi aicināja kalpot jaunajai Latvijas valstij un nebaidīties no neviena darba, jo darbs ceļ vīru. Iespiedušies atmiņā studenta M. Rēvalda vārdi: „Mēs nācām uz šo skolu, lai mācītos praktiskas zinības, bet jūs, skolotāji, iemācījāt mūs lasīt grāmatas un devāt plašākas zināšanas. Ieteicu ikvienam jaunietim, pirms ejiet tālākās skolās, iemācīties turēt stingri savās rokās tēva mājas arklu un dzīt taisnu vāgu. Tikai pēc tam, ja jums vēl būs interese par zinātņi, tikai tad ejiet un turpiniet savu izglītību, lai ar zināšanām dzītu taisnu un dziļu vāgu Latvijas druvās.“

Sekojoj šo triju studentu padomam vienu gadu nostrādāju par lopkopības pārtraugu un labi iepazīnos ar lauku dzīvi un lauksaimniecību. Laimīgā kārtā man bija lemts darboties un dzīvot priekšzīmīga lopkopja Arvīda Brēmera saimniecībā. Viņš mani nemitīgi mudināja mācīties un iet Latvijas universitātē, lai turpinātu izglītību savā arodā.

Kad 1926. g. rudenī izturēju iestāju pārbaudījumus L.U. Lauksaimniecības fakultātē, tad atkal radās jaunas problēmas. Tā laika studentu ieskatī bija, ka blakus studijām, katram jauniešim jābūt arī sabiedriskās sadzīves un sadarbības veidi, lai spētu izteikt savas domas un tās aizstāvēt. Pārrunās ar bijušiem skolas biedriem noskaidrojās, ka vienīgais ceļš iegūt draugus un domu biedrus ir, iestājoties kādā slēgtā studentu biedrībā. Lai gan jau biju viesojies dažās korporācijās un vienotnēs, labprāt sekoju bijušo skolas biedru Jāņa Ozola un Alberta Užāna aicinājumam apmeklēt studentu biedrības Zelmenis referātu un pārrunu vakaru. Tur vispirms satiku visus trīs studentus, kas apsveica 1925. g. Priekuļu lauksaimniecības skolas absolventus. Vērojot šo draudzīgo sabiedrību, pamazām arī es tur labi iejutos un dzirdēju daudz labu padomu, kā sekmīgāk veikt studijas. Sadzīve Zelmēnī ritēja bez liekām ceremonijām, labā draudzīgā saskaņā. Zelmeņa seniors J. Barloti īsā uzrunā iepazīstināja jaunos studentus ar organizācijas mērķiem un ideoloģiju. Nevaru pilnīgi atkārtot šo uzrunu, bet galvenā doma bija šāda: „Mēs, brīvības cīņu dalībnieki un studējošā jaunatne, esam vienojušies veidot organizāciju, kur varam brīvi turpināt cīņu laukos sākt draudzību, uzticību un palīdzību viens otram. Latviešu tautas labākais tikums ir darbs. Ceram, ka ikviens no jums atradīs sev istu domu draugu un studiju biedru.“ Šie seniora Barloti aptuveni teiktie vārdi un Imantas pulka kaņavīra Kārļa Priediša nosvērtā runa par tematu „Sadzīves un darba problēmas“ lika man daudz ko pārdomāt.

Kārtīgi apmeklējot lekcijas un praktiskos darbus, ievēroju, ka daži komilitoņi arvien biežāk iztrūkst. Kad apjautājos šiem studentiem, kāpēc viņi vairs nenāk kārtīgi uz lekcijām, atbildes bija vienādas: „Esam iestājušies korporācijā, un tā tagad mums ir pirmā vietā“. Man nepatika šāds laika zaudējums un velts līdzekļu izšķiešanas veids.

Nāk prātā Jāņa Jauntirāna referāts, kad otro reizi piedalījos šīs studentu biedrības referātu vakarā, kuŗā runātājs dedzīgi aizstāvēja savus uzskatus un teica: „Studiju laikā jauniešiem nedrīkst velti šķiest savu laiku un tēva sūri grūti pelnīto naudu, jo ikviena pienākums ir, centīgi mācoties, rosināt sevi pašu un draugus zelmeniešus kalpot latviešu tautai un tās nākotnei.“ Referents vēl uzsvēra, ka organizācijai jāveicina ātrāka studiju beigšana, lai beigušie stātos darbinieku rindās un kalpotu savai tautai un ģimenei. Šie zelmenieša rosinātāji vārdi pamudināja mani 1926. g. oktobrī iestāties studentu biedrībā Zelmēnī. Pirms Ziemsvētkiem nolasiņu savu pirmo referātu par tematu „Lauku sabiedrības veidošana“. Debatēs nevilšus biju izteicies: „Jūs vecākās paaudzes zelmenieši...“ Šo izteicienu bija uztvēris referāta oponents B. Zobs. Man tad nācās gaŗi taisnoties, lai pārliecinātu klātesošos, ka tas nebija domāts kā pārmets, bet gan cienības apliecinājums draugu starpā.

Zelmeniešu saime nepārtraukti auga augumā un devīzes vārdu iedvesmē „Zelmenieši, darbā veidosim nākotni!“ pulcējās draudzīgā, vienotā un darbīgā zelmeniešu ģimenē.

Tev mūžam dzīvot, Latvija,
Tu tēvzeme mums Dieva dota!

V. Plūdonis

ATMIŅAS PAR PRAKSES GADU VECAUCĒ

K.Z. goda filistru prof. J. Apsīša, prof. P. Kveldes
un prof. H. Lāča piemiņai.

Lai gan šis atmiņas jāraksta par veciem, labiem laikiem, kad mēs stāvējām dzīves ziedonī spēka pilni un varējām „kalnus gāzt“, tad tomēr tām cauri vijas drūma noskaņa, jo aizritējuši vairāk nekā 40 gadi, un daudz kas no atmiņas izgaisis. Daudzi no mūsu laika, domu un cīņu biedriem jau atdusas smilšu kalniņā, un mēs, palikušie, stāvam mūža vakarā, slimību apsēsti, ar sagrautiem fiziskiem spēkiem un ierobežotām darba spējām. Atlicis vecums, kad jādzīvo no atmiņām, bet toties tās top saldākas, domājot par jaunības dienām.

Vairāku ievērojamu zelmeniešu vārdi saistās ar Vecauci, tāpēc šo tematu izvēlējos Zelmeņa 50 g. jubilejas izdevumam, lai nākamās paaudzes glabātu šo vīru piemiņu.

Izdevumam ir arī zināma kultūrvēsturiska nozīme, jo tas aptver vēsturisku laikmetu, kad vecākās paaudzes zelmenieši piedzīvoja tautas brīvības ausmu un Latvijas valsts nodibināšanu, bija tās ziedu laiku līdzgaitnieki un pieredzēja arī brīvības norietu. Jaunākām zelmeniešu paaudzēm būs iespēja ar šo laikmetu iepazīties tikai rakstos.

Dziļi sirdī sāp dzimtenes nebrīvības važas, kas daudziem bijuši praktikantiem atņēmu iespēju pulcēties Vecauces gadskārtējās sanāksmēs, kur veci draugi satikās, kavējās atmiņās, mīna pazīstamas tekas un vēroja, cik daudz sidraba ievijies drauga matos kopš pēdējās tikšanās. Tāpat patīkami bija iepazīties ar jaunajiem praktikantiem un vērot pārmaiņas pašā saimniecībā. Vairums zelmeniešu paši bijuši Vecauces praktikanti, un viņi varēs līdz ar mani atmiņās dalīties sava prakses gada piedzīvojumos, bet pārējo fakultāšu draugi man ar Vecauci jāiepazīstina.

Vecaucē bija L.U. lauksaimniecības fakultātes izmēģinājumu un mācību saimniecība, kur šīs fakultātes pēdējā kursa studentiem bija jāpavada obligāta praktisko darbu vasara. Saimniecība atradās pāris kilometrus no Auces stacijas uz Rīgas-Možeīķu-Liepājas dzelzceļa līnijas, un tās lauki robežojās ar Auces pilsētu. Pēdējā atradās tikai 6 klm. no Lietuvas robežas. Vecauces vārdu saimniecība iemantojusi no pagasta nosaukuma. Blakus bija Lielaucē pagasts ar L.U. mežkopības fak. mācību saimniecību, kur mežkopības studenti brauca praksē. Vecauces saimniecība bija ierīkota agrākā muižā, un galvenajā ēkā — pili atradās

Vecauces pils.

saimn. vadītāja un mācības spēku dzīvokli, lekciju un sarīkojumu zāle, studentu virtuve ar ēdamzāli un dažas laboratorijas.

Vīriešu kārtas studenti mitinājās, t.s., „sarkanā“ mājā, bet sievietes — t.s. „baltā“ mājā un dārza mājā. Pēdējā dzīvoja arī putnkopības un biškopības katedras vadītājs doc. Rizga. Nākošie agronomi saimniecībā mācījās iegūtās teorētiskās zināšanas izlietot praksē, un viņiem bija jāstrādā visi lauku darbi, sākot ar zemes sagatavošanu un sēšanu, līdz pat ražas novākšanai un jāiepazīstas ar praktisko laukopību, lopkopību, putnkopību, biškopību, dārzkopību u.c. lauks. nozarēm. Lauku darbi gan vairāk saistījās ar dažādu katedru *augkopības, laukkopības* izmēģinājumu ierīkošanu, apkopšanu un ražas novākšanu, kam sekoja analīzes laboratorijās un izmēģinājumu rezultātu aprēķināšana. Bez šiem vispārējiem izmēģinājumiem, daudzi studenti vāca materiālus savam diplomdarbam, un viņiem bija savi izmēģinājumu lauciņi vai arī viņi izdarīja pētījumus dažādās lauks. nozarēs.

Praktikanti Vecaucē ieradās aprīlī un prakses vasaru nobeidza oktobrī. No Rīgas tie kopējā grupā brauca ar vilcienu līdz Auces stacijai, kur tos sagaidīja pajūgi ar lieliem ratiem. Pēdējos sakrāva studentu saiņus ar līdzpaņemto gultas veļu un drēbēm. Jau vilcienā skanēja dziesmas un bezbēdīgo jauniešu pulkā sprēgāja asprātības, kuņas pāršalca smieklī. No stacijas izveidojās vesela procesija ar pajūgiem priekšgalā un sekojošo studentu gājienu cauri Auces pilsētai, lai nokļūtu Vecauces farmā. Pilsētas namu un veikalu logos un durvis parādījās ziņkārīgi ļaudis, lai skatītu jaunas praktikantu vasaras sākumu, kas ienesa dzīvību snaudošajā provinces pilsētiņā.

Manā prakses vasarā — 1932. g. praktikantu skaits bija ap 50. No zelmeniešiem bija: Arturs Platacis, Edgars Upītis, Benjamiņš Zobs, bet ceturtais laikam bija Pēteris Lācis, kas no atmiņas izdzisis.

Nonākuši farmā, mēs, zelmenieši, ieņēmām kopēju istabu sarkanās mājas otrā stāvā ar divi logiem uz ceļa pusi — virs ieejas balkoniņa jumta. Pirmais uzdevums bija sabāzt gultas maisos salmus un sakārtot guļas vietas. Pēc tam praktikantiem bija jāsapulcējas pils aulā, kur tos iepazīstināja ar darbu kārtību, kam sekoja kopējas vakariņas ēdamzālē.

Nākošajā rītā farmas vadītājs prof. P. Kvelde praktikantus izvadāja pa laukiem un ēkām un iepazīstināja ar farmas darbiniekiem un darāmiem darbiem. Praktikantu darba diena sākās pēc brokastīm, plkst. 8.00 no rīta, kad tiem bija jāsapulcējas pils vestibīlā pie „melnā dēļa“, kur mācības spēki „*mujabeļi*“* tos sadalīja augkopības, laukkopības u.c. grupās, par dežurantiem lopu, putnu kūti, par palīgiem lauku darbos, vai arī patstāvīgā darbā sakarā ar diplomdarbu. Pusdienas laiks bija pusotras stundas, un darba diena beidzās plkst. 4.00 p.p. Pievakares un svētdienas atlika dažādām izdarībām, kas tik lielā jauniešu barā dažreiz izvērtās par nedarbiem. Zelmenieši gan turējās savrup un piedalījās tikai vispārējos studentu sarīkojumos un pasākumos.

Mūsu istabas kārtības noteicējs bija Arturs Platacis, kas no rītiem bija pirmais piecēlies un apģērbies un ar vijoles skaņām modināja pārējos. Viņa diena bija sadalīta pēc plāna, kur katrai nodarbībai paredzēts savs laiks. Viņš bija pašdisciplīnas paraugs. Benjamiņš viņu papildināja ar jaunām idejām un pieredzi darbā, jo bija gados vecākais.

Siltā atmiņā palikuši tie jaukie vasaras vakari, kuņus pavadījām zelmeniešu pulciņā pils aulā. Telpā valdīja romantiska krēsla. Pie klavierēm sēdēja Pēteris Znots un spēlēja dziesmas un šļāgerus, un citi dziedāja līdz. Kad atskanēja valša skaņas, tad daži pāriši aizslidēja aulas krēslā, līdzīgi dungodami:

*) Par „*mujabeļi*“ praktikanti kādā no iepriekšējiem gadiem bija nosaukuši farmas vadītāju, bet vēlāk ar to apzīmēja visus mācības spēkus.

„Meža prieks, meža prieks,
kas gan viņu manīm liegs?
Jūs, mīlie putniņi, nu sāciet dziesmiņas,
lai kalnos, ielejās sirds prieku rod.“

Saviesīgajos vakaros, bez jau minētā P. Znota, piedalījās arī pārējie zelmenieši — asistenti Oļģerts Rubenis un Jānis Sigats. No daiļā dzimuma vakaros piedalījās ārstniecības augu speciāliste Lilija Cērpa, kas toreiz cerējās ar J. Sigatu un vēlāk tapa viņa sieva, mūsu gada praktikantes: „bišu karaliene“ Irene Muceniece, retāki Anna Andersone, vēlākā Salīņa kundze, un speciāli ielūgtas simpatijas.

Vakaru noskaņu pacēla Vecauces farmas darinātais vīns. Uz pils vīna pagrabu parasti deleģējām Oļģertu, kas vīnu ar šļūteni no mucas ievilka lielā alumīnija ūdens kannā par latu litrā.

No kopējiem praktiku pasākumiem pirmkārt minams koptgalds. Saimniece un virtuves personāls bija saimniecības algoti, bet koptgalds vadība bija ievēlēta no praktiku vidus. Citādi nemaz nevarēja būt, ka par koptgalds vadītāju vai ekonomu ievēlēja saimnieciski visizdarīgāko vīru — Benjamiņu Zobu. Nebija viegls uzdevums sagādāt tik lielam barām trīs maltītes dienā un izdabāt daudzu gardēžu vēlmēm, reizē ievērojot ekonomiju. Ja apkalpotājas nespēja pietiekoši ātri salikt ēdienu galdā vai uz galda kaut kas aprūka, tad nebija nekāda lūgšana, bet viss studentu bars pēc komandas kļiedza: „Maizi, maizi, maizi... gaļu, gaļu, gaļu...“ vai citu, kas bija pietrūcis.

Koptgaldam bija arī jāsarako mielasts Vecauces gadskārtējās sanāksmēs. Tās parasti notika jūlijā, un tajās sabrauca iepriekšējo gadu praktiku. Notika saimniecības apskate, vecu draugu satikšanās un iepazīšanās ar citu gadu praktiku.

Mielasta laikā par tradīciju bija izveidojusies iepriekšējo gadu Vecauces himnas nodziedāšana. Katru gadu no praktiku vidus radās dzejnieki, kas sadzejoja savam gadam piemērotu himnu. Vēl ņēma no studentu un mācības spēku dzīves un raksturīgiem notikumiem. Tekstu piemēroja populārām melodijām.

Dažas no Vecauces himnām bija tik populāras, ka tās iegājušas „tautas mutē“. Katrs būs dzirdējis vienu no vecākām, ka „jauki dzīvot Vecaucē, tur ne velns mūs netraucē“, ka „Kleina ķēvei acīs plēve, Kalniņ' Klāra uz pušiem kāra, Salnāj' Milda pušus silda“ u.t.t.

Neatceros autorus mūsu gada (1932.) himnai, bet tā bija sekojoša:

Uz Vecauci kad braucu,
Vai es to zināju,
Kāds liktens mani gaida
Šai bēdu muiželē.

Refr. Atgriezies, atgriezies vēl vienureiz,
Tu, skaistā Vecauce, man tevis zēl.

Pie darba kad mēs ejam,
Lai būtu tas cik grūts,
Mēs dziedādami smejam,
Kaut „mujabelis“ *) rūc. Refr.

Kad saules maigie glāsti
Mums paģiras izdzēs,
Tad „mujabeļu“ lāsti
No jauna galvu plēs. Refr.

*) „Mujabelis“ — mācības spēks.

Nākošā gada (1933.) himnas piedziedājums bija: „Tik dēļ jums, daiļās dāmas,

dēļ jums!“, bet teksts skāra „mujabeļu“ un populārāko studentu „vārīgās vietas“.

No mūsu gada praktikantu jautrajiem izdarībām vēl minami „radio raidījumi“. Tos raidīja no pils torņa, kur skaļā balsi caur ruporu pasniedza „jaunākās ziņas“. Tajās „āzēja“ pilsētas ierēdņus, kas studentiem bija aizdevuši dusmas. Ziņas bija skaidri sadzirdamas pilsētā tiem cilvēkiem, kam tās bija mērķētas.

Tā priekos un bēdās nemanot bija aizgājusi mana prakses vasara. Rudenī no Vecauces bija jāšķižas ar bēdīgu prātu ne tikai par aizgājušo vasaru, bet arī par to, ka zvirbuļi bija „izkūlušī“ mana diplomdarba izmēģinājumu lauciņu miežu un zirņu ražu. Tā, kūlišos sasieta, bija pakārta šķūnī žāvēšanai. Nebojāta bija atlikusi tikai cukurbiešu raža un laboratorijas, analīzes par augsnes fiziskām īpašībām. Draudēja izmēģinājumu atkārtošana nākamajā gadā.

Mans mujabeļa gads

Mēdz teikt, ka katrā nelaimē ir arī sava laime, un tas pilnā mērā attaisnojās arī ar manu diplomdarbu. Nākošajā — 1933. g. prof. Apsiša asistents Jānis Sigats bija izšķīries izpildīt aktīvo kaņaklausību un par savu vietnieku izraudzījis mani. Pavasarī atkal bija jābrauc uz Vecauci, bet šoreiz vairs ne par praktikantu, bet par subasistentu un laukkopības praktisko darbu vadītāju. Biju nokļuvis „mujabeļa“ godā. Labvēlīgi nokārtojās arī mana diplomdarba izmēģinājumu atkārtošana, jo pie lauciņu ierīkošanas un apkopšanas varēju nozīmēt praktikantus, bet pats tikai darbus pārraudzīt, ievākt ražu un aprēķināt rezultātus. Mana diplomdarba temats bija: „Aramkārtas un apakškārtas auglība“ atkarībā no augsnes fiziskām īpašībām. Izmēģinājuma laucīņus ierīkojot, katra atkārtojuma vienam lauciņam virskārta (aramkārtā) bija norakta un augi iesēti it kā apcirkņos (apakškārtā), kāpēc studenti manus laucīņus dēvēja par „katakombām“. Diplomdarbu aizstāvēt, ar izgāztu krūti varēju lepoties, ka slēdzieni bazēti uz divi gadu izmēģinājumiem un novērojumiem, kas cēla mana diplomdarba vērtību.

Vecauces dārzā 1933. g. maijā. No augšas: B. Zobs, Zoba kundze, J. Rubenis, Sigata kdze, O. Rubenis, Gūtmanis jkdze, J. Āboliņš, I. Mucenieka jkdze, P. Znots, E. Upiītis, prof. Kveldes meita Maija un dēls Paulis.

1933. g. pavasarī mēs, asistenti, Vecaucē ieradāties nedēļu pirms praktikan-
tiem, lai varētu paši iekārtoties un veikt priekšdarbus studentu sagaidīšanai.
Istaba man bija ierādīta pils trešajā stāvā ar skatu uz ieejas, resp. pilsētas pusi.
Blakus atradās Pēterļa un Olģerta istabas. Ēšana bija pie mācības spēku galda
nelielajā ēdamistabā pils otrā stāvā, kur uzņēma arī iebraukušos viesus. No
iepriekšējās vasaras istabas biedriem Vecaucē atkal bija Benjamiņš, kas strādāja
par doc. Rizgas subasistentu. Viņš dzīvoja, t.s., vecajā „putnu mājā“, kuŗai blakus
būvēja jaunu, modernu putnu kūti, un darbojās ar jaunu ideju īstenošanu
biškopībā. No zelmeniešiem praksē 1933. g. bija Eduards Celms.

Zelmeniešu grupas dzīve ritēja iepriekš aprakstītā garā, bet „saviesīgos
vakarus“ noturējām biežāki un ne tikai pils zālē, bet vairākkārt „putnu mājā“ un
dažkārt arī pils trešajā stāvā. Jutos kā septītajās debesīs, jo tagad taču man bija
pirmais algotais darbs, lielākas privilēģijas un draugu vide. Kas par brīnišķīgu pat-
stāvīga darba un dzīves ievadījumu! Šefs — prof. J. Apsītis vairāk reizes vasarā
ieradās Vecaucē, lai pārbaudītu darbu gaitu, dotu norādījumus un noturētu
laukkopības seminārus. Es arvienu viņu sagaidīju stacijā ar droškā aizjūgto stalto
„Demokratu“. Pēc padarītā dienas darba šefam par godu rīkojām „saviesīgo
vakaru“, kuŗā viņš labprāt piedalījās un parasti novadīja savu dziesmu: „Kādam
saimniekam pie mājām krūmos dzīvoj’ čigāni“.

No skaistā „mujabeļu“ gada atmiņā palikuši arī tie jaukie divriteņu sirojumi,
ko mēs ar Olģertu veicām, bet dažreiz tajos piedalījās arī Benjamiņš un Pēteris.
Ceļš veda gan pie draugiem, gan skaistām un bagātām mātes meitām, kuŗas meta
aci uz stalto Olģertu, gan dzimtenes apceļošanas nolūkos.

„Mujabeļa“ gads Vecaucē noslēdzās vēlu rudenī, sen pēc praktikan-
tbraukšanas un diplomu un katedras darbu nokārtošanas. Rīgā atgriezās īsi priekš
Ziemassvētkiem. Ar to noslēdzās arī mūža skaistākais un bezbēdīgākais laiks. Man
tas deva iespēju tuvāk iepazīties ar Zelmeņa goda filistriem prof. J. Apsīti un prof.
P. Kveldi un ievadīja zinātniskā darbā, par ko rakstīšu turpmāk.

Mans nodoms nav uzrakstīt Vecauces vēsturi, nedz arī pilnīgas mācības spēku
biografijas, jo tādām darbam pilnīgi neiespējami savākt materiālus un nav arī
vietas šāda veida izdevumā. Tāpēc apmierināšos tikai ar atmiņām par tiem
mācības spēkiem — zelmeniešiem, kuŗi darbojās Vecaucē 1932/33. g. vai kuŗiem
ar to bija kāda saskare. Protams, manām atmiņām par personām un notikumiem
būs subjektīva nokrāsa. Par Vecauci rakstījuši vairāki rakstnieki literāros iz-
devumos.

Prof. Dr. agr. Pāvils Kvelde agrāk Kreišmanis

Prof. Kvelde bija L.U. lauks. fak. Vecauces mācību un izmēģinājumu saim-
niecības *farmas* vadītājs. Viņš vadīja arī saimniekošanas mācību katedru un savā
priekšmetā lasīja lekcijas un noturēja seminārus pēdējā kursa studentiem
Vecaucē. Agronoma grada iegūšanai, bez zinātniskā vai diplomdarba, obligāti
bija jāizstrādā un jāiesniedz arī, t.s., organizācijas plāns. Tajā bija jāapraksta kāda
lauku saimniecība un tās ienesība un saimniecība jāpārorganizē pēc agronomiskās
zinātnes prasībām tā, lai to padarītu daudz ienesīgāku un ieguldītais kapitāls
nestu vairāk augļu. Organizācijas plāns bija it kā otrs diplomdarbs, un tas bija
prof. Kveldes pārziņā.

Prof. Kvelde man palicis atmiņā kā gaŗa auguma, kalsnējs, stalts vīrs ar blondiem,
celiņu šķirtiemiem matiemi, apcirptu ūsiņu, dziļi sēdošām zilām acim un lielām
uzacim. Svešinieks viņu varēja noturēt par vēsu, strupu un pat lepnu cilvēku, jo
viņš runāja diezgan ātri, īsi un lietišķi, bet, kad ar viņu iepazīnās, tad no viņa
staroja īsta latviešu zemnieka un patriota sirsnība un siltums. Atmiņā tās prieka
un mīlestības pērles, kas atmirdzēja tēva un mātes acim, kad mazais Paulītis

deklamēja ģimenes eglītes vakarā 1933. g. Parasti zelmenieši bija lūgti viesi Kveldes ģimenes viesībās, kad mums bija izdevība iepazīties ar Aucē sabiedrības „krējumu“.

Prof. Kvelde viesu grupa Vecaucē, 1936. g. jūlijā. 1) prof. Kvelde; 2) Kvelde kundze; 3) meita Maija; 4) O. Rubenis; 5) J. Sigats; 6) Sigata kdzē; 7) E. Upītis; 8) Znota kdzē.

Mājas labais gars bija čaklā un viesmīlīgā Kvelde kundze, kas darbojās arī Zelmeņa dāmu komitejā. Prof. Kvelde bija atturībnieks, bet viesībās neatteicās no glāzes vīna. Pret studentu jautrajām izdarībām viņš bija gluži iecietīgs, un es nevaru pievienoties dažu kollēģu negatīvam profesora raksturojumam.

Par prof. Kveldi neatceros anekdotes vai kādus jocīgus nostāstus, jo viņu nevarēja uzskatīt par dēvēto profesora tipu, bet gan drīzāk par sabiedrisku darbinieku. Man šķita, ka viņa seņ rakstīta nopietnība, strādība, kārtība un taisnība, un tāpēc arī studenti pie viņa labi mācījās. Dziesma bija viņa lielā mīlestība. Aucē viņš vadīja saviesīgās b-bas kori un 1933. g. studentu dubultkvartetu, kuŗā es biju vienīgais konkordietis. Pirmā dziesma, ko prof. Kvelde mums Vecaucē mācīja, bija Straumes Jāņa: „Pie Baltijas jūras.“

Spontāni radies dubultkvartets dziedāja prieka pēc un, cik atceros, koncertos neuzstājās, atskaitot bijušo praktikantu sanāksmi Vecaucē 1933. g. vasarā.

Pēc studiju beigšanas 1934. g. decembrī mana aktīvā dzīve Zelmenī beidzās, un reti radās izdevība satikties ar prof. Kveldi. Mūsu pēdējā tikšanās bija, laikam, 1943. g. rudenī Zelmeņa gada svētkos Rīgā, kad mielastā sēdējām blakus pie galda. Tad profesora sirdi dziļi smeldza baigā gadā latvju tautai un viņa ģimenei nodarītais posts. Viņam pašam liktenis bija lēmis palikt dzimtajā zemē. Trimdā par profesoru trūka tuvāku ziņu, un tikai 1962. g. februārī kāds viņa bij. skolnieks un draugs raksta: „Pagājušā gadā esmu apmainījies ar veco profesoru divām vēstulēm. Viņš dzīvo Rīgā, savā kādreizējā mājā, Cēsu ielā 19, dz. 21. Māja, droši vien, ir nacionālizēta, kaut gan viņš protams, par to nekā neraksta, bet dzīvoklis, kuŗu viņš turēja jau toreiz, kad vēl dzīvoja Aucē, viņam atstāts ar visām mēbelēm. Tas arī neesot kaŗa laikā skarts. Bez viņa tur dzīvojis jaunākais dēls Paulis, kas pirms pāris gadiem precējies, meita Maija, kas strādājot par mūzikas skolotāju, un agr. Znota meita — bārene, kuŗu arī vecais profesors esot izvadījis cauri visām

skolām, un pag. pavasarī viņa, laikam, beidza konservātoriju. Profesoram no sākuma bijis uzdots ierīkot savā lauku mājā izmēģinājumu staciju, kuŗu viņš arī vadījis, bet pēc kāda laika arī no šī darba atbrīvots. Tad kādu laiku dzīvojis kā pensionārs. Tagad jau vairākus gadus saņemot pensiju. Kā viņš pats saka — viņa pienākumos tagad ietilpstot: stāvēšana rindās pēc produktiem, tad ēst gatavošana un krāšņu kurināšana, jo viņa kundze mirusi jau 1951. g., un viņš nu esot saimnieks un saimniece vienā personā. 1960. g. rudenī viņu skārusi viegla trieka — asins izplūdums smadzenēs. Četras dienas bijusi traucēta pat valoda, bet nu jau esot atlabojies un pildot atkal savus pienākumus. Brīvo laiku pavadot vai nu kādā bibliotēkā, vai rakstot vairākas pasāktas grāmatas savā vecajā priekšmetā, bet to jau nu tā, tikai sevis paša mierināšanai. Divas reizes nedēļā ejot uz dziedāšanas mēģinājumiem L. Vignera korī, jo dziesma viņam esot bijusi mīļa jau no mazām dienām un turot savā varā vēl tagad.“ Savā 1962. g. decembra vēstulē šis pats prof. bijušais skolnieks raksta, ka saņēmis vēstuli no prof. Kvelde, kuŗā, cita starpā, teikts:

„Es vakar saņēmu gluži negaidot vēstuli ar apsveikumu Jaunajā gadā no kādreizējā studenta Ed. Upiša, kas sagādāja man ārkārtīgi priecīgu pārsteigumu. Viņš savu adresi nav uzdevis, *to uzrakstīju aploksnes otrā pusē* nevaru viņam atbildēt, tāpēc lūdzu Tevi izteikt viņam dziļāko pateicību un prieku par atcerēšanos, jo vēroju, ka viņš no Tevis dabūjis manu adresi. Tāpat lūdzu nodot bijušo Zelmniešu saimei manus novēlējumus Jaunajā gadā.“ Bij. skolnieks turpina: „Vecais profesors pagājušo vasaru pavadījis savā dzimtajā kolhozā, kur vēl tagad dzīvojot viņa jaunākā brāļa ģimene, lasījis daudz ogu gan dārzā, gan mežā un tās ievārijis ziemai. Priecājies, ka sevišķi labi bijušas padevušās meža avenes, ka nenolasīt. Gaŗi un plaši apraksta par Priekuļu lauksaimniecības iestādījumiem, kuŗiem pag. gadā noslēdzies 50 gadu pastāvēšanas mūzs. 1960. g. šo jubileju nosvinēja skolai, pag. vasarā mašinstacijai un šovasar selekcijas stacijai. Priecājas, cik svētīgs bijis Lauks. Centrālbiedrības toreiz ievadītais darbs, kuŗš visu laiku esot gājis plašumā, pārdzīvodams visus pārmaiņu un kaŗa laikus, nesis daudz svētības pagātnē, un tā būšot arī nākotnē. Apraksta par dažiem priekuliešiem no mana laika, gan skolotājiem, gan skolniekiem, ar kuŗiem profesors saticies jubilejas dienās. Viņš sirsnīgi priecājas par katra sasniegumiem dzīvē, bet tanī pašā laikā raksta, ka viņa sirdī smeldzot dziļa sāpe par tiem, kuŗus lielā vētra, kas drāzusies pāri Latvijai, esot nolauzusi un kuŗi vairs neesot starp dzīvajiem. Priecājas, ka esot pa otram lāgam kļuvis vectētiņš, jo mazajam Paulim piedzimusi meita, kas sākot jau staigāt savām kājām. Ap to visiem esot daudz' darišanu un liels prieks. Tagad viņš pilnīgi atpūšoties, jo neesot vairs steidzamu darbu, kas viņu trenktu. Piepalīdzot ģimenei saimniecības darbos, lasot, ejot uz sava koŗa mēģinājumiem, ap meklējot koncertus un teātrus u.t.t.“

Gatavojos atkal savam audzinātājam rakstīt, bet mani pārsteidza sēru vēsts, ka viņš aizgājis mūžībā.

Raimonds Čaks rakstījis piemiņas rakstu par prof. Kveldi 1963. g. „Akadēmiskā Dzīvē“ Nr. 6, kuŗā viņš ļauj nelaiķim pašam stāstīt savu dzīves gājumu, tāpēc to šeit neatkārtošu. Citēšu laikraksta „Laiks“ Nr. 83, 1963. g. 16. oktobra rakstu:

„Dzimtenē miris prof. Pāvils Kvelde.

Rīgā 6. oktobrī 78 gadu vecumā miris agronomijas profesors Dr. Pāvils Kvelde. Viņu apglabāja ceturtdien, 10. oktobrī, Meža kapos. Pie aizgājēja šķirsta stāvēja profesoru goda sardze, un savam bijušajam audzinātājam pēdējās ardīevas teikt bij ieradušies daudzi agronomi. Dziedāja L. Vignera koris.

Dzimis Vilzēnu pagastā 1885. g. 27. novembrī, Kvelde 1910. g. beidza Maskavas lauksaimniecības institūtu. No 1911.-1928. g. strādājis par skolotāju un skolas direktoru Priekuļu lauks. vidusskolā. 1928. g. Kvelde pārgāja uz Vecauci par Lat-

vijas Universitātes lauksaimniecības fakultātes izmēģinājumu un praktisko darbu saimniecības vadītāju, vienlaicīgi būdams arī fakultātes docents. 1939. g. ieguva Dr. agr. grādu. Vairākus gadus bij Jelgavas Lauksaimniecības akadēmijas rektors.

Kvelde bija rosīgs arī lauksaimnieciska rakstura organizācijās un presē. Viņš bija Rīgas lauksaimniecības b-bas sekretārs un „Baltijas Lauksaimnieka” redaktors, piedalījies Pirmā pasaules kaņā kā rotas komandieris, no 1929.-39. g. bija „Lauksaimniecības Mēnešraksta” u.c. izdevumu redaktors, sarakstījis 9 grāmatas un daudzus rakstus par augkopības, saimniecības un lauks. izglītības jautājumiem, bija Lauksaimniecības Kameras vicepres., Romas lauks. Institūta loceklis un pārstāvējis Latviju starptautiskos kongresos. 1944. g. viņš palika Latvijā un kādus gadus turpināja darboties Lauksaimniecības akadēmijā, noorganizējot izmēģinājumu staciju Platonē, bet 1947. g. pensionējās.

Profesors bija liels dziesmu un mūzikas draugs. Jau 1905. g., ieradies Rīgā kā 19-gadīgs jauneklis uz abitūrijas eksameniem, viņš iestājās O. Šepska kori, un no tā laika līdz pat mūža pēdējām dienām bijis cītīgs koŗa dziedātājs. Pēdējos gados dziedājis L. Vīgnera kori. Viņš mācījies mūziku arī Peina mūzikas skolā un J. Korneta privāstudijā, dziedājis studentu dubultkvartetos, noorganizējis un vadījis Priekuļu lauks. vidusskolas kori un piedalījies triju Cēsu novada dziesmu svētku noorganizēšanā. Arī Vecauces darba posmā viņš piedalījies četru novada dziesmu svētku sarīkošanā. Profesors darbojies arī vairākās citās organizācijās un bijis konkordijas Zelmenis goda filistrs.“

Ar savu dzīvi un darbu prof. P. Kvelde bija zelmeniešiem paraugs, kā jāpilda organizācijai dotais solījums un devīze. Saldu dusu dzimtenes smiltājā.

Prof. Dr. agr. Jānis Apsītis

Prof. J. Apsītis palicis atmiņā kā padrukns, apaļu seju, solīds, omulīgs kungs ar acenēm — pensneju. Bieži viņa sejā vīpsnāja šķelmīgs smaids. Cigareti smēķējot, viņš mēdza reizēm ar rādītāja pirkstu piesist pie lūpām. Zelmeni par goda filistri viņu uzņēma ap 1930. g. Tuvāk ar prof. Apsīti man bija izdevība iepazīties, kad strādāju pie viņa diplomdarbu un biju par subasistentu 1932./33. g. Reiz grupa zelmeniešu bijām uzaicināti pie viņa Rīgas dzīvoklī uz vakariņām. Tur iepazīnāmies ar viņa kundzi un divi dēliem. Kundze bija šarmanta, kalsnēja tumšmate — francūziete. Dēli arī bija palieli puisi ar tumšiem matiem — vidusskolnieki. Draugu pulkā profesors bija jautrs, dziedāja un pastāstīja pa anekdotei no sava lielā krājuma.

Prof. Apsītis bija ļoti iecienīts mācību spēks. Kā laukkopības katedras vadītājs viņš pēdējā kursa studentiem lasīja lekcijas laukkopībā. Manuprāt, viņš bija labākais lektors, jo runāja tekoši, īsos, skaidros teikumos, bez liekiem vārdiem. Lekcijās diezgan daudz tika minēti ārzemju izmēģinājumu staciju pētījumi un sasniegumi, kuŗus viņš ļabi pārzināja.

Esmu savam skolotājam pateicību parādā par to, ka viņš manī modināja interesi par zinātnisko darbu un tajā ievadīja, kas manā turpmākajā dzīvē ļoti noderēja. Vispār Latvijas Universitātē gūtās zināšanas daudziem agronomiem pavēra durvis piemērotam darbam trimdā un man deva iespēju vairāk nekā 20 gadus nostrādāt zinātniskā darbā Kanadas lauks. pētīšanas institūtā.

Ļoti bagātīgs bija mantojums, ko prof. Apsītis ar saviem pētījumiem un rakstiem deva lauksaimniecības ienesības celšanai. Viņš bija izpētījis ne tikai Vecauces saimniecības gruntsūdens līmeņus, bet kā pirmais zinātnieks konstatējis gruntsūdens un augsnes auglības sakarību. Tikpat nozīmīgi ir viņa pētījumi un atziņas par augsnes fiziskām īpašībām, ar tām saistītie zemes apstrādāšanas paņēmieni un zemes segšana.

Liekas, ka pēdējo reizi ar savu audzinātāju tikos kādos Gaujienas lauks. b-bas svētkos ap 1939. g., kad es viņu uzaicināju par lektoru.

Prof. J. Apsītis (pa kr.) un L. Liepiņš (Vald.) Valmieras stacijā.

Prof. J. Apsītis dzimis 1886. g. 16. jūnijā Vecatē lauksaimnieka ģimenē. Piedalījies 1905. g. revolūcijā un emigrējies uz Franciju, kur 1908. g. beidzis Nansi Univ. agronomijas institūtu un turpat gatavojies zinātniskai darbībai. 1923.-34. g. bijis L.U. lauksaimniecības fakultātes docents. 1933. g. ieguvis Dr. agr. gradu un kopš 1935. g. darbojies par lauks. fakultātes profesoru. Viņa speciālitāte — agrofizika. Vecausfarmā veicis daudzus pētījumus laukkopībā un savas atziņas publicējis vairākās grāmatās un ap 150 rakstos dažādos žurnālos latviešu, krievu, vācu un franču valodā. Vairākkārt bijis zinātniskos komandējumos ārzemēs. 1933.-40. g. bijis Starptautiskās agronomu federācijas valdes loceklis. Prof. Apsītis 1944. g. palicis Latvijā un tagad jau atdusas smilšu kalniņā. Zelmenieši glabās viņu piemiņā.

Prof. Dr. agr. Hugo Lācis

Lai gan prof. Lāča mūža darbs tieši ar Vecauci nesaistas, tomēr gribu viņu šai izdevumā pieminēt kā K.Z. goda filistri, L.U., Jelgavas Lauks. Akadēmijas un Baltijas Universitātes lauks. fak. mācības spēku, zinātnieku un ilggadīgu Jaungulbenes laukkopības izmēģinājumu stacijas vadītāju.

Sava vieta H. Lāča vārdam ierādāma Latvijas valsts tapšanas vēsturē, kad viņa darbs apgādes dienestā bija saistīts ar lielām grūtībām un dzīvības briesmām, bet viņa krūtīs pukstēja karsta sirds Latvijas brīvībai. Par šo laikmetu viņš uzrakstījis atmiņu grāmatu: „Toreiz, kad Latvijas valsts tapa“, kuŗas metiena prāvu daļu viņa kundze ziedojuši Zelmenim. Grāmatu nelaiķis veltījis savam mīlam draugam — dēla dēlam Valdim, un tā aptver laiku no valsts proklamēšanas līdz tiesiskai atzīšanai. To izdevis Fr. Jēgers 1954. g. Ņujorkā. Ļoti žēl, ka autors pats nepiedzīvoja grāmatas izdošanu, jo viņš 1953. g. 17. aprīlī bija aizsaukts mūžībā.

Prof. Lāci atceros kā liela auguma, plecīgu vīru ar iesirmu, apcirptu ūsiņu un sirmiemi, kupliem, atpakaļ sukātiem matiemi. Viņa sejā bija viegls smaids, kas pauda laipnību, latvisku sirsniību, draudzību un enerģiju.

H. Lācis dzimis 1891. g. 1. novembrī Drustu pag. lauksaimnieka ģimenē. Pēc Pleskavas lauks. vidusskolas beigšanas viņš 1912.-17. studējis Rīgā Politehniskā Institutā. 1926. g. beidzis L.U. ar agronoma gradu. 1944. g. Jelgavas Lauks. Akadēmijā ieguvis Dr. agr. gradu. Publicējis 16 zinātnisku rakstu par augsnes slāpekli, slāpekļa minerālmēsliem, kūtsmēsliem, augsnes skābumu un ap 84 populārzinātnisku rakstu lauks. žurnālos un laikrakstos. Tik pat daudz zinātnisku

rakstu palikuši uzrakstīti, bet npublicēti. Studiju ceļojumos apmeklēja Vāciju, Dāniju, Čehoslovākiju un Zviedriju. 1919.-21. g. viņš strādājis Apgādības ministrijā un par šo laiku uzrakstījis augšminēto grāmatu. Šajā valsts tapšanas laikā viņam bijusi izdevība sadarboties ar ministru prezidentu Kārli Ulmani un citiem ievērojamiem darbiniekiem. Viņš strādājis arī par pirmo valsts zemju inspektoru Smiltēnē pie agrārreformas darbiem.

H. L. zinātniskā darbība izveidojās Jaungulbenes laukkopības izmēģinājumu stacijā, kurš vadītājs viņš bija 1924.-37. g. Viņa izmēģinājumi un pētījumi bija saistīti galvenokārt ar slāpekļa taupīšanu augsnē un kūtsmēslos, un slāpekļa minerālmēsliem. Pētījumu rezultātā radās aicinājums lauksaimniekiem kūtsmēslus nekavējoties iearst un arī populārais sauklis „apariet zemi rudenī.“ Blakus zinātniskam darbam H. L. vadījis arī Jaungulbenes valsts saimniecību, piedalījies vietējās divgadīgās lauks. vidusskolas iekārtošanā un par skolotāju, bijis aktīvs sabiedriska un lauksaimniecības darbinieks, veicinājis studentu ekskursijas uz Jaungulbenes izmēģ. staciju un lauks. pārvaldes un valdības locekļu apmeklējumus, ieskaitot valsts prezidentu K. Ulmani.

Jaungulbeni atstājot, H. L. organizēja un vadīja Bikstu laukkopības izmēģ. staciju. Viņu arī aicināja par mācības spēku uz Rīgu, un viņš bija L.U. lauks. fak. privātdocents 1937.-39. g., un ar referātiem uzstājās radiofonā. Lauksaimniecības fakultātei pārceļoties uz Jelgavu, H. L. bijis privātdocents Jelgavas Lauks. Akadēmijā 1939.-44. g.

Par nopelniem apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni.

Bēgļu gaitās ar H. Lāci satikāmies Šlesvīgas Holšteīnā, kur viņš ar ģimeni bija apmeties Ostenfeldes nometnē un mani apciemoja Husumā. Drīz mūsu ceļi šķīrās, jo viņa nometni pārcēla uz Flensburgu. Kad 1946. g. nodibinājās Baltijas universitāte Hamburgā, kas vēlāk darbojās Pinebergā, H. L. pārcēlās uz to par ārkārtas profesoru. Viņš bijis arī B.U. Lauks. fak. pēdējais dekāns. Bijis Latviešu agronomu b-bas Pinebergas kopas sekretārs un kopas sanāksmēs nolasījis vairākus referātus, ko viņa toreizējais kolleģa, bij. B.U. lektors A. Punka min žurnālā „Zeme un Tauta“ Nr. 13, 1975. Šis pats autors savā grāmatiņā „Daži mājiņi runātājiem“, 1963., pastāsta H. Lāča atmiņas par viņa pirmo priekšlasījumu.

x) prof. H. Lācis Pinebergas Baltijas Univ. Mācības spēku vidū.

Baltijas Universitātei 1949. g. likvidējoties, H. L. pārcēlies uz Ohmstedes nometni Oldenburgā. Tur viņš 1951. g. ievēlēts par L.C.K. izglītības nozares vadītāju Vācijā un skolu darbā bijis Celma pēctecis.

Būdams dziļi reliģiozs cilvēks, prof. Lācis savu dzīvi dibinājis uz garīgām vērtībām un materiālās intereses viņu neesot saistījušas. Dēls Laimonis savu tēvu atceras kā staltu augumā un nesagraujamu dabā. Vēl šodien viņš nezina, kas varētu tēva garu salauzt vai atņemt viņa ticību un cerību nākotnei. H.L. maz vērības piegriezis pats savai veselībai, bet rūpes par to nodevis Visuvarēnā ziņā. Trimdā viņam visvairāk pietrūkuši viņa zinātniskie darbi, jo dzimtene bijusi jāatstāj tukšām rokām. Nometnes draudzē H.L. aizstājis māc. Abakuku, kad pēdējais pārcēlies uz Bilefeldu. Pēdējais darbs šai laukā bijis H.L. referāts vācu mācītāju sanāksmē par tematu, ka reliģijai būtu jāiet kopsoli ar zinātni. Par Lāča reliģisko darbību A. Punka „Z. un T.“ Nr. 9, 1972. raksta:

„Vēl 1953. g. 31. janvārī, dzīvojot Vācijas Ohmstedes nometnē, Oldenburgā un gaidot pārcelšanos uz Augustdorfu pie Detmoldas, viņš, H.L., man rakstīja: „Turpinu te joprojām savu mācītāja atvietošanas darbību un baznīcā sprediķoju 2-3 svētdienas mēnesī,“ un tad ar labsirdīgu humoru vaicā un stāsta: „Vai nav agronomam īsti piemērota nodarbība? Nesen biju pat vienā „svēto tēvu“ konferencē kopā ar Luth. Federat. Hamburgā. Būtu jaunāks gados, varētu studēt teoloģiju un kļūt par priesteri.“ Kad pie mūžības dārziem atskanējis aicinājums nodot personības dokumentus, H.L., labvēlīgi smaidot, pasniedzis Jauno derību ar tanī ieliktu Latvijas pasi.“

Turpmāko prof. H. Lāča darbību pārtrauca nāve. Māc. Abakuks viņu izvadījis uz Oldenburgas kapiem.

Zelmeniešiem prof. Lācis bija dzimtenes un darba mīlestības, centības, labsirdības un draudzības paraugs. Dēls viņu raksturo kā noteiktu principu vīru, ko principi neierobežoja, bet radīja dzīves pamatu. Zināmi principi bijuši tie, kas viņu iesaistījuši Zelmenī.

H. L. darba mīlestību un enerģiju raksturo tas, ka, strādājot valsts dienestā, viņam bijis iekrājies vairāk nekā 2 1/2 gadu neizmantots atvaļinājums, jo viņš atzinis, ka laiku varot labāki izmantot neatliekamam darbu veikšanai un daudzo plānu realizēšanai. Kad dēls pēc klasiskās ģimnazijas beigšanas gatavojies iestāšanās konkursam L.U., tēvs, H.L., pārskatījis dēla atzīmju dažādību skolas liecībās un, nekā neteikdams, ar vieglu smaidu sejā pasniedzis dēlam savas liecības. Izrādījies, ka tēva mūžā nekad un nekur neesot bijusi zemāka atzīme par „5“ skolas liecībās un „loti sekmīgi“ lekciju grāmatiņā.

Runājot par Latvijas tapšanas laika politisko sajukumu, H.L. savā grāmatā velk paralēles arī tagadējiem notikumiem un saka: „Tagad, ļoti līdzīgas īsredzības dēļ, svaru kausos likts visas civilizētās pasaules liktenis. Cerēsim, ka arī pēc tagadējās tumšās bēdu nakts reiz vēl spīdēs saule.“

Atceroties īgaunu mantkārību valsts tapšanas laikā, bet labo triju Baltijas valstu sadarbību B.U. Hamburgā, viņš 102. lpp. saka: „Es ticu, ka arī vēlreiz nākotnē, jaunuzbūves darbā dzimtenē, visas trīs tautas darbosies labā saskaņā.“

Zelmenieši ticēsim līdz ar savu nel. goda filistri, ka „reiz vēl Latvijai nāks saulainas dienas“!

Olģerts Rubenis

Ar Olģertu tuvāki sadraudzējamies Vecaucē, kad viņš bija prof. Kveldes subasistents. Viņa uzdevumos ietilpa no rīta pie melnā dēļa praktikantus sadalīt darba grupās un vadīt saimniekošanas mācības grupu. Viņš pārraudzīja arī farmas algotos strādniekus dažādos lauku darbos. Olģerts bija slaida auguma, blonds, glīts jauneklis, un viņam bija liela piekrišana pie daiļā dzimuma.

Olģerta šūpulis kārts Skujenē 1905. g. 10. jūnijā. Vidusskolu beidzis 1924. g. Rīgā. L.U. lauksaimniecības fakultāti beidzis ar agronoma gradu 1934. g. 1929.-30.

g. strādājis Jaungulbenes laukkopības izmēģinājumu stacijā laboratorijā, kuŗas vadītājs bija prof. H. Lācis. 1931.-40. g. strādājis pie prof. Kveldes — saimniekošanas mācības katedras, sākumā par subasistentu, tad — jaunāko asistentu un beigās par asistentu. 1940. g. pārgājis pie prof. Apsīša vadītās laukkopības katedras par asistentu un vēlāk par vecāko asistentu. Pastāvīgā dzīves vieta tad bijusi Jelgava, bet vasarā — Vecauce.

Publikācijas: 1.) J. Apsītis un O. Rubenis: „Ekonomiskie un agrotehniskie rezultāti par kultivatora un arkla darbu.“ 2.) 6 populārzinātniski raksti lauks. žurnālos.

1944. g. Rubenis izceļojis uz Vāciju un dzīvojis Grēvenes nometnē pie Ministeres, Westfalē. 1946.-49. g. bijis lektors laukkopībā Baltijas Universitātē Hamburgā un vēlāk Pinebergā. 1949./50. g. strādājis I.R.O. aroda komisijā par tehnisko eksaminātoru. 1950. g. ieceļojis Kalifornijā, U.S.A., kur no sākuma strādājis par laukstrādnieku. Pēdējos 17 gadus līdz pensionēšanai strādājis ķīmiskā rūpniecībā „Diamond Shamrock Corp.“ Tajā darbu sācis par strādnieku plastīkas nodaļā, tad par katlu operatoru, kontroles ķīmiķi, priekšstrādnieku un pēdējos gados par produkcijas koordinātoru.

Kluso mūža novakari pārtrauca ģimenes sēras, jo 1974. g. Olģerts zaudējis savu laulāto draudzeni.

Jānis Sigats

Lai gan Jāni biju iepazinis jau agrāk Zelmēnī, tad tomēr visvairāk atmiņu par viņu saglabājušās no mana prakses gada Vecaucē. Viņu varētu raksturot kā klusu, nosvērtu, akurātu un čaklu zinātnieku un darbinieku, un tāpat kā klusu, sirsniņu un izpalīdzīgu cilvēku un draugu. Jautros brīžos viņš neiztrūka draugu barā un ar dziesmām un dejām piedalījās iepriekš minētos Vecauces zelmēniešu saviesīgajos vakaros.

J. Sigats dzimis 1905. g. 12. jūnijā Cēsu apr., Liepas pag. Vec-Bilzēnos lauksaimnieka dēls. Jāņa skolas gaitas sākās 1915. g. Liepas pagastskolā, tad Cēsu elementārskolā un ar 1920. g. Berzaines ģimnazijā Cēsīs. 1924. g. viņš uzsācis studijas L.U. lauks. fakultātē, 1928. g. pieņemot piedāvāto subasistenta vietu pie prof. J. Apsīša vadītās laukkopības katedras. Pēc agronoma grada iegūšanas 1933. g. janvārī viņš izpildīja obligāto kaŗa dienestu 5. Cēsu kājn. pulkā Rīgā, kas viņam devis iespēju uzturēt kontaktu ar fakultāti un Vecauci.

Pēc kaŗaklausības Jānis turpināja darbu pie laukkopības katedras par asistentu

J. Sigats (pa kr.) un O. Rubenis L.U. laukkopības laboratorijā.

un vecāko asistentu. 1939. g. viņš aizstāvēja pirmo zinātnisko darbu eksperimentālā laukkopībā un lasīja lekcijas neobligātā eksperimentālā laukkopības kursā. Darbs turpinājās Jelgavas Lauks. Akadēmijā līdz 1944. g., kad sākās bēgļu gaitas.

1936. g. Jānis apprecas ar agr. Liliju Cērpu un blakus zinātniskam darbam abi ar sievu nododas savas dzimtās sētas izkopšanai, sekojot vadmotīvam: „daiļa latvju sēta bij darba mērķis tavš.“

Bēgļu gaitās pirmā dodas Lilija, bet Jānim bija jāpaliek nocietinājumu darbos, viņš atstāja dzimtenes krastu ar pēdējo kuģi un pievienojās sievai Brombergā. Pēdējā bija jāatstāj, soļojot 5 dienas un ienaidniekam sekojot pa pēdām. 1945. g. februārī Sigati sasnieguši Berlīni. Pēc mēneša ar „Dozentenschaft“ gādību Jāni norīkoja darbā Lauks. Institutā Hallē a/d. Saale. Tur viņi 1945. g. 17. aprīli sagaidījuši amerikāņu kaŗaspēka ienākšanu. Kad Halle pēc nolīguma tikusi piešķirta sarkaniem, tad grupa latviešu un igauņu līdz ar kaŗaspēka ešalonu divi nedēļas ceļojusi, līdz nonākusi Mannheimā. Tur Jānis strādājis nometnes saimniecībā un vēlāk Am. Sarkanā Krusta noliktavās. Pāragri pārtrūcis jaunā zinātnieka dzīves pavediens, — Jānis miris 1948. g. 25. janvārī negadījumā, no gāzes izplūduma bojātas apkures ierīces dēļ.

Nelaiķa pelnu urnu sieva 1950. g. pārvedusi uz U.S.A.

Edgars Upītis

Esmu dzimis 1908. g. 25. jūnijā Gaujienas pagastā lauksaimnieku ģimenē. Skolas gaitas gājušas no turienes pagastskolas uz Rīgas pilsētas 1. vidusskolu, *vēlāk ģimnaziju*, kuŗas kursu beidzu 1926. g. Tā paša gada rudenī iestājos L.U. lauksaimniecības fakultātē un to beidzu 1934. g. decembrī ar agronoma gradu.

Sava skolas un studiju biedra Jāņa Liepiņa iespaidots, 1929. g. rudenī iestājos „konkordijā Zelmenis.“ Šo soli nekad neesmu nožēlojis, jo Zelmenī esmu iemantojis daudz labu un sirsnīgu draugu un atradis latvisku, sev piemērotu sadzīves vidi. Drīz pēc iestāšanās anketas parakstīšanas mani piemeklēja nelaime — saslimu ar bērnu trieku *polio*, kas mani aizkavēja ierasties mitekļi uz uzņemšanu. Manu pārliecību par pareizo izvēli toties stiprināja jauno draugu apciemojums pie manas slimības gultas, kad gulēju starp dzīvību un nāvi. Viņu sirsnība, mierinošie un stiprinošie vārdi līdzēja vairāk nekā zāles. Kā šodien redzu ap manu gultu sēdam Jāni Liepiņu, Kārli Matisonu, Jāni Ozolu un Jāni Ozoliņu, kas nebaidījās, ka jaunā slimība varētu pielipt viņiem pašiem, bet pirmā vietā statīja draugu grūtā brīdī.

Man patika, ka Zelmenis nenonivelēja savus biedrus pēc viena šablona, bet tiem bija iespēja saglabāt savas īpatības un spējas un netraucēti nodoties studijām. Protams, tas nenāca par labu organizācijas disciplīnai un aktivitātei, bet šo trūkumu atsvēra domu un uzskatu dažādība, ar ko locekļi savu organizāciju kuplināja.

Zelmenī es pildīju dziesmoņa pienākumus un 1932. g. pavasarī semestrī mani ievēlēja par senioru, bet šo amatu es ilgi nevarēju pildīt, jo bija jābrauc uz Vecauci praksē.

Zelmenī es mantoju sabiedrisko stāju, kas man noderēja rajona agronoma darbā un turpmākā sabiedriskā dzīvē.

Runājot par dziesmu un dziedāšanu, draugi lai man piedod, ka šai tematā drusku izplūdišu. Gribu pastāstīt, ka trīsdesmitajos gados Zelmenī pastāvēja sekstets, kas ar tautas un jautrām dziesmām kuplināja internos sarīkojumus. To vadīja mūzikālais, enerģiskais un mūžam priecīgais stud. vet. med. Rūdolfs Mauče, kas pats arī dziedāja vadītāja balsi — 1. tenoru. Citi dziedātāji bija: stud. ing. silv.

Arturs Liepiņš, stud. chem. Kārlis Saulītis, stud. oec. Arnolds Skraucis, stud. agr. Edgars Upītis un stud. chem. Rūdolfs Vilnis. Zelmenim bija arī savs solists — tenors Dr. agr. Edgars Dambis, bet viņš sarīkojumos nemēdza uzstāties, lai gan dziedāšanu bija mācījis.

A. Liepiņš, Mauče, Skraucis un Upītis bija arī Konkordiju Seniorāta koŗa dalībnieki, koŗu diriŗēŗa Valdemārijas goda fil. Eduards Ramats. Ar savu koŗertu Māras baznīcā ſis koŗis ar Vald. g. fil. Nik. Vanadziŗu pie ēŗŗelēm saviŗvoja visu toŗeizēŗo Rīgas sabiedrību. Koŗerts bija necerēti labi apmeklēts un par to bija cildinoŗas atsauksmes laikrakstos. Ar to koŗordijas iezīmēŗa savu vāgu latvieŗu kultūras dzīvē, līdzīgi kā ar „Akadēmiskās Dzīves“ izdoŗanu trimdā. Dziesmu laukā liels sasniegums ir arī trimdā izdotais „Dziesmu krāŗjums koŗordieŗiem“ ar notīm 1966. g.

Savu rajona agronoma darbu uzsāku drīŗ pēŗ L.U. beigŗanas, kad 1935. g. sākumā mani ievēlēŗa par L. Lauks. Centrāl b-bas un ar 1936. g. par L. Lauks. Kameron Gauŗienas rajona agronomu. Manas raj. agr. gaitas bija īpatas tajā ziņā, ka strādāju savā dzimtajā pagastā ar dzīves vietu tēva un vēlāk savās mājās. No raj. agr. darba 1941. g. pavasarī izdevās atbrīvoties. Liels atbalsts manā raj. agr. darbā bija Zelmenī iemantotie draugi, kas bija izveidojuŗies par aroda speciālistiem un daŗādu nozaru vadītāŗiem un ar savām zināŗanām papildināja lauks. celŗanas darbu. L. Lauks. Kameron dienestā jutos kā „savās mājās“, jo to bija „okupēŗjuŗi“ zelmenieŗi. Atceros, ka ģenerālsekretāŗa Kārļa Saliŗa glābiŗu meklēŗu, kad biju apsūdzēts un draudēŗa „negais“. Uz draudzības bāzes bija dibinātas attiecības ar tieŗo priekŗnieku — Valmieras novada vec. agr. Jūliju Dorili. Manā slimības gadījumā sēŗjumus apskatīt brauca toŗeizēŗjais Cēsu raj. agr. Kārlis Priedītis. Priekŗlasījumos, lauku apskatēs un sacensībās rajonu apciemoja prof. J. Apsītis, zivkopības spec. Kārlis Liepiņŗ, ārstniecības aŗu spec. Liliŗa Sigata kundze un linkopības spec. Vilis Zeibots.

K. Liepiŗa ierosmē un vadībā ierikoŗu zivju diķi arī savā saimniecībā. Karpu un liŗu mazuŗus ielaidām tikai „vācu laikā“, tāpēŗ no zivju raŗas bija īss priekŗ. Toties daudz patikas un praktisku labumu no diķa guvu jau iepriekŗ — izpeldēŗanos pēŗ dienas darba, ūdens apgādi ar trieci u.c. Pēŗdēŗjā vasarā pat ūdens dzīts dinamo raŗoja strāvu elektriskai apgaismoŗanai, bet arī ſis priekŗ bija īslaicīgs, jo rudenī jau bija jādodas bēŗŗu gaitās.

Atmiņā kāds L.L.K. speciāluŗdevums. 1937./38. g. no Āeŗoslovakijas apmaiņas kārtībā bija atsūtīts agr. Svatoplugs Āeŗka, kas bija novietots priekŗzīmīgajā Vāŗnas saimniecībā Mēŗu pag. Tā kā man bija automobilis, tad Kamera uzdeva man āŗzemju viesi iepazīstināt ar mūsu lauksaimniecību. Daudz-kārt mūsu ceļi gāja kopēŗi ar ſo izskatīgo un patīkamo jaunekli, kas noveda pie savstarpēŗas draudzības. Kad 1937. g. rudenī mūsu apmaiņas agronoms Artūrs Rīdūzis atgriezās no dzimtenes apciemoŗuma atpakaļ uz Āeŗkas brāŗa saimniecību netālu no Prāgas, tad mēs ar Gauŗienas tirgotāju R. Ziediŗu braucām viņam līdzī. Tai laikā arī Svata ciemoŗjās savās mājās un mūs izvadāja pa Prāŗu, Karlovyvari karstā ūdens dziedniecības iestādēŗ, kur nogarŗojām pasaules slaveno brūvēŗumu Pilsenē un parakstīŗjamies tās viesu grāmatā. Dievs vien zina, kas notika ar mūsu draugu, kas milēŗa savu dzimteni vairāk par visu. Pēŗdēŗo reizi viņam rakstīŗu no Vāŗcijas un ieteicu paglābties no ļaunās varas, bet maz ticams, ka viņam tas izdevās.

Jauns un traks tu, puika, esi bijis! Par savu dzīves draudzeni izraudzīŗu un no Gauŗienas ģimnazijas sola izcēlu Annu Dreijalti, un mūs 1939. g. maijā Rīgā salaulāja zelmenietis māc. K. Jaunzems.

Bēŗŗu gaitās nokļuvu Vāŗcijas ziemeŗu daļā — Husumā un Itzehoe, kur strādāju UNRRĀ un IRO dienestā. 1948. g. beigās ieceļoŗu Kanadā, kur kādu laiku strādāju lauksaimniecībā, par mājkalpotāju un slimnīcā. 1952. g. rudenī izdevās iesaistīties

valsts lauks. Pētīšanas laboratorijā Agric Research Institute, London, Ontario. Tajā uzstrādājos par biologu un nostrādāju vairāk nekā 20 gadu — līdz pensionēšanai 1973. g. jūnijā. Manā zinātniskā karjērā liels palīgs bija L.U. gūtās zināšanas un prof. J. Apsīša radītā interese un ievirze zinātniskā darbā. Pētniecības darbs bija velūts galvenokārt graudu, miltu u.c. pārtikas līdzekļu kaiteklju apkaņošana ar indīgām gāzēm un insektu pretestībai. Publicēti 13 zinātniski raksti profesionālos žurnālos, no kuņiem daļa nodota Zelmeņa bibliotēkai, un 2 raksti „Akad. Dzīvē“.

Mana mīļākā blakus nodarbība ir glezniecība. Par to sāku interesēties jau skolas laikā, kad abi ar Jāni Liepiņu palikām pēc stundām un mācījāmie pie māksl. Kārļa Miesnieka un Pelšes. Es ņēmu arī privātstundas pie māksl. Metuzāla. Studiju laikā, un strādādot par raj. agronomu, gleznošanai neatlika laika. To atsāku trimdā, kad mācījos vakara skolā un „Gallery painting group“ Londonā, Ont., vairāku mākslinieku vadībā. Esmu piedalījies dažās māksl. apv. „Latvis“ un Londonas „Art Gallery“ izstādēs.

Pēteris Znots

Par Pēteri trūkst biografisku ziņu. Viņu atceros no Vecauces laikiem kā vidēja auguma kalsnēju vīru ar acenēm, celiņā sukātiem tumšiem matiem, kuņu šķipsna parasti nokarājās uz pieres, un apcirtu ūsiņu. Kājas viņam bija drusku mucveidīgi izliektas, un staigājot viņš purngalus lika uz iekšu. Pēc dabas viņš bija kluss, sirsnīgs un centīgs cilvēks un uz zobgalībām centās ar tādām arī atbildēt. Mīlēja mūziku un draugu pulkā mēdza spēlēt klavieres. Viņš bija augkopības katedras prof. Vārsberga asistents un Vecaucē vadīja augkopības praktiskos darbus. Darbā viņš bija ļoti akurāts. Atceros, ka prof. Kvelde mūs, zelmeniešus, dažkārt ņēma līdz ciemos pie bagātiem sievas radiem. Toreiz Pēteris bija ieskatījies „Anģu“ saimnieku vecākajā meitā Dagmārā, kuņu vēlāk arī apprecēja.

1936. g. vasarā, kad es biju Vecaucē uz bijušo praktikantu sanāksmi, Pēteris bija ievietots Tērvetes tuberkulozes sanatorijā, kur mēs ar viņa kundzi un Olgertu viņu apciemojām.

Ciemos pie P. Znota Tērvetes sanatorijā. No kr.: Znota kundze, Pēteris, Olgerts un Edgars.

Tuberkuloze bija tomēr progresējusi, un Pēteris bija 1937. g. aizsaukts mūžībā. Arī viņa sieva bija vēlāk mirusi ar šo pašu kaiti, un viņu mazā meitiņa Māruta palikusi bārenīte. Prof. Kvelde 1962. g. dec. vēstulē rakstīja: „Vari pateikt Upītim, ka bijušā kollēgas P. Znota meita mazā Māruta tagad jau ir pieaugusi līdz 25 gadiem. Manā paspārnē tā pabeidza pamatskolu, vidējo un konservatoriju. Tagad

strādā par dziedāšanas skolotāju, šovasar apprecējās un drīzumā būs jau māte.“

Tā pārāgri noslēdzies viena mūsu drauga un latvju censoņa dzīves stāsts. Ausis vēl skan viņa spēlētā valša melodija: „Meža prieks, meža prieks, kas gan viņu manim liegs...”

Benjamiņš Zobs

Ar Benjamiņu mūsu dzīves ceļi krustojušies vairākkārt: reizē bijām praksē Vecaucē, nākošajā gadā tur strādājām, kopīgi gatavojāmie lauks. fak. gala pārbaudījumiem un vēlākā dzīvē apmainījāmie ar apciemojumiem gan dzimtenē, gan trimdā. Pēdējā mūsu tikšanās bija 1973. g. martā, kad jau trešo lāgu pavadīju atvaļinājumu viņa mājā St. Petersburgā, Floridā. Kādu dienu viņa mājā bija sapulcējušies 8 latviešu agronomi un starp tiem sekojoši zelmenieši: pats mājas tēvs, Upītis, Venters, Žubeckis un Saliņa un Ventera kundzes. Benjamiņš teica, ka jūtoties labi, un neviens nevarēja iedomāties, ka rudenī viņš vairs nebūs starp dzīvajiem. Pēdējā vakarā viņš gan man izteica savu pēdējo vēlēšanos — lai viņa pelnu urnu guldītu „Rotas” brāļu kapos un zelmenieši tur noturētu viņa piemiņas brīdi. Šo vēlēšanos zelmenieši arī izpildīja 1974. g. 26. maijā, kad Benjamiņa mirstīgo atlieku urnu guldīja Katskiļu kalnos blakus viņa pirmai sievai Andai un meitai Ligitai. Piemiņas brīdi piedalījās sen. Tīcmanis, fil. Bērziņš, Ķeirāns, Edm. Ozols, Rēvalds, Upītis, Ziemānis un nel. atraitne Marta.

Pēdējā tikšanās vakarā Benjamiņš man atskaņoja dažas skaņu lentas no savas sabiedriskās darbības, intervijas ar ievērojamām personām un nolasīja sākumu no savas autobiografijas, ko viņš rakstīja dzejas veidā. To viņš bija iecerējis uzrakstīt un iespiest 200 eksemplāros un izdalīt zelmeniešiem, radiem un draugiem. Viņa nodomus pārtrauca nāve, bet uzrakstīto daļu Marta cer pārrakstīt mašīnrakstā un atstāt B. piemiņai.

Benjamiņš bija apģarots ar mūžam jaunām idejām un neizsīkstošu enerģiju šo ideju īstenošanai dzīvē. Ar saviem darbiem viņš iezīmēja redzamu vietu Latvijas lauksaimniecības celšanā.

Viņa šūpulis bija kārts 1898. g. 22. aprīlī Kosas pag. lauksaimnieka ģimenē. Vidējā izglītība iegūta Omskā, Sibīrijā, kur viņu aizvedušas bēgļu gaitas 1. pasaules kara laikā. Pēc atgriešanās dzimtene ar *Imantas pulku* viņš studēja lauksaimniecības fak. ar pārtraukumiem un tās kursu beidza 1934. g. ar agronoma gradu. Raženākais B. darba posms sākās 1932. g. Vecaucē, kad viņš bija praktikants un reizē arī doc. P. Rizgas subasistents putnkopībā un biškopībā. Viņa vadībā L.U. mācību saimniecībā uzbūvēja modernu putnu kūti un ievada jauninājumus putnu barošanā, olu iesaiņošanā un savākšanā. Biškopībā B. iniciatīvā radās pārvadājamās dravas ar speciāli izveidotu „Auces” stropu un tā ražošanu rūpnieciskos apmēros, un nodibinājas bišu šūnu savākšanas un pārstrādāšanas punkti.

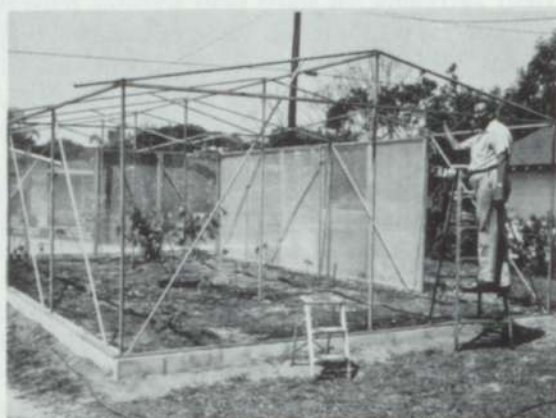
Viņš „sveci neturēja zem pūra”, bet savas zināšanas un pieredzi nodeva jaunajai lauksaimnieku paaudzei, strādādamas par skolotāju Saldus divgadīgā lauks. skolā 1935.-38. g. un Valsts Smiltenes lauks. mācības iestādēs 1938.-41. g. Smiltenē viņš ierīkoja arī privātu modernu V. Ķuzes saldumu speciālveikalu, ko vadīja viņa sieva Anda. Tas bija pirmais šāda veida pasākums provinces pilsētās.

Bēgļu gaitas B. aizveda Grēvenē, kur viņš rūpējies par latviešu skolu izveidošanu un strādājis par skolotāju, kā arī audzējis saknes angļu armijas vajadzībām. Trimdas gaŗāko posmu viņš vadījis Indianapolē, kur strādājis siernīcā. Savas mājas pagrabā viņš ierīkojis modernu maizes ceptuvi un tās cepšanā lietojis jaunākās zinātniskās atziņas cilvēka pilnvērtīgas barības sagādē. Galvenā darba darītāja ceptuvē bija Anda, bet Benjamiņš pats palīdzēja, un dēls

Kārlis maizi piegādāja noņēmējiem. Zobu ceptā maize un gatavotais Jāņu siers bija pazīstami tālu pāri Indianas robežām.

Pēc pensionēšanās B. pārcēlās uz St. Petersburgu Floridā. Tur viņš arī nestāvēja dikā, bet savas mājas dārzā eksperimentēja ar dažādu siltzemju augu audzēšanu. Šķiet, ka Floridas dzīves posms bijis Benim nozīmīgs, jo kādā vietā viņš rakstījis:

„Ir divas sapņu zemes, pie kuŗām esmu siets:
Tā pirmā sapņu zeme ir mīļā Latvija,
Tā otrā, kur būs jāmirst, ir skaistā Florida,
Un starp šīm abām zemēm
Rit mūža gājums mans.“

Benjamiņš savu papaijas māju būvējot Floridā.

Liels bija B. Zoba sabiedriskais veikums. Latvijā viņš bijis Kosas lauks. b-bas priekšnieks un darbojies Latvijas palīdzības fondā. Studiju laikā iestājās Zelmeni un visu mūžu palika uzticīgs latviskām sadzīves tradīcijām. Draugu pulkā viņš bija vienkāršs, sirsniņš un jautrs zemnieka dēls. Visiem atmiņā paliks tā sajūsma, ar kādu viņš vadīja savu iemīļoto dziesmu: „Bandinieka rudzi auga“, kas savu kāpinājumu sasniedza piedziedājumā: „žagi rauj, žagi rauj“, kad pats dziesmas vadītājs arī pakāpās uz krēsla.

Trimdā Benjamiņa lielākais nopelns bija apgāda „Akadēmiskā Dzīve“ nodibināšana un žurnāla izdošana. Viņš bija apgāda dibinātājs, akcionārs un 1958.-65. g. tā kasieris. Viņa gādībā notikušas vairākas zelmeniešu un konkordiešu sanāksmes gan viņa mājās Indianapolē, gan citur. Par tradīciju bija izveidojušās viņa organizētās zelmeniešu sapulces Floridas jūrmalā, kad tur ieradās citi draugi no Kanadas un Savienotām Valstīm. Pateicoties viņa sabiedriskai aktivitātei, izaugusi lielā St. Petersburgas latviešu biedrība, kuŗas dibinātājs un ilggadīgais priekšnieks viņš bijis.

Rakstījis periodiskos izdevumos par lauksaimniecības, dārzkopības un sabiedriskiem jautājumiem un nolasījis neskaitāmus referātus gan dzimtenē, gan trimdā.

Viņa acis slēdzās uz mūžu 1973. g. 10. septembrī.

Zelmenieši glabās Beni piemiņā kā sirsniņu draugu, latvisko akadēmisko tradīciju dedzīgu aizstāvi un panākumiem bagātu lauksaimniecības cēlāju.

Nobeigums

Ar šīm atmiņām noslēdzas vienas zelmeniešu paaudzes mūžs. To varētu saukt par veco zelmeniešu paaudzi, kas atteicās no pastāvošām akadēmiskām sadzīves

tradīcijām un dibināja jaunas — latviska gara organizācijas, pašiem paliekot nelokāmiem individuālistiem. Šie vīri bija cīnītāji, un viņu piemiņu šo atmiņu veidā gribu nodot zelmeniešu nākamajām paaudzēm. Viņu stingrās individuālās īpatības uzskatāmas kā pozitīvs faktors organizācijas dzīvē, jo domu un uzskatu dažādība padarīja organizācijas dzīvi vispusīgāku un interesantāku. Īpatības var pārvērsties par negatīvu faktoru, ja tās top par ķildu un nesaskaņu cēloni vai, ja indivīdi grūtāki iekļaujas organizācijas struktūrā. Indivīdi mainās līdz ar laikmetu maiņām, dzīves vidi un apstākļiem, sevišķi trimdā, tāpēc var pieņemt, ka zelmeniešu nākamās paaudzes domās un darīs citādi nekā mēs, vecie. Tomēr kāds kopējs mantojums pastāvēs arī laikmetu maiņās. Ceru, ka man būs izdevies parādīt to veco zelmeniešu sirsnības un draudzības garu, kas mūs vienoja un ko pamanījusi arī jaunā paaudze. Novēlu, lai latvju zemnieka sirsnība un draudzība vieno zelmeniešus visos laikos!

Savas atmiņas beidzot, vēlētos vēlreiz ar bijušiem draugiem tikties Vecauces sanāksmē un dziedāt: „Atgriezies, atgriezies vēl vienu reiz, tu, skaistā Vecauce, man tevis žēl.“

Neatgrieziesies...

Pateicība

Sirsnīgs paldies M. Lāča kundzei, L. Sigata kundzei, A. Puncas kungam, L. Lāča kungam par rakstam sniegtajām biografiskām ziņām un materiāliem un A. Grīna kungam par Vecauces uzņēmumu.

Jānis Andersons

LATVIJAS UNIVERSITĀTES MĀCĪBAS MEŽNIECĪBA LIELAUČĒ 1930. GADĀ

Lai Lauksaimniecības fakultātes mežkopības studentiem dotu zināmu praktisku pieredzi nākamajā profesijā, tad tiem bija obligāti jāpavada divas vasaras mācības mežniecībā praktiskos darbos. Šim nolūkam valsts bija nodevusi Latvijas Universitātei, respektīvi Lauksaimniecības fakultātes mežkopības nodaļai zināmu meža platību, ieskaitot Lielaucē ezeru, kas pieklāvās tieši Lielaucē pilij, ar pilnīgu apsaimniekošanas brīvību. Praktiskos darbos pielaida tos studentus, kas bija beiguši otrā un trešā kursa speciālos priekšmetus.

Praktisko darbu mācības centrs bija noorganizēts Lielaucē pilī, kas atradās Kurzemē apmēram 60 klm. D.V. no Jelgavas pilsētas un apm. 30 klm. ziemeļos no Lietuvas valsts robežas. Dienvidos atradās Vecauce ar piegulošo dzelzceļa staciju. Šeit atbrauca studenti, lai ar mežkopības fakultātes smago auto mašīnu tad nokļūtu Lielaucē. Vecauce bija labi pazīstama visā valstī kā jauno agronomu praktizēšanās un izmēģinājumu saimniecība.

Lielaucē pils bija celta Lielaucē ezera dienvidus krastā. Ezers bija iegūlies viļņainā reljefa apaļā ieplakā. To baroja nokrišņu ūdeņi. Tur nebija avotu, kas tam pievadītu tīru ūdeni, tamdēļ bija novērojama samērā strauja ezera aizaugšana. Gar malām auga raksturīgās ezeru niedras ar samtainajām vālitēm, starp kuņģiem slēpās un lizdoja skaistie niedru strazdi, dūkuņi, pīles un daudzi citi ūdens putni, kas piedeva apkārtnei rītos un vakaros tik raksturīgo ezera noskaņu. Ezers bija bagāts arī ar labām līdakām. Braucot ar laiviņu, bija jāuzmanās, lai neieklūtu peldošo nezāļu tīklos, jo tad arī tikšana aizņēma labu laiku. Dziļākās

vietās ezerā bija izveidojušies tā saucamie akači, kur ūdens bija brīvs no nezālēm, un šis tad nu bija mums istās zveju vietas. Vislabākie panākumi bija agros rītos. Drusku jau iznāca zaudēt miegu, jo astoņos vajadzēja būt pie brokasta galda, lai pēc tam dotos praktiskos darbos. Jāatzīstas, ka tajos gados par miegu daudz nerēķinājāmies, kad tikai zivis tarbā. Lomu, par ko visi priecājās, nodevām koptgaldam.

Lielauces pils bija būvēta divos stāvos ar plašām pagraba telpām pamatā. Galvenā fasāde lūkojās uz ezeru, kur atklājās neaizmirstams skats, sevišķi saulei lecot vai norietot. Augšējais stāvs bija izbūvēts guļamtelpām, kā mācību personālam, tā studentiem. Katrā guļamtelpā, ar lielu galdu vidū, novietoja trīs līdz četrus studentus. Pamatstāvu aizņēma biroji, ēdamzāle un plaša virtuve. Pagraba telpas izmantoja produktu uzglabāšanai koptgaldā un citām vajadzībām. Pils tuvumā atradās dažādas saimniecības ēkas, garāža un ēka saimniecības personālam. Dienvidus pusē pilij pieslējās neliels parks ar sporta laukumiņu, kur brīvā laikā studenti sacentās volejbola spēlē. Dienvidrītu pusē parkam atradās stādu audzētava. Lielauce no Vecauces atradās ap 10 klm. attālumā, un tās savienoja samērā labs lielceļš.

Kas attiecas uz studentu praksi mācības mežniecībā, tad to pārzināja prof. A. Teikmanis, bet administratīvi to pārvaldīja inž.-mežkopis K. Taube, virsmežiņa pakāpē. Uzsākot praktiskos darbus, tika ievēlēts internāta vadītājs. Viņa pienākums bija rūpēties par produktu sagādi, naudas iekasēšanu un būt sakarņiekam ar mācības spēkiem. Pils pārzināšanu veica viens no asistentiem. Ēdienu gatavošanai bija noalgota saimniece ar divām palīdzēm, bet produktus pieveda mācības mežniecības šoferis. Studentu-praktikantu skaits parasti svārstījās ap 25. Galdi tika klāti ēdamzālē kā mācības spēkiem, tā studentiem. Sprotams, mācības spēkiem bija atsevišķs galds. Parasti bija divi ēdiena laiki — brokastis un vakariņas. Galds brokastīm bija klāts pulkstens astoņos, bet vakariņojām sešos. Tā kā praktiskie darbi parasti norisinājās kaut kur mežā un ilga 8 stundas, pusdienām deva līdzī jau sagatavotas maizītes. Praktiskie darbi parasti sākās aprīļa mēnesī, bet beidzās jūlijā. Darbi sākās ar meža izmantošanu. Šo priekšmetu mācīja prof. A. Teikmanis ar asistenta A. Rozēna palīdzību. Bija jāiepazīstas, kā savest kārtībā darba rīkus, piemēram: zāģus, cirvjus, ķīļus u.t.t. Pēc tam mežā gatavojām baļķus, telefona stabus, gulžņus, papīrmalku, stutmalku, dedzināmo malku u.t.t. Bija dienas, kad tikām apmācīti celmu izlaušanā, pielietojot tam nolūkam dažādus darba rīkus un dažādus darba rīku paņēmienus. Kad šie darbi bija pabeigti, pārgājām uz mežkopības praktiskajiem darbiem. Šo priekšmetu mācīja vec. doc. N. Zemītis ar asistenta E. Rozes palīdzību. Pirmais darbs bija audzētavas paplašināšana. Izraudzītā vieta bija nezālēm aizlaists tūrms. Lai atbrīvotos no nezālēm, sevišķi no vārpatas, izdarījām t.s. riolēšanu trīs lāpstu dziļumā. Ar šo paņēmieni virsējā augsnes kārtā kopā ar visām nezālēm tiek nogremdēta trīs lāpstu dziļumā kur gaisa trūkuma dēļ tās nobeidzas. Šis darbs bija smags, bet, neskatoties uz to, darbu paveicām samērā īsā laikā. Pēc tam platību sadalījām pareizās dobēs ar celiņiem starp tām to ērtākai apsaimniekošanai. Beidzot apsējām dobēs ar priežu un egļu sēklām. Pēc darbiem audzētavā pārcēlāmies uz mežu, kur augsnes sagatavošanas veidi bija dažādi atkarībā no mežaudzes tipa vai arī atkarībā no tā, ko sēs vai stādīs.

Meža vērtēšanu un ierīcību mācīja prof. R. Markus ar asistenta P. Sarmas palīdzību. Šis bija viens no interesantākajiem praktisko darbu posmiem visā prakses laikā. Darbi jau norisinājās jūnija vai jūlija mēnesī, kad mežs bija sazaļojis un saulīte neskopojās ar savu siltumu. Dažādo putnu dziesmas pārvērta mežu vienā skaļā, neiedomājami skaistā čaloņā. Ak Dievs, cik tas likās skaisti un sapaīnī toreiz! Šinī priekšmetā mums bija jāmācās noteikt koku vecumu, augstumu, resnumu, labumu, pieaugumu garumā un resnumā, audžu izdališanu dabā, to uz-

nešanu uz plāna, masas, bonitātes un beidzot saimniecības plāna sastādīšanu, kas nepieciešams pareizai meža apsaimniekošanai.

Mežu dendroloģiju un tipoloģiju mācīja vec. doc. K. Kiršteins ar V. Eichu kā asistentu. Dažādo koku un krūmu noteikšana dabā bija visai interesanta. Sevišķi palīdzēja semināri, kas sekoja pēc lekcijām ziemas periodā. Pavirši skatoties, likās, ka apkārtnē ir nedaudz atsevišķo sugu pārstāvji, tomēr izsekojot tiem dabā, atklājās, ka to skaits bija ievērojami liels. Sevišķi interesanta bija mācība par meža tipoloģiju.

Iepazīstoties ar dažādām augsnēm, zemsedzi, ūdens vairumu augsnē, atsevišķām koku sugām u.t.t., nonākam pie zināma tipa apraksta, piemēram: sils, priedulājs, eglājs, gārša, purvājs u.t.t. Mežu tipoloģija ļoti atvieglo audžu aprakstus, kad jāizdara mežu ierīcība. Lai tuvāki iepazītos ar dažādiem mežu tipi, tikām ar smago auto mašīnu vadāti pa vairākām virsmežniecībām, kur dabā varējām skatīt pamata un pārējos mežaudžu tipus. Iespiedies atmiņā kāds raksturīgs negadījums ar jauno Forda smago auto mašīnu. To nopirka 1930. g. pavasarī. Jau no pašas pirmās dienas kaut kas nebija kārtībā, jo motors karsa un šķaudīja. Saprotams, toreiz motors bija jāuzgriez ar roku, un tā jau bija māksla pati par sevi. Vienu rītu, kad visi bijām sapulcējušies ap auto, lai to iedarbinātu un dotos braucienā, pēkšņi motoru pārņēma liesmas. Pāniku un nelaimi novērsa īsā laikā pāris apkēriģu studentu. Redzot liesmu, tie norāva savas žaketes un ar tām aplāja motoru, tā noslāpējot liesmu pašā sākumā. No Rīgas izsauktais mehaniķis konstatēja vainu nenoregulētā aizdedzē. Pēc motora salabošanas atkal braucām dziedādami pa Zemgales gludajiem lielceļiem uz paredzētām apskates vietām. Pēc praktisko darbu pabeigšanas viens vakars tika sarīkots kopējai sadzīvei. Tad galdā parādījās putojošs alus, dažas pudeles vīna ar attiecīgiem uzkožamiem. Kopā ar mācības spēkiem jautrā omulībā noskandinājām vairākas dziesmas ticībā, ka pēc valsts eksāmeniem un diplomdarba izstrādāšanas varēsīm stāties darbā, ko bijām izvēlējušies sev par dzīves mērķi.

Atvadoties no Lielaucē, nāca prātā Zelmeņa mežkopības studenti, kas bija jau praktizējuši vai arī praktizēs tur, piem.: J. Ziediņš, A. Ķeirāns, J. Lācis, A. Liepiņš, Fr. Rogenmanis, O. Siliņš, P. Rozenbergs un mans krāsu krusttēvs Jūl. Elksnītis. Ar viņiem bieži tikos mitekļi un pārrunās pārstaigājām Lielaucē mežu tekas. Pirmie mežkopības fakultātes beidzēji bija J. Ziediņš un A. Ķeirāns. Savā laikā Lielaucē nevienu no augšā minētiem studējošiem nesatiku. Cik no tagadējiem sarakstiem var spriest, tad brīvā pasaulē dzīvo J. Andersons, A. Ķeirāns, P. Rozenbergs un J. Ziediņš. Jūl. Elksnītis izsūtīts un no izsūtījuma neesot vairs atgriezies. Par pārējiem Zelmeņa mežkopjiem ziņas ir visai trūcīgas.

Beidzot gribas palikt ticībā, ka reiz pienāks diena, kad atkal palikušie zelmenieši varēsīm pulcēties mūsu atbrīvotā zemē un dziedāt Gaujas krastā A. Niedras pazīstamo dziesmu: „Dažu skaistu ziedu Gaujā kaisiju...”

SATURS

Priekšvārdi	3
Draugam (Zelmeņa krāsu dziesma)	5
Konventa dziesmas	6
Par tēvzemes brīvību	7
Zelmeņa goda filistri	8
Latviskā dzīves ziņa	L. T. Vīks 9
Dzīves prieks	Edm. Šmits 14
Akadēmiskās biedrības Zelmenis dibinātāji	K. Priedītis 16
Atskatoties	J. Jauntirāns 20
Konkordijas Zelmenis idejiskie pamati	E. Upītis 22
K.Z. 50 g. jubilejas norise 1974. g.	E. Upītis 24
Zinātne un kristīgā ticība šodien	T. I. Smits 28
Darbā veidosim nākotni	B. Senkēviča-Ziemane ... 30
Atmiņas par konkordiju Zelmenis Latvijā	A. Vītiņš 31
Atmiņas par konkordiju Imantiju un tās pievienošanos Zelmenim	H. Liepiņš 35
Zelmeņa darbība trimdā	E. Upītis 37
Konkordijas Zelmenis 45 gadu svētki	E. Ozols 41
K.Z. Čikāgas kopa	H. Liepiņš 43
K.Z. Mineapoles kopa	A. Zaķis 45
K.Z. Toronto kopa	E. Ozols 47
K.Z. Vinipegas kopa	A. Vītiņš 50
Zelmenieši Latvijas Lauksaimniecības Kameras darbā	A. Venters 51
Saulainās dienas	P. Rozenbergs 56
Kāpēc es izvēlējos studentu b-bu Zelmenis	A. Vītiņš 58
Atmiņas par prakses gadu Vecaucē	E. Upītis 60
L.U. mācības mežniecība Lielaucē 1980.g.	J. Andersons 77